

cupore

Lapset ja media Kolmen hankekokonaisuuden arviointi

Tarja Savolainen

Cuporen verkkojulkaisuja 7
Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö

© Kirjoittajat ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen
edistämissäätiö Cupore

Kansikuva Inarin koulun elokuvatyöpajalta
© Yle Sámi Radio/Unna Junná

ISBN 978-952-5573-34-3
ISSN 1796-9263

Helsinki 2011

Tiivistelmä

Lapset ja media. Kolmen hankekokonaisuuden arviointi

Raportissa on arvioitu kolmen vuosina 2006–2009 opetus- ja kulttuuriministeriön Lapset ja media –ohjelmasta rahoitetun hankekokonaisuuden toimintaa. Arvioitu toiminta on tapahtunut vuosina 2006–2010. Arvioidut kokonaisuudet ovat Lapset, media ja kirjastot; Mediakasvatus.fi-verkkosivusto ja muut Mediakasvatusseuran Lapset ja media –ohjelman hankkeet sekä Saamelaislapset ja media.

Arvioinnissa selvitettiin toiminnan sisällöt ja millä tavalla kokonaisuuksien toiminta on vastannut ohjelman tavoitteita. Arviointia varten luotiin kriteerit yhteistyössä arvioitavien tahojen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön edustajien kanssa. Tutkimuksessa arvioitiin, missä määrin kokonaisuuksissa on tuotettu sisältöjä; millä tavalla toimintoja pidetään ajan tasalla ja kehitetään; millä tavalla toiminnot ja sisällöt ovat saatavilla; onko hankkeisiin liittynyt yhteistyötä; minkälaisilla tehtäväkentillä on toimittu; millä tavalla moninaisuuden teemaa on käsitelty; toiminnan alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen suuntautuneisuus sekä käytetyt opetusmenetelmät ja tulevaisuuden näkymät.

Arviointiaineisto muodostuu arvioitavien tahojen edustajien kyselylomakevastauksista, haastatteluista, verkkosivustoista, hankkeiden julkaisuista, toimintakertomuksista, hakemusasiakirjoista ja muista asiakirjoista.

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuuden hankkeista ovat vastanneet Suomen kirjastoseura, Kirjastot.fi ja Mediakasvatuskeskus Metka. Kirjastoseuran keskeistä toimintaa on ollut kokonaisuuden koordinoinnin lisäksi aluekouluttajaverkoston, julkaisujen, kirjastojen ja koulujen välisen yhteistoimintamallin luominen sekä lisäksi se on osallistunut myös kahden verkkosivuston tuottamiseen, vaikka päävastuu sivustoista onkin ollut Kirjastot.fi:llä. Mediakasvatuskeskus Metka on tuottanut eri-ikäisille lapsille tarkoitettua mediakasvatusaineiston kirjastojen käyttöön.

Toinen arvioitu kokonaisuus on ollut Mediakasvatusseuran Lapset ja media –ohjelman puitteissa järjestämä toiminta. Mediakasvatusseura on luonut Mediakasvatus.fi-verkkosivuston ja ylläpitänyt sitä, tuottanut tutkimuksia sekä järjestänyt erilaisia tapahtumia ja sen edustajat ovat osallistuneet alan konferensseihin ja tapahtumiin.

Kolmas arvioitu kokonaisuus on ollut Saamelaislapset ja media. Kokonaisuudessa on ennen kaikkea järjestetty elokuvatyöpajoja saamelaislapsille ja osallistuttu Suomen ensimmäisen saamenkielisen lasten televisio-ohjelman Unna Junnán tekemiseen. Kokonaisuudesta on vastannut saamelaiskäräjien yhteydessä Inarissa toimiva elokuvakeskus Skábma. Kokonaisuudessa on toteutettu Lapset ja media –ohjelman päämääriä ennen kaikkea opettamalla lapsille omaa tekemistä, mikä omalta osaltaan on parantanut myös lasten medialukutaitoja. Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa keskeistä on ollut myös luoda lapsille mahdollisuuksia kehittää saamen kielen käyttöä ja mahdollisuus saada vastaanottaa ja nauttia saamenkielisestä kulttuurista.

Vuosien aikana kokonaisuuksissa on määrätietoisella työllä luotu perustaa kirjastoissa, saamelaislasten parissa ja verkon avulla tapahtuvalle mediakasvatustyölle ja sitä tukevalle toiminnalle. Nämä kolme kokonaisuutta ovat toteuttaneet erittäin hyvin Lapset ja media –ohjelmassa asetettuja päämääriä medialukutaidon, turvallisen median käytön ja tekijyyteen kasvamisen suhteen.

Kaikkien kolmen kokonaisuuden osalta yhteiset kehittämissuhteet koskevat varhaiskasvatusta ja moninaisuutta.

Abstract

Children and Media. Assessment of three projects

This report consists of assessments of three projects funded by the Ministry of Culture and Education programme Children and Media carried out in 2006–2009. The projects were realized in 2006-2010. The assessed projects were: Children, Media and Libraries; Mediaeducation.fi web service and other Children and Media projects of the Finnish Society on Media Education; and Sámi Children and Media.

The assessment analysis focused on the contents of the projects and the ways the objectives of the Children and Media programme were achieved. The criteria for the assessment were created in co-operation with the organizations being analysed and with the Ministry of Culture and Education. This study assessed the extent to which the projects produced contents and whether they correspond to the goals set for the programme; the ways in which the projects are developed and kept up-to-date; the availability of activities and contents; whether there was co-operation involved in the projects; on which fields the activities took place; how the theme of cultural diversity was covered; the local, national and international orientation of the activities; and the used teaching methods and future prospects.

The assessment material consisted of questionnaires, interviews, web sites, publications of the organizations in question, annual reports, application documents and other documents.

The Finnish Library Association, Libraries.fi and the Media Education Centre Metka were responsible for the project called the Children, Media and Libraries. The central activities of The Finnish Library Association consist of coordination of regional media educators' network, publication activities, and creation of co-operation model for libraries and schools. In addition, the association has taken part in the construction of two web services, although Libraries.fi has been the main actor in these processes. Media Education Centre Metka has produced media education material for children of various ages to be used in libraries.

The second evaluated project consisted of activities organised by The Finnish Society on Media Education in relation to the Children and Media programme. The Society has created and updated a web service called Mediaeducation.fi. It has also published several reports and organized seminars and other events. Its representatives have participated in several conferences.

The third evaluated project was Sámi Children and Media. The main object of the project was to organise film workshops for Sámi children. The Sámi film center Skábma in Inari was mainly in charge of this. The project has implemented the objectives of the Children and Media program by teaching Sámi children to make films by themselves. The project also improved children's media literacy. In the Sámi project, it was also considered important to support the use of Sámi language and to provide them with possibilities to enjoy Sámi cultural products.

To sum up, the evaluated projects have purposefully created a base for Finnish media education in libraries, among Sámi children and in terms of web services. These three projects have to a great extent fulfilled the objectives of the Children and Media programme concerning media literacy, safe use of media and children's authorship skills.

The development suggestions of all three assessed projects relate to early childhood media education and cultural diversity.

Esipuhe

Medialukutaitoiset lapset ja nuoret osaavat osallistua yhteiskuntaan ja kulttuuriin aktiivisesti, kriittisesti, luovasti ja turvallisesti. Tämä medialukutaidon merkitys tunnustetaan opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiassa, jonka mukaan mediakasvatus vahvistaa kulttuurin perustaa. Tavoitetilana on, että vuonna 2020 mediakasvatuksen asema harrastustoiminnassa, vapaassa sivistystyössä ja yleissivistävässä koulutuksessa on vahvistunut.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriyksikkö käynnisti Lapset ja media -ohjelman vuonna 2004. Alusta lähtien tarkoituksena on ollut lapsille turvallisen mediaympäristön ja lasten medialukutaidon edistäminen. Mediaympäristön muutosten myötä mediakasvatus on saanut ohjelman toimenpiteissä yhä keskeisemmän roolin. Tarve lasten suojelemiseen ei ole kuitenkaan hävinnyt. Sen sijaan painopiste on vaihtunut median käytön rajoittamisesta lasten vahvistamiseen ja median mahdollisuuksien turvalliseen hyödyntämiseen.

Vuonna 2011 rohkenee jo todeta, että Lapset ja media -ohjelman puitteissa on luotu merkittäviä edellytyksiä mediakasvatuksen kehittämiseen Suomessa. Ohjelmassa on vuosina 2005-2010 rahoitettu yhteensä noin 70 eri laajuista valtakunnallista mediakasvatushanketta. Määrärahaa on ollut käytettävissä yhteensä noin 4,5 miljoonaa euroa, noin 2 miljoonaa euroa vuosina 2009-2010. Toistaiseksi laajin hankekokonaisuus on ollut vuosina 2006-2007 toteutettu Mediamuffinssi, jossa kehitettiin mediakasvatuksen oppimateriaalia ja koulutusta erityisesti varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön. Hankekokonaisuutta myös arvioitiin.

Lapset ja media -ohjelman kehittyessä on noussut esiin uusia arviointitarpeita. Näihin käsillä oleva raportti osaltaan vastaa. Arviointi on rajattu kolmeen ohjelmassa rahoitettujen hankkeiden kokonaisuuteen: kirjastojen mediakasvatus, mediakasvatusportaali ja saamelaislasten medialukutaidon kehittäminen. Tarkoituksena on ollut saada tietoa näiden hyvin eri tyyppisten, laaja-alaisten hankekokonaisuuksien toiminnasta sekä Lapset ja media -ohjelman tavoitteiden toteutumisesta. Arviointiprosessissa on lisäksi syntynyt yleisiä kriteerejä mediakasvatushankkeiden arviointiin.

Mediakasvatuksen kehittäminen jatkuu. Toteutettu Lapset ja media -hankkeiden arviointi on jo nostanut esiin uusia kysymyksiä. Mitä esimerkiksi yleisissä kirjastoissa tapahtuu mediakasvatuksen suhteen? Mikä on mediakasvatuksen tila varhaiskasvatuksessa? Suomalaiseen mediakasvatuksen kenttään vaikuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluvan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toiminnan käynnistyminen vuoden 2012 alussa. Medialukutaito on vahvasti myös mm. Euroopan unionin audiovisuaalisen politiikan ja Unescon agendoilla.

Lapset ja media -hankkeiden arviointiprosessiin ovat osallistuneet kulttuuriasianneuvos Kristina Hautala-Kajos, ylitarkastaja Laura Mäkelä ja projektisuunnittelija Leena Rantala opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä erikoistutkija Tarja Savolainen, tutkimusjohtaja Ritva Mitchell ja projektitutkija Eeva-Liisa Jokela Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö Cuporesta. Kiitokset myös prosessiin osallistuneille mediakasvatushankkeissa toimiville henkilöille.

Helsingissä 9.11.2011

Johtaja Jukka Liedes
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kiitokset

Kiitokset kaikille niille, joita olen joutunut useaan kertaan vaivaamaan kysymyksilläni ja pyynnöilläni tämän arviointiprosessin aikana ja jotka ovat aina jaksaneet ystävällisesti vastata ja auttaa. Kiitokset työtovereille Cuporessa ideoista ja kommentteista. Erityiskiitokset Eeva-Liisa Jokelalle, joka on kerännyt raportin kuvat ja kirjoittanut niihin liittyvät tekstit.

Helsingissä marraskuussa 2011

Tarja Savolainen

Sisällysluettelo

1. Johdanto 8
2. Arviointiprosessi ja -kriteerit 12
3. Lapset, media ja kirjastot 16
 - Keskeinen toiminta vuosina 2006-2011 17
 - Toiminnan arviointi 19
 - Yhteenveto ja kehitysehdotuksia 33
4. Mediakasvatus.fi-sivusto sekä muut Mediakasvatusseuran lapset ja media -ohjelman hankkeet 35
 - Keskeinen toiminta vuosina 2007-2010 36
 - Toiminnan arviointi 37
 - Yhteenveto ja kehitysehdotuksia 47
5. Saamelaislapset ja media 49
 - Keskeinen toiminta vuosina 2007-2010 51
 - Toiminnan arviointi 54
 - Yhteenveto ja kehitysehdotuksia 61
6. Rakennettu mediakasvatuksen perustaa 64
 - Kehittämisehdotuksia: varhaiskasvatus ja moninaisuus 65
- Lähteet 67
- Liitteet 69

1. Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö perusti vuonna 2005 Lapset ja media -toimintaohjelman. Ohjelman tavoitteeksi asetettiin valmiuksien antaminen varhaiskasvatustasvaimheessa oleville alle 8-vuotiaille lapsille suojautua mediassa esiin tulevalta väkivaltaiselta tai muutoin haitalliselta aineistolta. Kysymys oli myös lasten opastamisesta elämänhallintaan. Tavoitteeksi asetettiin lisäksi lasten parissa työskentelevien ja toimivien aikuisten ja vanhempien mediakasvatustaitojen kehittäminen. Varhaiskasvatusta antaviksi tahoiksi määriteltiin päiväkodit, esikoulu sekä koulun aamu- ja iltapäivätoiminta. Kohderyhminä nähtiin lapset, lastentarhanopettajat, alakoulun opettajat, kerhojen vetäjät ja lasten vanhemmat. Hankkeen päämääräksi asetettiin mediakasvatustasvaimheiston tuottaminen kohderyhmien käyttöön koko maassa sekä tapahtumien ja muiden mediakasvatustasvaimheuksien kehittämistä tukevien palveluiden järjestäminen. (Lapset ja media –hanke, muistio 10.11.2005)

Tässä tutkimuksessa arvioidaan kolmea kokonaisuutta, joille myönnettiin Lapset ja media –ohjelmasta rahoitusta vuosina 2006–2009. Arvioitavat hankkeet on toteutettu vuosina 2006–10. Yleensä rahoitus on myönnetty hakemisajankohtaa seuranneelle vuodelle. Kokonaisuudet pitivät sisällään yhteensä yhdeksäntoista hanketta. Yksi hanke voi pitää sisällään luonteeltaan hyvinkin erilaista toimintaa. Hankkeet muodostavat kokonaisuuksia, joita yhdistävät paitsi sisällölliset päämäärät, myös niitä toteuttavat toimijat.

Arvioitavia kokonaisuuksia ovat: Lapset, media ja kirjastot; Mediakasvatus.fi-sivusto sekä muut Lapset ja media –ohjelmasta rahoitetut Mediakasvatustasvaimheuran tutkimus-, kehittämis- ja yhteistyöhankkeet; Saamelaislapset ja media. Nämä kokonaisuudet ovat arvioinnin kohteena siksi, että ne ovat toimineet usean vuoden ajan, mikä mahdollistaa niiden toiminnan seurannan pitkällä aikajänteellä. Näitä kokonaisuuksia ei myöskään ole arvioitu aikaisemmin. Aikaisemmin on arvioitu Mediamuffinssi-hanke (Kupiainen 2006, Suoninen 2008). Kokonaisuudet ovat sisällöltään hyvin erilaisia, mikä on asettanut haasteita arviointityölle.

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuus on saanut rahoitusta vuosina 2005–2009. Kokonaisuuden hankkeista on vastannut kolme eri tahoja. Suomen kirjastoseura on vastannut ennen kaikkea kirjastohenkilökunnan kouluttamiseen, kirjastojen ja koulujen välisen mediakasvatustasvaimheintamallin rakentamiseen ja mediakasvatustasvaimheateriaalin ja –julkaisujen tuottamiseen ja kokoamiseen tähdänneistä hankkeista (7 hanketta). Kirjastot.fi on vastannut kahden verkkopalvelun perustamisesta (2 hanketta). Mediakasvatustasvaimhekeskus Metka ry on vastannut Mediavinkkaus ja Muksumedia -nimisen mediakasvatustasvaimheaineiston tuottamisesta kirjastoihin (1 hanke). Hankkeelle myönnettiin rahoitusta vuonna 2008. Mediakasvatus.fi ja muut tässä arvioitavat Mediakasvatustasvaimheuran hankkeet ovat saaneet rahoitusta vuosina 2006–2009 ja toiminnasta on vastannut Mediakasvatustasvaimheura (5 hanketta). Mediakasvatus.fi-kokonaisuuteen kuuluu verkkosivuston lisäksi useita tutkimus-, kehittämis- ja yhteistyöhankkeita. Saamelaislapset ja media -kokonaisuus on saanut rahoitusta vuosina 2007–2009 ja kokonaisuudesta on vastannut Saamelaiskäräjien yhteydessä Inarissa toimiva alueellinen elokuvakeskus Skábma (4 hanketta).

Lapset ja media –ohjelman hankkeet käynnistettiin alun perin siten, että ministeriö otti yhteyttä muutamiin valtakunnallisiin lapsi- ja nuorisotyön järjestöihin ja neuvotteli niiden kanssa mediakasvatustasvaimhehankkeiden käynnistämisestä. Sitten rahoituksen piiriin on ollut lisää tahoja. Järjestöiltä on edellytetty kykyä järjestää mediakasvatustasvaimheintaa valtakunnallisesti.

Kaikkiaan rahoitusta vuosina 2005–2009 ovat saaneet Kerhokeskus – koulujen tuki ry, Koulukinoyhdistys, Mediakasvatustasvaimhekeskus Metka ry, yleisten kirjastojen keskuskirjasto / Kirjastot.fi, Suomen

1 Lapset ja media kirjastoissa –hankkeeseen myönnettiin rahoitusta jo loppuvuodesta 2005.

kirjastoseura, Mediakasvatusseura, Pelastakaa Lapset ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Yleisradio (Teema/Mediabussi) ja elokuvakeskus Skåbma.

Vuodesta 2009 ministeriö on julkaissut vuosittain hakuilmoituksen. Opetusministeriö julisti vuonna 2009 haettavaksi erityisavustuksina enintään 955 000 euroa ja vuonna 2010 enintään 987 257 euroa valtakunnallisille mediakasvatushankkeille, joiden tavoitteena on medialukutaidon ja turvallisen median käytön edistäminen. Hankkeiden kohteina tuli olla varhaiskasvatusikäiset lapset ja lasten kasvattajat, ohjaajat, vanhemmat tai muut varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa toimivat aikuiset.

Avustukset oli tarkoitettu:

- mediakasvatuksen valtakunnallisen koordinoinnin asiantuntijatehtäviin
- mediakasvatusta koskevan tietopohjan lisäämiseen ja lasten median käyttöä koskevan tutkimuksen edistämiseen
- varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa toimiville ammattilaisille suunnattuihin mediakasvatuksen koulutustilaisuuksiin
- mediakasvatusta koskevan koulutus- ja tiedotusmateriaalin tuottamiseen
- Mediakasvatuksen verkkoaineistojen saatavuuden organisoimiseen.

Arvioinnin lähtökohdat

Lapset ja media –ohjelman arvioinnin lähtökohdina ovat ennen kaikkea ne tavoitteet, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut Lapset ja media –ohjelmalle ja siinä tuettaville hankkeille sekä kansallisen kulttuuripolitiikan yleiset tavoitteet.

Keväällä 2003 pääministeri Anneli Jäätteenmäen hallitusohjelmassa esitettiin toimintaohjelman laatimista lapsille suunnatun väkivaltaviihteen rajoittamiseksi. Kulttuuriministeri Tanja Karpela käynnisti ohjelman valmistelun keväällä 2003. Vuoden 2003 aikana järjestettiin aiheeseen liittyen useita kuulemisia ja asiantuntijaseminaareja.

Valmisteluvaiheessa keskusteluja käytiin mm. siitä, minkälaisiin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä lasten ja nuorten turvallisen median käytön edistämiseksi. Keskeinen, periaatteellinen kysymys oli, missä määrin asiaa tulisi edistää erilaisin suojelutoimenpitein (esim. suodatinohjelmilla ja ennakkosensuurilla) ja missä määrin pikemminkin valmistamalla lapsia ja nuoria elämään medioituneessa maailmassa. Opetus- ja kulttuuriministeriössä katsottiin molempien linjojen toteuttavan päämääriä, mutta sittemmin on painotunut jälkimmäinen linja, mikä on korostanut medialukutaidon omaksumisen tärkeyttä.

Vuonna 2004 valmistui luonnos toimintaohjelmaksi, joka kantoi nimeä Mediaväkivalta. Lapset ja media. Luonnos toimintaohjelmaksi 2005–2007. Sittemmin tämän asiakirjan pohjalle rakentunut toiminta on tullut tunnetuksi Lapset ja media –ohjelman nimellä.

Toimintaohjelmassa päämääräksi asetettiin lasten ja nuorten mediaturvallisuuden parantaminen. Mediakasvatuksen tavoitteiksi asetettiin:

- tiedotuksen parantaminen lasten ja median suhteesta
- lapset ja media –verkkosivuston perustaminen
- alan tutkimuksen edistäminen
- tutkijoiden ja muiden tahojen yhteistyön lisääminen
- mediakasvatusmateriaalien tuottaminen
- suomalaisten osallistuminen eurooppalaisiin ja kansainvälisiin mediakasvatusprojekteihin
- kaikilla koulutustasoilla alueellisesti kattavan mediakasvatuksen toteuttaminen
- mediakasvatuksen sisällyttäminen päivähoitojärjestelmään, koulujen iltapäivätoimintaan ja nuorisotyöhön
- mediakasvatuksen kehittäminen opettajien ja lastentarhanopettajien koulutuksessa.

Mediakasvatuksen katsottiin sopivan myös julkisten kulttuurilaitosten, kuten kirjastojen, Yleisradion, Suomen elokuva-arkiston, alueellisten elokuvakeskusten, lastenkulttuurikeskusten, lastensuojelujärjestöjen ja muiden kansalaisjärjestöjen tehtäviin. Tärkeänä pidettiin erityisesti lapsille ja nuorille tarkoitettujen verkkosivustojen ja keskustelupalstojen tukemista.

Ohjelmaluonnoksessa asetettiin tavoitteeksi myös lasten ja nuorten alueellisen, sukupuolten sekä sosio-ekonomisen tasa-arvon edistäminen median käytössä. Toimintaohjelman mukaan lapsilla ja nuorilla tulisi olla pääsy medioihin asuinpaikasta tai perheen sosiaalisesta asemasta riippumatta. Riittävä tietotekniikka tulisi olla saatavilla kouluissa, päiväkodeissa ja kirjastoissa, jotta sosiaalisesta taustasta seuraavat erot tasoittuisivat. Toimintaohjelmassa myös todetaan, että olisi tuettava hankkeita, joilla edistetään tyttöjen osallistumista tietokoneen välityksellä tapahtuvaan toimintaan.

Lapset ja media –ohjelman kannalta keskeinen asiakirja on myös Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011, johon kirjattiin Matti Vanhasen toisen hallituksen tavoitteet, painopisteet sekä käytännön toimenpiteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi.

Kehittämisohjelman mukaan lasten ja nuorten medialukutaito on keskeinen oppimisen ja hyvän elämän edellytys. Mediakompetenssiin kuuluu olennaisena osana lasten ja nuorten opastaminen järkevään ja turvalliseen median käyttöön sekä mediakriittisyyteen. Tämä taas edellyttää vanhempien, opettajien ja nuorten ohjaajien kouluttamista ja tukemista mediakysymyksissä.

Median kannalta keskeisiksi tavoitteiksi asettuivat turvallinen mediaympäristö, lasten ja nuorten medialukutaitoisuus sekä sisältöjen tuottamisen oppiminen.

Turvallisen mediaympäristön saavuttamisen keinoina nähtiin koulujen ja vanhempien mediakasvatuksen edistäminen, jotta kasvattajilla on osaamista ja välineitä lasten opastamiseen ja turvallisen mediaympäristön varmistamiseen.

Medialukutaito nähtiin tärkeänä lasten ja nuorten kansalaistaitona ja osana aktiivista osallistumisesta. Muun muassa mainonnan ja markkinoinnin sekä median esittämien sukupuoliroolien ymmärtäminen vaatii medialukutaitoa. Medialukutaito nähtiin myös välineenä aktiiviseen ja vastuulliseen kuluttajakansalaisuuteen. Päämääräksi asetettiin erilaisten pilottihankkeiden käynnistäminen varhaiskasvatuksen mediakasvatussisältöjen kehittämiseksi. Yhtenä sisällöllisenä alueena painotettiin sukupuolisensitiivisyyttä. Päämääränä esitettiin mediakasvatus- ja medialukutaitomateriaalien sekä toimintamallien kehittäminen koulujen ja oppilaitosten käyttöön. Myös lähde- ja mediakriittisyyden omaksuminen nähtiin tärkeänä medialukutaitona. Medialukutaidon kehittämisessä keskeisenä menetelmänä nähtiin tekemällä oppiminen. Myös lasten ja nuorten kehittämisessä sisällöntuottajiksi keskeisenä menetelmänä nähtiin tekemällä oppiminen. Lisäksi pidettiin tärkeänä tietämyksen parantamista tekijänoikeuksista.

Kehittämisohjelman mukaan lapsi- ja nuorisopolitiikan yhdenvertainen toteutuminen vaatii näkemään lapset ja nuoret moninaisena joukkona. Suomessa riski yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden toteutumattomuudelle lasten ja nuorten keskuudessa liittyy etenkin maahanmuuttajiin, romaneihin, saamelaisiin, seksuaalisiin vähemmistöihin ja vammaisiin. Myös sukupuolivaikutukset on kehittämisohjelman mukaan keskeistä hahmottaa. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarkoittaa, että kaikki päätöksiä ja toimenpiteitä, joilla on vaikutuksia ihmisiin, arvioidaan tavoitteena saada selville päätösten ja toimenpiteiden vaikutukset naisiin ja miehiin tai tyttöihin ja poikiin. Huomiota tulee kiinnittää sekä välittömiin että välillisiin vaikutuksiin.

Myös Audiovisuaalisen politiikan linjat -raportissa painotetaan mediakasvatuksen ja medialukutaidon vahvistamista sekä alaikäisten suojelua mediaväkivallalta.

Valtion kulttuuripolitiikan yleisiä tavoitteita ovat luovuuden, moninaisuuden ja osallisuuden edistäminen. Kulttuuripolitiikan strategia 2020 –raportissa asetetaan kulttuuripolitiikan vaikuttavuus-tavoitteiksi kulttuuripolitiikan perustan vahvistaminen, luovan työn tekijöiden ja kulttuuripalvelujen tuottajien toimintaedellytysten parantaminen, kansalaisten kulttuuriin osallistumisen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä kulttuurin taloudellisten vaikutusten vahvistaminen.

Mediakasvatus tukee kaikkia näitä tavoitteita. Se vahvistaa kulttuurista perustaa; sen avulla voidaan opettaa ymmärtämään tekijänoikeuksien merkitys ja kansalaisten kulttuuriin osallistumista voidaan parantaa tieto- ja viestintätekniikan avulla. Kulttuurin taloudellisten vaikutusten vahvistamisessa tekijänoikeuksilla on lisäarvoa tuottava vaikutus. Mediakasvatus on keino tehdä kansalaisia tietoisiksi tekijänoikeuksista ja niiden merkityksestä.

Kulttuuripoliittisen strategian mukaan mediakasvatusta vahvistetaan yleissivistävässä koulutuksessa, vapaassa sivistystyössä ja harrastustoiminnassa.

Strategiassa myös ennakoitaan kulttuuripolitiikan odotettavissa olevia toimintaympäristömuutoksia. Arvion mukaan luovuuden ja kulttuurin yhteiskunnallinen merkitys kasvaa, mikä tarkoittaa mm. sitä, että taiteen ja kulttuurin tekijöiden määrä kasvaa ja luovasta taloudesta muodostuu keskeisiä tuotannon alueita. Strategiassa ennakoitaan, että kulttuuri moninaistuu ja monikulttuurisuus lisääntyy ja maahan muuton odotetaan edelleen kasvavan. Riskinä on, että osakulttuurit voivat eristäytyä muusta yhteiskunnasta. Myös väestö keskittyy ja alueet erilaistuvat. Maan osien erot kasvavat ja alueet profiloituvat. Eri alueilla voi olla erilaisia kulttuurisia vahvuuksia ja kulttuuritoimintoja. Tieto- ja viestintäteknologian kehitys haastaa käytännöt ja rakenteet. Teknologia vaikuttaa erityisesti audiovisuaaliseen kulttuuriin ja nostaa tekijänoikeuskysymykset keskeisiksi, mikä puolestaan kasvattaa tekijänoikeuskoulutuksen merkitystä.

Matti Vanhasen toisen hallituksen ja Mari Kiviniemen hallituksen hallitusohjelmien mukaan kulttuuripolitiikkaa tuli kehittää koko maassa tavoitteena alueellinen ja sukupuolten välinen tasa-arvoisuus ja hyvä saavutettavuus.

2. Arviointiprosessi ja -kriteerit

Arviointiprosessi

Edellä esitettyjen linjausten pohjalta lähdettiin rakentamaan arviointikriteereitä Lapset, media ja kirjastot, Mediakasvatus.fi sekä Saamelaislapset ja media –kokonaisuuksien arvioinnille. Prosessin alkuvaiheessa rakennettiin arviointikriteerit yhteistyössä eri osapuolten kanssa. Vastaavalla tavalla on menetelty esimerkiksi Taikalamppuverkoston keskusten toiminnan arviointitutkimuksessa (Korkeakoski & Pääjoki 2009).

Aluksi tutkija lähetti tekemänsä arviointikriteeriluonnoksen kommentoitavaksi niin arvioitavien kokonaisuuksien yhteyshenkilöille kuin ministeriön edustajille. Saadun palautteen pohjalta arviointikriteerit muotoiltiin lopulliseen muotoonsa. Arvioinnissa pyrittiin alusta saakka vuorovaikutuksellisuuteen, vaikka projektin lyhytkestoisuus rajoittikin vuorovaikutuksen määrää.

Kriteerien valmistumisen jälkeen arvioitavien kokonaisuuksien yhteyshenkilöille lähetettiin kyselylomakkeet, joissa kerättiin tietoa hankekokonaisuuksista. Lomakkeissa muun muassa tiedusteltiin:

- kokonaisuuksien tuottamien sisältöjen ja toimintojen määrästä ja luonteesta
- mediakasvatuksen sisällöistä
- toiminnan suuntaamisesta erilaisille ryhmille
- käytettyjen resurssien määrästä
- toimintojen ylläpidosta ja kehittämisestä
- toimintojen saatavuudesta
- tiedottamisesta
- yhteistyöstä eri tahojen kanssa
- opetusmenetelmistä
- palautteen annosta
- tulevaisuuden kehittämissuunnitelmista (ks. liite 1).

Vastauksia täydennettiin sekä sähköpostitse, puhelimitse että haastatteluissa. Arvioija tapasi henkilökohtaisesti kokonaisuuksien edustajat ja keskusteli heidän kanssaan hankkeista. Raportin ensimmäisen käsikirjoitusversion valmistuttua käsikirjoitus lähetettiin kokonaisuuksien yhteyshenkilöille luettavaksi ja heillä oli mahdollisuus kommentoida käsikirjoitusta. Kyselylomakkeisiin vastasivat organisaatioiden nimeämät yhteyshenkilöt (ks. liite 2). Samoja henkilöitä myös haastateltiin.

Koska arvioitavat kokonaisuudet ovat hyvin erisisältöisiä (toimintaa, aineistoja, tutkimuksia, verkkosivustoja) yhteisten kriteerien rakentaminen oli vaativaa. Arvioinnissa puolestaan yleisiä kriteerejä ei ollut mielekästä soveltaa täysin mekaanisesti, vaan eri kokonaisuuksissa painottuivat jonkun verran eri teemat ja kriteereitä oli sovellettava myös tapauskohtaisesti. Kaikilta osin arvioinnissa ei voitu myöskään mennä kovin yksityiskohtaisiin analyysihin, vaan osittain oli pysyttäväydettävä varsin yleisellä tasolla. Esimerkiksi portaalien sisällöistä ei ole voitu tehdä yksityiskohtaisia sisällön-analyysieja, vaan ne on arvioitu yleisemmällä tasolla katsomalla, löytyykö niistä medialukutaitoon, -turvallisuuteen ja tekijyyteen liittyviä teemoja ja keskitytäänkö portaalissa joihinkin tiettyihin teemoihin vai laajemmin eri teemoihin. Aineisto oli laaja ja tämän vuoksi arvioinnissa oli keskityttävä vain keskeisen toiminnan arviointiin.

Aineisto

Kyselylomakkeissa tuotetun itsearviointiaineiston ja haastattelujen lisäksi arviointiaineisto muodostui toimintakertomuksista, kokonaisuusien tuottamista raporteista ja muista keskeisistä asiakirjoista sekä kokonaisuusien verkkosivuista. Verkkosivuja käytettiin sekä asiantiedon lähteenä että analyysin kohteina Mediakasvatus.fi-portaalin sekä Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuusien arvioinnissa. Arvioitsija keskusteli myös opetus- ja kulttuuriministeriön edustajien kanssa Lapset ja media –ohjelman taustoista.

Arviointikriteerit

Yhteistyön tuloksena päädyttiin seuraaviin kriteereihin.

1. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen kattavuus

Arvioinnin yhdeksi tehtäväksi asetettiin hankkeissa luotujen ja käytettyjen sisältöjen arvioiminen. Arvioinnin tarkoituksena oli selvittää, missä määrin toimintaa, aineistoja, portaalreja ja tutkimusta on tuotettu ja missä määrin luotujen ja käytettyjen aineistojen sisällöt vastaavat Lapset ja media –ohjelmassa mediakasvatuksen sisällöille asetettuja tavoitteita.

Yleisesti ottaen sisällölliset tavoitteet palautuvat medialukutaidon, -turvallisuuden ja tekijyyden teemoihin. Arvioinnissa selvitettiin, oliko hankkeissa tuotettu ja oliko niissä hyödynnetty näihin teemoihin liittyviä aineistoja. Täsmällisiä määrällisiä kriteerejä tämälntyyppisille aineistoille on vaikea asettaa. Tässä arvioinnissa selvitettiin, tuotettiinko ja käytettiinkö hankkeissa medialukutaitoon, –turvallisuuteen ja tekijyyteen liittyviä aineistoja Lapset ja media –ohjelman päämäärien mukaisesti eli toteutuivatko niissä ohjelman keskeiset sisällölliset tavoitteet. Hankkeiden kuvausosuuksissa raportoidaan aineistot, jotka hankkeissa on tuotettu.

2. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen päivittäminen ja kehittäminen

Arvioinnissa päätettiin kiinnittää huomiota myös siihen, millä tavalla toimintaa, aineistoja, portaalreja ja tutkimusta päivitetään ja kehitetään. Tämän taustalla on ajatus tiedon jatkuvasta uusiutumisesta.

Arvioinnissa kysyttiin vastaajilta mm. millä tavalla aineistojen päivittäminen on järjestetty, ketkä tuottavat aineistoja ja minkälaista asiantuntemusta toiminnan yhteistyö- ja taustaryhmien kautta on ollut käytettävissä ja onko toimijoilla esimerkiksi ohjausryhmää tai asiantuntijaverkostoa käytettävissä. Portaalit eli verkkosivustot vaativat oman erityishuomionsa tässä yhteydessä. Pysyäkseen toimintakelpoisina ja käyttäjilleen hyödyllisinä ne vaativat jatkuvaa huomiota sekä sisältöjen että tekniikan osalta. Tämä puolestaan edellyttää niin henkilöstön kuin teknisten resurssien varaamista tähän käyttöön.

3. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen saatavuus

Yksi keskeinen tekijä mediakasvatuksen onnistumisessa on, että niin erilaiset aineistot kuin toiminta (esimerkiksi opetus ja ohjaus) ovat niitä tarvitsevien saatavilla. Arvioinnissa selvitettiinkin, millä tavalla toiminta, aineistot, portaalit ja tutkimukset ovat saatavilla ja millä tavalla niiden saatavuudesta on tiedotettu.

Saatavuudella tai saavutettavuudella voidaan ymmärtää hyvin erilaisia asioita (ks. esim. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus 2006). Tässä päädyttiin saatavuudella tarkoittamaan aineistojen fyysistä

tavoitettavuutta. Esimerkiksi sitä, että mediakasvatusta antava henkilö voi saada tarvitsemiaan aineistoja kohtuullisella vaivalla ja kohtuullisin kustannuksin käyttöönsä.

4. Toiminnan yhteisöllistyminen ja vakiintuneisuus

Eri toimijoiden yhteistyön voidaan katsoa tuottavan synergiaetuja ja kertovan tehokkaasta voimavarojen käytöstä. Mikäli yhteistyö toistuu säännöllisesti, sitä voidaan pitää vakiintuneena ja sen ympärille voidaan katsoa kehittyneen jatkuvassa, elimellisessä yhteistyössä toimiva yhteisö. Yhteistyön vakiintuneisuuden voidaan tulkita kertovan sekä tuloksellisesta yhteistyöstä, onnistuneesta työnjaosta ja tehokkaasta voimavarojen yhdistämisestä.

Arvioinnissa kiinnitettiin huomiota siihen, onko hankkeiden ympärille muodostunut yhteistyötä ja onko tämä yhteistyö vakiintunutta yhteistyötä, jossa esimerkiksi aineistojen, koulutuksen, tekniikan ja tutkimuksen tuottajat ovat vuorovaikutuksessa sekä keskenään että mahdollisesti myös kohderyhmien (lapset, kirjastotyöntekijät, opettajat, vanhemmat ym.) kanssa.

5. Mediakasvatuksen tehtäväkenttien kattavuus ja toimijoiden tavoittaminen

Yleisesti mediakasvatuksen tehtäväkenttiä ovat mm. kodit, varhaiskasvatus (esim. päiväkodit), koulutus eri tasoilla ja aloilla (peruskoulun ala- ja yläaste, lukiot, ammatilliset oppilaitokset, yliopistot ym.), nuorisotoimi, julkiset kulttuurilaitokset (esim. kirjastot, lasten ja nuorten kulttuurikeskukset, Yleisradio, alueelliset elokuvakeskukset) ja kansalaisjärjestöt. Tehtäväkenttien toimijoita ovat esim. vanhemmat, päiväkotien henkilökunta, opettajat, koululaisten iltapäiväohjaajat, nuorisotyöntekijät ja kirjastolaiset.

Arvioinnissa selvitettiin, minkälaisille mediakasvatuksen tehtäväkentille ja toimijoille toiminta, aineistot ja portaalit on suunnattu ja missä määrin ne on onnistuttu tavoittamaan. Ennen kaikkea haluttiin tietää, missä määrin arvioidut mediakasvatushankkeet suuntautuvat varhaiskasvatuksen eri toimialueille eli mm. koteihin, päiväkoteihin, koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaan, kirjastoihin ja kansalaisjärjestöihin ja missä määrin varhaiskasvatusikäisiin eli alle 8-vuotiaisiin Lapset ja media -ohjelman tavoitteiden mukaisesti.

6. Toiminnan, aineistojen ja portaalien sisältöjen ja kohderyhmien moninaisuus ja tavoittaminen

Kuten edellä on todettu, Mediaväkivalta - Lapset ja media -toimintaohjelmassa mediakasvatuksen tavoitteeksi asetettiin muun muassa lasten ja nuorten alueellisen, sosio-ekonomisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen median käytössä. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa 2007–11 painotetaan lasten ja nuorten näkemistä moninaisena joukkona. Etenkin maahanmuuttajat, romanit, saamelaiset, seksuaaliset vähemmistöt ja vammaiset ovat ryhmiä, joiden yhdenvertaisuus muun väestön kanssa helposti vaarantuu Suomessa. Raportissa muistutetaan myös sukupuoli-vaikutusten arvioinnin tärkeydestä kaikilla toiminta-alueilla.

Tässä tutkimuksessa arvioidaan, missä määrin tutkittavien mediakasvatushankkeiden toiminta, aineistot ja portaalit ottavat moninaisuuden teeman huomioon ja missä määrin toiminta, aineistot ja portaalit on suunnattu erilaisille ryhmille esimerkiksi etnisen taustan, äidinkielen, sukupuolen ja asuinpaikan perusteella.

Tätä kriteeriä on sovellettu eri kokonaisuuksissa hieman eri tavoin. Mediakasvatusseuran arvioinnissa on katsottu, nousevatko moninaisuuden teemat esille verkkosivuston aineistossa. Saamelaislapset ja

media –kokonaisuudessa on muun muassa katsottu, huomioidaanko elokuvatyöpajojen toiminnassa eri saamenkielet ja saamelaislasten moninaisuus esimerkiksi asuinpaikan suhteen ja missä määrin erilaiset lapsiryhmät ovat voineet osallistua mediakasvatukseen.

7. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen suuntautuneisuus

Lapset ja media –toimintaohjelmassa päämääräksi asetetaan alueellisen tasa-arvon toteuttaminen mediakasvatuksessa. Samoin osallistumista eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön mediakasvatuksen alueella pidetään tärkeänä.

Arvioinnissa selvitettiin, missä määrin toiminta, aineistot, portaalit ja tutkimus ovat alueellisesti, kansallisesti tai kansainvälisesti suuntautuneita.

8. Oppimis- ja opetusmenetelmien moninaisuus

Mediakasvatuksen opettamisessa usein katsotaan oman tekemisen eli tekemällä oppimisen olevan hyvä menetelmä oppia ymmärtämään ja käyttämään mediaa. Esimerkiksi Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa korostetaan tämän menetelmän käytön merkitystä mediakasvatuksessa sekä sisällön tuotannon oppimista.

Tässä arvioinnissa selvitettiin, minkälaisia oppimis- ja opetusmenetelmiä opetuksessa, koulutuksessa ja portaalissa on hyödynnetty. Arvioinnissa oltiin kiinnostuneita myös muista, mahdollisesti uusista, menetelmistä.

9. Tulevaisuus

Kokonaisuuksien tulevaisuuden suunnitelmat eivät kuuluneet ennalta sovittuihin arviointikriteereihin. Aineistoja analysoidessa ja haastattelujen yhteydessä tuntui kuitenkin luontevalta katsoa myös kokonaisuuskohtaisesti tulevaisuuteen. Tulevaisuuden suunnitelmat antavat muun muassa tietoa siitä, miten merkittävänä Lapset ja media –ohjelmasta myönnetty rahoitus näyttäytyy kokonaisuuksille.

Raportin rakenne ja kohdeyleisö

Tässä raportissa kukin kokonaisuus arvioidaan erikseen omissa luvuissaan. Kussakin luvussa teksti etenee siten, että ensin raportoidaan kokonaisuuden saama vuosittainen rahoitus, sitten kuvataan lyhyesti kokonaisuudesta vastannut toimija, sen jälkeen kuvataan lyhyesti kokonaisuuden keskeinen toiminta vuosittain, minkä jälkeen toimintaa arvioidaan arviointiprosessin alkuvaiheessa sovittujen kriteerien pohjalta. Viimeisessä luvussa tehdään yhteenveto arvioinnin tuloksista ja annetaan yleisiä kehitysehdotuksia.

Tämä raportti on kirjoitettu paitsi valtion hallinnon toimijoille, myös kaikille niille, jotka haluavat seurata mediakasvatuksen kehittämistä Suomessa. Yhtenä ajatuksena raportissa on myös antaa mediakasvatustyötä tekeville palautetta heidän toiminnastaan ja tarjota ajatuksia työn kehittämiseksi tulevaisuudessa.

3. Lapset, media ja kirjastot

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoitti Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuutta vuosina 2006-2010 yhteensä 676 700 eurolla Lapset ja media -ohjelmasta.

Lapset ja media –ohjelmasta myönnettyt valtionavut vuosittain

Vuodelle 2006 myönnettiin Suomen Kirjastoseuralle 50 000 euroa Lapset ja media –ohjelman käynnistämiseen kirjastoissa.

Vuodelle 2007 myönnettiin Suomen Kirjastoseuralle 116 700 euroa Superkirtsi-hankkeelle, joka tähtäsi kirjastotyöntekijöiden kouluttamiseen sekä koulun ja kirjaston yhteistyön kehittämiseen.

Vuodelle 2008 myönnettiin Suomen Kirjastoseuralle 75 000 euroa Superkirtsi-hankkeen sosiaaliseen mediaan keskittyvälle jatkohankkeelle.

Vuodelle 2009 myönnettiin Suomen Kirjastoseuralle 60 000 euroa Lapset, media ja kirjastot –hankkeelle, jossa jatkettiin kirjastohenkilökunnan kouluttamista. Kirjastot.fi:lle² myönnettiin 140 000 euroa kirjastojen työntekijöille tarkoitetun Mediakasvatus.kirjastot.fi-nimisen verkkosivuston ja Okariino.fi-nimisen lasten verkkosivuston kehittämiseen. Mediakasvatuskeskus Metkalle myönnettiin 35 000 euroa Mediavinkkausta ja Muksumediaa –nimisten mediakasvatusaineistojen tekemiseen kirjastoille sekä Koko perhe pelittää –nimisten peli-iltojen järjestämiseen perheille. Metka saa myös toiminta-avustusta opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoyksiköstä.

Vuodelle 2010 myönnettiin Suomen kirjastoseuralle 120 000 euroa Lapset, media ja kirjastot –jatkohankkeelle ja kirjastojen mediakasvatuksen toimintasuunnitelman kirjoittamiseen. Kirjastot.fi:lle myönnettiin 80 000 euroa Okariino.fi-nimisen lasten verkkosivuston kehittämiseen.

Taulukko: Vuosille³ 2006 – 2010 Lapset ja media –ohjelmasta myönnettyt valtionavustukset Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudelle (euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010	yhteensä
Suomen kirjastoseura	50 000	116 700	75 000	60 000	120 000	431 200
Kirjastot.fi				140 000	80 000	220 000
Mediakasvatuskeskus Metka ry				35 000		35 000
yhteensä	50 000	116 700	75 000	235 000	200 000	676 700

Toteuttajina Suomen kirjastoseura, Kirjastot.fi ja Mediakasvatuskeskus Metka ry

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa on ollut kolme toteuttajaa: Suomen kirjastoseura, Kirjastot.fi ja Mediakasvatuskeskus Metka.

2 Hallinnollisesti rahoitus myönnettiin yleisten kirjastojen keskuskirjastolle, jona toimii Helsingin kaupunginkirjasto. Kirjastot.fi on toimitus, joka toteuttaa palvelut. Tässä raportissa käytetään nimitystä Kirjastot.fi verkkopalvelut toteuttaneesta toimijasta.

3 Joissakin tapauksissa toiminta ja rahoitus on ylittänyt kalenterivuosiajan.

Suomen kirjastoseura

Suomen kirjastoseuran tarkoituksena on edistää kirjastolaitoksen kehitystä, tehdä tunnetuksi kirjastojen yhteiskunnallista ja tieteellistä tehtävää ja kulttuurimerkitystä sekä kohottaa kirjastoalalla työskentelevien ammattitaitoa. Sen päämääränä on myös kirjastoalan kehittäminen ja kirjastojen toimintaedellytysten parantaminen. Seura tukee kirjastolaisten vuorovaikutusta, ammatissa oppimista ja kehittymistä. Seura julkaisee Kirjastolehteä. Seuran jäsenistö muodostuu lähinnä kirjastoalan ammattilaisista. Jäseniä on noin kaksi tuhatta.

Kirjastot.fi

Kirjastot.fi on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja yleisten kirjastojen keskuskirjaston tuottama kaikille avoin kirjastoverkkopalveluiden kokonaisuus, joka on suunnattu kaikille kirjasto-sektoreille ja niiden asiakkaille. Palveluita tuotetaan ja kehitetään yhdessä kirjastojen ja käyttäjien sekä yhteistyökumppaneiden kanssa. Kirjastot.fi-palvelut tuottaa käytännössä Kirjastot.fi-toimitus, jonka tytimen muodostaa Kirjastojen valtakunnalliset verkkopalvelut yksikkö.

Mediakasvatuskeskus Metka ry

Mediakasvatuskeskus Metka ry (entinen Elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus, ETKK) on valtakunnallinen mediakasvatukseen erikoistunut, pedagogisesti suuntautunut järjestö. Metka edistää lasten ja nuorten mediakasvatusta erityisesti elokuvan, mutta myös muun liikkuvan kuvan osalta. Keskus nostaa esiin lasten itse tekemää lastenkulttuuria ja lasten omaa mediatuottamista. Toiminta kohdistuu toisaalta lapsiin ja nuoriin, toisaalta heidän kanssaan toimiviin, erityisesti opettajiin. Metka on perustettu vuonna 1958. Sillä on 16 yhteisöjäsentä. Henkilöjäseniä ei ole. Jäsenjärjestöt edustavat kasvatus-, kulttuuri- ja elokuvajärjestöjä⁴.

Keskeinen toiminta vuosina 2006-2011

Toiminta vuonna 2006 – Uimarengas mediatulvaan aloittaa

Suomen Kirjastoseura aloitti mediakasvatustoiminnan Uimarengas mediatulvaan – kirjastosta –hankkeella. Hankkeelle palkattiin koordinaattori aluksi neljäksi kuukaudeksi, laadittiin lista mediakasvatusaineistoista ja tehtiin idealista kirjastojen toimintamodoista mediakasvatuksen toteuttamiseksi. Järjestettiin kaikkiaan 12 koulutustilaisuutta kirjastojen työntekijöille ja heidän kouluttajilleen.

Vuonna 2006 järjestettiin ensimmäiset mediatyöpajat eri puolilla maata nukketeatterilaisille, kirjavinkkareille ja kirjastojen iltapäivätoiminnasta vastaaville. Tuettiin vanhempainiltojen järjestämistä kirjastoissa ja pienten kirjastojen osallistumista seminaareihin. Järjestettiin yleisötilaisuuksia yhdessä Mediamuffinssin ja Yleisradion Mediabussin kanssa. Projektissa mukana olleet kävivät myös puhumassa kirjastojen tilaisuuksissa. Lähetettiin esitteitä kirjastoihin.

4 Finlandssvenskt filmcentrum, Kalevan Nuorten liitto, Kuvataideopettajat ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Oulun elokuvakeskus, Pirkanmaan elokuvakeskus, Plan Suomi, Päijät-Hämeen elokuvakeskus, Satakunnan Elävän Kuvan Keskus, Suomen Demokratian Pioneerien Liitto, Suomen elokuva- ja videotyöntekijät, Suomen elokuvakontakti, Suomen kirjastoseura, Suomen peliohjelmisto- ja multimediayhdistys Figma ry, Varsinais-Suomen elokuvakeskus, Äidinkielen opettajain liitto.

Luotiin kirjastokriteerit suodatin- ja esto-ohjelmien käytölle kirjastoissa sekä kokeiltiin muutamaa suodatinohjelmaa kirjastossa. Taustalla oli Kirjastoseuran edellisenä vuonna julkaisema raportti Kenen ehdoilla kirjastossa? Kirjastot, lapset ja Internetin yöpuoli (Haavisto 2005).

Toiminta vuonna 2007 – kirjastotyöntekijöiden koulutus alkaa

Vuonna 2007 Kirjastoseura jatkoi toimintaa Superkirtsi-nimisellä hankkeella. Nimi viittaa kirjastonhoitajaan. Hankkeen tarkoituksena oli perehdyttää kirjastohenkilökuntaa sekä antamaan lapsille mediakasvatusta että tukea vanhemmille ja opettajille mediakasvatuksessa. Hankkeessa valmistettiin aineistoja työntekijöiden ja tiedotuksen käyttöön. Rakennettiin myös kirjastojen ja koulujen välinen mediakasvatuksen yhteistyömalli.

Hyvistä mediakasvatuskäytännöistä ja ideoista koottiin ideapaketti. Painettiin myös julisteita ja esitteitä, joissa kerrotaan Superkirtsi-hankkeesta. Julkasiin CD-levy, joka sisälsi musiikkia lasten kanssa toimimiseen. Tuotettiin ja julkaistiin Kirjastolehden erikoisnumero Media lapsen elämässä (20 000 kpl). Järjestettiin koulutustilaisuuksia eri puolilla Suomea ja koordinaattori kävi esittelemässä hanketta useilla paikkakunnilla.

Toiminta vuonna 2008 – koulutus jatkuu

Vuonna 2008 Kirjastoseuran Superkirtsi-hanke jatkui ja toiminnassa keskityttiin kirjastotyöntekijöiden kouluttamiseen etenkin sosiaalisen median tuntemuksessa tarkoituksena luoda mediakasvatuksen kouluttajaverkosto kirjastoihin. Lisäksi koordinaattori luennoi useissa tilaisuuksissa, koordinoi kirjastojen osallistumista Educa-messuille, kirjoitti blogia Mediakasvatus.fi-sivustolle ja kirjoitti artikkelin Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? (Sallmén 2009). Kirjastoseura julkaisi Suojelua vai suodatusta? -selvityksen kirjastojen suodatinohjelmien käytöstä (Björkman 2008).

Toiminta vuonna 2009 – mediakasvatusaineisto tuotetaan

Vuonna 2009 Kirjastoseuran mediakasvatustyö jatkui Lapset, media ja kirjastot –nimisellä hankkeella. Hankkeessa jatkettiin kirjastotyöntekijöiden kouluttamista aluekouluttajiksi eri puolilla Suomea. Aluekouluttajat puolestaan järjestivät koulutuksia, mediatyöpajoja ja muita tilaisuuksia neljällätoista paikkakunnalla. Tilaisuudet oli suunnattu kirjastotyöntekijöille, opettajille, vanhemmille, lapsille, nuorille ja pienten lasten hoitajille.

Kirjastoseura julkaisi Mediakasvatus kirjastossa –kirjan (2009). Koordinaattori puhui myös useissa tilaisuuksissa kirjastojen mediakasvatuksesta.

Kirjastot.fi aloitti Mediakasvatus.kirjastot.fi-verkkosivuston suunnittelun kirjastotyöntekijöille ja Okariino.fi-sivuston suunnittelun lapsille yhteistyössä Kirjastoseuran kanssa.

Metka ry tuotti kirjastoille mediakasvatusaineiston otsikolla Mediakasvatusmateriaali kirjastoalan ammattilaisille.

Toiminta vuonna 2010 – verkkosivustot aukeavat

Vuonna 2010 Kirjastoseuran Lapset, media ja kirjastot –hanke jatkui. Keväällä aluekouluttajille järjestettiin kaksipäiväinen koulutus ja syksyllä aluekouluttaja tapaaminen. Aluekouluttajat puolestaan

antoivat koulutusta eri puolilla Suomea kirjastoammattilaisille, opettajille, opiskelijoille ja koululaisille. Kirjastojen mediakasvatusta esiteltiin useissa tilaisuuksissa eri puolilla maata.

Hanke julkaisi Kirjastolehden erikoisnumeron Media nuorten elämässä, jota jaettiin mm. kirjastoissa, messuilla ja oppilaitoksissa. Lisäksi hankkeessa tehtiin kirjastojen mediakasvatuksen toimintasuunnitelma nimeltä Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta. Katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön (Heinonen 2011a). Raportti käännettiin myös ruotsiksi (Heinonen 2011b).

Kirjastot.fi julkisti Mediakasvatus.kirjastot.fi-verkkosivuston ja Okariino.fi-sivuston.

Mediakasvatuskeskus Metka järjesti kolme Koko perhe pelittää –nimistä peli-iltaa, jossa vanhemmat ja lapset pelasivat ja tutustuivat yhdessä peleihin.

Tiivistys

- Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa keskeistä toimintaa on ollut mediakasvatuksen aluekouluttajaverkoston luominen kirjastoihin, kahden verkkosivuston rakentaminen, kirjastojen ja koulujen välisen mediakasvatuksen yhteistoimintamallin rakentaminen, neljän julkaisun ja mediakasvatusaineiston tuottaminen. Lisäksi on kirjoitettu artikkeleja, järjestetty useita koulutus- ja tiedotustilaisuuksia sekä peli-iltoja, tuotettu esittelyaineistoja ja osallistuttu alustajina erilaisiin tilaisuuksiin. Myös kansainvälisissä tapahtumissa on esitelty hankkeita.

Toiminnan arviointi

1. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen kattavuus: aktiivista toimintaa mediakasvatuksen eri alueilla

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa on toimittu erittäin aktiivisesti ja tuotettu runsaasti erilaisia toimintoja ja aineistoja vuosina 2006-2011. Vaikka Kirjastoseuralle, Kirjastot.fi:lle ja Metkalle on myönnetty erikseen rahoitusta ja ne ovat myös toimineet itsenäisesti, niiden toiminnot ovat kuitenkin käytännössä kietoutuneet toisiinsa. Kirjastoseuran koordinaattori on koordinoinut toimintojen kokonaisuutta.

Suomen kirjastoseura

Suomen kirjastoseura on kokonaisuudessa vastannut erityisesti kouluttajaverkoston, kirjastojen ja koulujen mediakasvatuksen yhteistoimintamallin luomisesta sekä julkaisujen ja esittelyaineistojen tuottamisesta. Kirjastoseurassa toimintaa on pitkälti hoitanut määräaikaisesti palkattu koordinaattori. Kirjastoseuran koordinaattori on huolehtinut pitkälti myös Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivuston tuottamisesta.

Kouluttajaverkosto

Kouluttajaverkoston kuuluu tällä hetkellä 22 kouluttajaa eri puolilla Suomea, vähintään yksi jokaisella maakuntakirjastoalueella. Kouluttajat tuntevat hyvin toisensa ja muodostavat vakiintuneen ryhmän. Osa heistä työskentelee maakuntakirjastoissa, osa muissa kirjastoissa. Kouluttajaverkosta alettiin rakentaa vuonna 2006, jolloin järjestettiin kaksitoista Kirjastot nettikäytön rajoilla –nimistä koulutus-tilaisuutta eri paikkakunnilla. Aluksi koulutuksen tarkoituksena oli motivoida kirjastotyöntekijöitä mediakasvatukseen ja parantaa heidän valmiuksiaan siinä. Tällä hetkellä pyritään siihen, että verkoston jäsenillä on valmiudet toimia mediakasvatuksen kouluttajina kirjastoissa, kouluissa ja vanhempain-illoissa. Aluekouluttajat suunnittelevat koulutuksen yhteistyössä ELY-keskusten kanssa. Koulutus-aineistoja tuotetaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Vuonna 2007 keskityttiin kehittämään kirjastotyöntekijöiden valmiuksia 7–8-vuotiaiden lasten media-kasvatuksessa sekä heidän vanhempiansa ja opettajiensa tukemisessa. Kyseisenä vuonna ja vuoden 2008 alussa järjestettiin yksitoista koulutus-tilaisuutta eri puolilla Suomea. Muutamalla paikkakunnalla järjestettiin myös mediatyöpajoja. Tilaisuuksiin osallistui lähes 400 kirjastotyöntekijää, opettajaa, nuorisotoimen edustajaa ja opiskelijaa.

Kirjastotyöntekijöiden tueksi on koottu verkkoon ideapaketti hyvistä mediakasvatuskäytännöistä ja ideoista. Sitä voi kukin kouluttaja käyttää ja kehittää. Lisäksi on julkaistu CD, joka sisältää media-kasvatustyöhön sopivaa musiikkia. Musiikkituokioiden yhteydessä ohjaaja voi kertoa esimerkiksi tekijänoikeuksista. Kirjastojen mediakasvatustyöstä on tiedotettu julkaisu- ja esittein. Kirjastoissa jaettiin vuonna 2007 Kirjastolehden erikoisnumeroa Media lapsen elämässä. Koordinaattori on esitellyt koulutus-hanketta eri puolilla Suomea. Kouluttajaverkosto on tehnyt runsaasti yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Vuonna 2008 verkosto keskittyi sosiaaliseen mediaan. Aluekouluttajille järjestettiin kuusi suomen-kielistä ja kaksi ruotsinkielistä lähikoulutuspäivää. Koulutus sisälsi myös mediatyöpajoja. Vuonna 2009 heille järjestettiin neljä koulutuspäivää. Koulutuksessa huomioitiin erityisesti kokonaisuuden puitteissa kirjastoille rakennetut mediakasvatusteemat: informaatiolukutaito, medialukutaito, tekijänoikeudet, sosiaalinen media, digitaaliset pelit ja pelaaminen. Aluekouluttajat järjestivät neljällätoista paikka-kunnalla erilaista toimintaa ennen kaikkea kirjastotyöntekijöille, mutta myös opettajille, vanhemmille, lapsille, nuorille ja pienten lasten hoitajille.

Vuonna 2010 aluekouluttajille järjestettiin kaksipäiväinen koulutus ja tapaaminen. Aluekouluttajat puolestaan antoivat koulutusta lähes 300 henkilölle eri paikkakunnilla.

Riitta Kangas (oik.) opastaa Kalle Kangasta tiedonhaussa Helsingin Kirjasto 10:ssä.

Pelit tulevat tutuiksi pelaamalla. Kuvassa Satu Hallikainen Pelikahvila Level 7:ssä Helsingissä.

Kouluttajat ottavat selvää, mitä ovat Mese, Habbo ja Skype. Kuvassa (oik.) Päivi Forsman, Hanna Rautiainen, Eeva Keränen, Katja Kononoff ja Merja Matilainen Kohtaamipaikka @ lasipalatsin neuvontapisteessä. Kuvat: Pirjo Sallmén/Kirjastot.fi

Kirjastojen ja koulujen yhteistoimintamalli

Kouluttajaverkoston yhteydessä on rakennettu kirjastojen ja koulujen välinen mediakasvatuksen yhteistoimintamalli. Yhteistoimintamalli muodostuu neljästä vierailusta:

1. kirjastotyöntekijä vierailee koulussa
2. koululuokat vierailevat kirjastossa
3. vanhemmat kutsutaan vanhempainiltaan koululle
4. lapset käyvät vanhempiensa kanssa kirjastossa.

Mallia kokeiltiin 25 koulussa eri puolilla Suomea vuonna 2007. Mukana oli 1053 oppilasta 53 koulusta. Toiminta oli kokeilu. Toiminnan jatkuvuutta ei ole seurattu. Esimerkiksi Lohjan kaupunginkirjastossa on jatkunut vuosia kokeilusta alkanut yhteistyö kirjaston ja koulun välillä.

Julkaisut

Suomen kirjastoseura on tuottanut säännöllisesti mediakasvatukseen liittyviä julkaisuja. Vuonna 2007 julkaistiin Kirjastolehden erikoisnumero Media lapsen elämässä. Vuonna 2008 Suojelua vai suodatusta? (Björkman 2008) –niminen selvitys suodatinohjelmien käytöstä kirjastoissa. Vuonna 2009 Media-kasvatus kirjastossa –kirja (2009). Vuonna 2010 julkaistiin Kirjastolehden erikoisnumero Media nuorten elämässä sekä kirja Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta. Katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön (Heinonen 2010). Temaattisesti julkaisujen sisällöt liittyvät mediaturvallisuuteen ja medialukutaitoon.

Suomen kirjastoseurassa käytettiin kokonaisuuteen yhteensä kuusi henkilötyövuotta vuosina 2006-2011.

Kirjastot.fi

Kirjastot.fi on vastannut kirjastotyöntekijöille tarkoitetun Mediakasvatus.kirjastot.fi ja lasten Okariino.fi-verkkosivuston tuottamisesta. Kuten aikaisemmin mainittu, myös Kirjastoseuran koordinaattori on osallistunut näiden tuottamiseen.

Mediakasvatus.kirjastot.fi

Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivusto on kirjastojen työntekijöille tarkoitettu sivusto, jonka tarkoitus on tukea kirjastoissa tehtävää mediakasvatustyötä.

Sivustolla on kahdeksan pääotsikkoa:

- Tiedonhaku
- Tekijänoikeus
- Pelit
- Asiantuntijoita
- Työkaluja
- Projektit
- Kirjallisuus
- Blogit

Tiedonhaku-osiossa perehdytetään tiedonhaun eri kysymyksiin. Mukana on myös laaja linkkikokoelma keskeisiin tiedonhaun välineisiin: hakukoneisiin, hakemistoihin ja erikoishakuihin.

Kansallinen pelipäivä 2011

Kirjoittanut *pirios* Ma, 10/10/2011 - 12:01

Vallion elokuvataarkastamo kutsuu kaikki Suomen kirjastot viettämään Kansallista pelipäivää lauantaina 12.11.2011. Tutustu Kansalliseen pelipäivään osoitteessa pelipaiva.fi

[Lue lisää »](#)

NÄYTETÄÄN

MEDIAKASVATUS.FI

[Uusi julkaisu digitaalisen ajan nuorista](#)

[Pojat killaavat tyttöjen ohi englannin kielessä tietokonepelin ansiosta](#)

[Kunnissa nuorisotoimi aktiivisin sosiaalisen median toimija](#)

[TV-sarja "Medialized" opettaa mediakritiikkiä lukiolaisille](#)

[lisää »](#)

BLOGISTA

[Kansallinen pelipäivä 2011](#)

Kirjoittanut *pirios* Ma, 10/10/2011 - 12:01

[Lukutaitopäivän iltaa vietettiin Töölön kirjastossa 8.9.](#)

Kirjoittanut *pirios* Pe, 09/09/2011 - 11:10

[Vanhempia bloggauksia »](#)

TEKIJÄNOIKEUS PUHUTTA

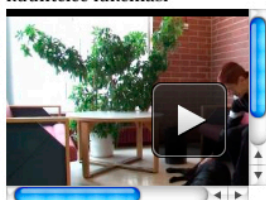
[Runon sitaattioikeus joulutervehdyksessä](#)

tiedän, että runoa/sen käännöstä ei saa siteerata mainoksessa, mutta miten on joulutervehdyksen...

[Lisää kysymyksiä ja vastauksia »](#)

VIDEO

Karvakorvat kuulolla - kirjastokoira kuuntelee lukemasi

UUSIMMAT KOMMENTIT

[Onkohan noin?](#)

10 tuntia 6 s sitten

Aihe: [Keskustele asiantuntijoista](#)

[Pelien ikärajat muuttuvat](#)

1 viikko 1 päivä sitten

Aihe: [Pelit](#)

[Loistavaa!](#)

3 viikkoa 2 päivää sitten

Aihe: [Keskustele asiantuntijoista](#)

[Hei kirjastoammattilaiset](#)

8 viikkoa 1 päivä sitten

Aihe: [Kirjasto tutuksi](#)

Mediakasvatus.kirjastot.fi on kirjastoammattilaisten ja kaikkien mediakasvatuksesta kiinnostuneiden käyttöön tarkoitettu sivusto, jossa on tarjolla monenlaisia työkaluja omaan työhön. Sivustolta löytyy tietoa muun muassa ajankohtaisista mediakasvatustapahtumista, tekijänoikeuksista, peligenreistä ja ikärajoista, mediakasvatusprojekteista sekä alan asiantuntijoista, kouluttajista ja kirjallisuudesta. Tarjolla on myös valmiita toimintamalleja ja -suunnitelmia lasten ja nuorten kanssa toimimiseen.

Kuva ©Kirjastot.fi

Tekijänoikeus-osiossa tarjotaan tietoa tekijänoikeuteen liittyvien ongelmatilanteiden ratkaisemisessa kysymys- ja vastauspalvelun sekä päivitetävän linkistön avulla.

Pelit-osiossa selvitetään pelaamiseen liittyviä perusasioita.

Asiantuntijoita-osiossa esitellään kirjastojen mediakasvatuksen aluekouluttajat. Sivulla on toiminto, jolla voi hakea aluekouluttajaa kirjaston sijaintipaikkakunnalta tai maakuntakirjastoista. Sivulta voi hakea myös muita mediakasvatuksen asiantuntijoita.

Työkalut-osiossa esitellään kirjastojen yhteistyö koulujen kanssa. Sivulta löytyy myös Metkan kirjastoille tuottama mediakasvatusaineisto.

Projektit-osiossa esitellään mediakasvatusprojekteja.

Kirjallisuus-osioon on koottu niin verkossa kuin painettuina julkaistuja mediakasvatusaineistoja, jotka sopivat käytettäväksi mm. kirjastoissa, kouluissa, päiväkodeissa ja kotona. Aineistot sopivat ennen kaikkea kouluikäisille.

Blogit-osioista löytyy mediakasvatukseen, medialukutaitoon ja sosiaaliseen mediaan liittyviä verkkokirjoituksia.

Okariino.fi

Tervetuloa Okariinoon! Täältä löydät mm. lasten kirjat, videot ja kirjoitukset, tule viihtymään! Palvelun tuottaa Kirjastot.fi. Pulmia tai kysyttävää? Lähetä viesti: okariino(at)kirjastot.fi.

Luo itsellesi käyttäjätili, jos haluat kommentoida ja/tai jättää arvosteluja! Voit tutustua ja selailla ilman kirjautumistakin.

Tarinativoli

Kirjoja, leffoja, pelejä ja sarjakuvia. Kirjoita arvostelu!

- Sivert kantavat Kirja
- Joulukuun jalanjäljillä Tietokirja
- Rakastunut krokotiili Kirja
- Taneli Kaneli Kirja
- Isän poika Kirja
- Prinsessojen lumotu maailma Kirja

Peilialali

Ajankohtaisia uutisia Okariinosta ja maailmalta.

- Salusääviä 16.10.2011 Uutinen
- Kansainvälinen lukutalopäivä 8.9. Uutinen
- Tietopöytä-palkinto saavutettiin syntyneeseen Raii Mikkaselle Uutinen
- Lukukoira Börje Uutinen
- Lasten LukuVarkaus-palkinto Reeta Aarniolle
- Lukupiiristä uusi toimintamuoto hevoskerholle Uutinen

Kirjailijan talo

Tutustu kirjailijoihin, kuvittajiin, ohjaajiin ja muihin tekijöihin.

- Woods, Titania Kirjailija
- Kolehmainen, Mika Kuvittaja
- Coh, Smijana Kuvittaja
- Ruis on ryyni ruuskan ranteen Kirjailijavierailu (Taapola, Katri)
- Kahdeksan kinnuntätiä kysymystä Kirjailijavierailu
- Kahdeksan kinnuntätiä kysymystä Kirjailijavierailu

Okariino.fi on sivusto, jonka tarkoitus on tukea lasten luku- ja medialukutaidon sekä tiedonhakutaitojen oppimista ja houkuttaa lapsia kirjastojen palvelujen piiriin. Sivustolla on seitsemän pääotsikkoa: Tarinativolissa voi lukea kirjoista, peleistä ja elokuvista sekä arvostella niitä. Peilialalissa on uutisia ajankohtaisista tapahtumista ja toimituksen blogi. Kirjailijan talossa on mm. kirjailijahaastatteluja. Tutkimusmatkassa on blogeja eri aiheista ja esitellään tietokirjoja. Linnunradassa voi lukea lasten ja nuorten kirjoittamia tarinoita, tehdä tehtäviä, keskustella kirjoittamisesta ja sinne voi lähettää omia tarinoita julkaistavaksi. Ihmekoneessa voi katsella videoita, kuunnella radio-ohjelmia ja keskustella niistä Ihmekoneeseen voi myös lähettää lasten ja nuorten tekemää materiaalia. Viidakkorummussa lapset voivat keskustella eri teemoista.

Kuva ©Kirjasto.fi

Okariino.fi on sivusto, jonka tarkoitus on tukea lasten luku- ja medialukutaidon sekä tiedonhaku- taitojen oppimista ja houkuttaa lapsia kirjastojen palvelujen piiriin.

Sivusto on selkeä ja visuaalisesti hyvin kaunis iloisine väreineen ja hauskoine hahmoineen. Sivusto on vuorovaikutteinen ja audiovisuaalinen. Lapset voivat keskustella eri asioista sivustolla ja lähettää julkaistavaksi myös audiovisuaalisia tuotteitaan.

Sivusto avattiin 2010. Käytössä on testausversio, mikä tarkoittaa, että havaittuja ongelmia korjataan ennen lopullisen version julkaisemista.

Sivustolla on seitsemän pääotsikkoa:

- Tarinativoli
- Peilisal
- Kirjailijan talo
- Tutkimusmatka
- Linnunrata
- Ihmekone
- Viidakkorumpu

Tarinativolissa voi lukea kirjoista, peleistä ja elokuvista sekä arvostella niitä.

Peilisalissa on uutisia ajankohtaisista tapahtumista ja toimituksen blogi.

Kirjailijan talossa on kirjailijahaastatteluja sekä suomalaisten ja ulkomaalaisten kirjailijoiden, kuvittajien ja elokuvaohjaajien kritiikkejä.

Tutkimusmatkassa on blogeja eri aiheista ja esitellään tietokirjoja. Blogiin voi lähettää omia kirjoituksia ja asiantuntijoille voi lähettää kysymyksiä eri aiheista.

Linnunradassa voi lukea lasten ja nuorten kirjoittamia tarinoita, tehdä tehtäviä, keskustella kirjoittamisesta ja sinne voi lähettää omia tarinoita julkaistavaksi.

Ihmekoneessa voi katsella videoita, kuunnella radio-ohjelmia ja keskustella niistä. Ihmekoneeseen voi myös lähettää lasten ja nuorten tekemiä elokuvia, kirjatrailereita, digitarinoita ja dokumentteja.

Viidakkorummussa lapset voivat keskustella eri teemoista.

Okariinon tullaan vielä lisäämään sisältöjä sekä Kysy Pesosen perheeltä –palvelu ja Hahmogeneraattori.

Metka ry

Metka ry on tuottanut mediakasvatusaineiston käytettäväksi kirjastojen mediakasvatustyössä ja järjestänyt peli-iltoja perheille.

Tähän arviointiin kuuluva Metkan tuottama aineistokokonaisuus on nimeltään Mediakasvatusmateriaali kirjastoalan ammattilaisille. Tuotettu mediakasvatusaineisto on tarkoitettu perinteisten satutuokio- ja kirjavinkkausten rinnalle kirjaston ammattilaisten työn tueksi.

Aineisto sisältää 40 mediavinkkaus- ja mediatuokiosuunnitelmaa. Aineiston on tarkoitus antaa kirjastoihin uusia toimintaideoita ja kehittää kirjaston työntekijöiden mediakasvatusvalmiuksia. Lasten osalta aineisto tähtää medialukutaidon, oman tuottamisen sekä monipuolisen ja turvallisen median käytön oppimiseen.

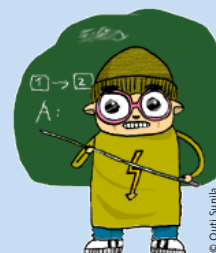
Mediakasvatusmateriaali kirjaston ammattilaisille – suunnitelmia Mediatunneille ja Mediavinkkaukseen

Mediakasvatus Metka ry. on tuottanut kirjaston ammattilaisten käyttöön kaksi mediakasvatusmateriaalia. Materiaalien tavoitteena on antaa kirjastoille uusia toimintaideoita ja kehittää kirjastojen työntekijöiden valmiuksia lasten toiminnalliseen mediakasvatukseen. Kumpikin materiaali sisältää 40 tuokiosuunnitelmaa: 18 mediatuntia 3–6-vuotiaille ja 22 mediavinkkausta 7–12-vuotiaille. 3–6-vuotiaille lapsille suunnatuilla mediatunneilla käsitellään eri medioita sisältöineen sekä oman sisällön tuottamista medioihin. Mediatuntien tavoitteena on kehittää lasten medialukutaitoa ja omaa mediatuottamista sekä innostaa lapsia toimimaan median parissa turvallisesti ja monipuolisesti eri medioista, niiden sisällöistä ja käytöstä nauttien.

Ensimmäisen mediakasvatusmateriaalin tuntisuunnitelmien sisältöinä ovat internet/tietokone, pelit, elokuvat ja aikakauslehdet, toisen valokuva, ääni, musiikki ja mobiililaitteet. Ensimmäisen materiaalin tunneilla käsitellään paljon tietokonetta, internetiä ja pelejä, toisen materiaalin tunneista valtaosa keskittyy ääneen ja musiikkiin. Mukana on myös perheen yhteinen laulu- ja leikkihetki. Lisäksi yksi suunnitelma antaa ohjeita esityksen tai muun media-aiheisen tapahtuman järjestämiseen kirjastossa.

Jokaisen mediatuntisuunnitelman alkuun on kirjattu tunnin tavoitteet, ikäryhmä jolle tunti soveltuu, suositeltava ryhmäkoko, toiminnan kesto sekä tarvittavat välineet ja verkko-osoitteet. Noin puolet mediatunneista soveltuu sekä 3–4-vuotiaille että 5–6-vuotiaille ja puolet 5–6-vuotiaille. Mediatunnille osallistuvan ryhmän suurin suositeltu koko on yleensä 8–10 lasta ja toiminnan kesto 30–45 minuuttia. Itse mediatunnin kulku ohjeistetaan lyhyesti kohta kohdalta. Usein annetaan myös vinkkejä toiminnan rikastuttamiseen ja vartiointiin sekä linkkejä tunnin sisältöä täydentäville verkkosivuille.

Tavallisesti ohjaaja johdattaa kysymyksillä lapset tunnin aiheeseen, jota käsitellään yhdessä keskustellen ja pohtien. Mediatunnit ovat toiminnallisia eli lapset tutustuvat laitteisiin, medioihin ja niiden sisältöön kokeilemalla ja tekemällä itse: tunneilla pelataan CD-ROM- ja nettipelejä, keksitään tarinoita, tuotetaan ääniä ja musiikkia eri tavoin, valokuvataan, liikutaan ja leikitään kulloinkin käsiteltävän median innoittamana. Kyselevän, pohdiskelevan ja tutkivan lähestymistavan lisäksi tunneilla pyritään myös eläytyvään mediakäyttöön, mielikuvituksen herättelyyn ja monipuoliseen itseilmaisuun.

Lelujen kirjastoseikkailu

Tehtävä:	Valokuvataan lelu seikkailemassa kirjastossa.
Tavoitteet:	Oma valokuvailmaisuus. Valokuvauksen harjoittelu. Kirjastoseikkailu kameran kanssa.
Ikäryhmä:	3-4- ja 5-6-vuotiaat
Ryhmäkoko:	korkeintaan 6 (tai vanhemmat lapset korkeintaan 8 osallistujaa pareittain)
Kesto:	30-40 min.
Välineet:	1-3 digivalokuvakameraa, liitinjohto, tietokone, väritulostin, valokuvatulostuspaperia, leluja
Erityistä:	Tuokio sopii järjestettäväksi yhteistyössä päiväkodin kanssa. Tällöin lapset voivat tuoda tuokioon omia lelujaan tai päiväkodin leluja.

- Tehdään lelujen esittelykierron. Jokainen voi kertoa tuomastaan lelusta, miksi tykkää juuri siitä, ja mistä se on peräisin. Jos käytetään kirjaston leluja, voidaan aloittaa lelujen valinnalla ja kertomalla, miksi valitsi juuri sen lelun.
- Ohjaaja näyttää, miten lelun voi asetella esimerkiksi pöydälle lautapelin ääreen tai kurkkaamaan hyllystä. Ohjaaja ottaa lelusta valokuvan ja näyttää sen kameran näytöltä lapsille.
- Lapset asettavat lelunsa eri paikkoihin tekemään eri asioita kirjastossa. Lapset ottavat ohjaajan avustuksella kuvia leluista.
- Ohjaaja printtaa valokuvat. Sillä aikaa lapset voivat asetella lelut ringiin. Kun kuvat on tulostettu, lapset voivat asettaa valokuvat oikean lelun kohdalle.
- Katsellaan yhdessä omia valokuvia ja jutellaan niistä. Mitä niissä tapahtuu? Missä lelu on, ja mitä se tekee? Mitä kaikkea kirjastossa voi tehdä? Mitä kaikkea kirjastossa on muuta kuin kirjoja ja leluja?
- Päätetään yhdessä laitetaanko valokuvat näytteille kirjastoon vai ottavatko lapset omat kuvansa mukaan. Ohjaaja voi ehdottaa myös valokuvien laittoa Okariino-palveluun ja esitellä palvelua lapsille.

Vinkkejä ja linkejä

www.taikalamppu.fi/images/taikalamppu/pirkanmaa/netti_kikatus.pdf

Kikatuksen kuvakulmia -oppaasta löytyy valokuvaustehtäviä, apukysymyksiä kuvien pohdintaan sekä kokemuksia monikulttuurisen lapsi- ja nuorisoryhmän ohjaamisesta. Kikatuksen kuvakulmia, opas valokuvamenetelmään. Tampereen Taidekaaren julkaisuja, osa 3.

www.mll.fi/kasvattajille/mediakasvatus/aineistot

Ideoita valokuvan käyttöön pienten lasten kanssa, Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen. MLL, 2010.

www.poriartmuseum.fi/fin

Porin taidemuseon kaupasta voi tilata Päivi Setälän Hetken häive -oppaan. Opas sisältää lapsille suunnattuja valokuvatehtäviä ja harjoituksia, joiden avulla tutkitaan omaa ympäristöä.

www.taikalamppu.fi/index.php/kulttuuripankki

Kirjastoon voi tilata erilaisia valokuvanäyttelyitä lasten ja nuorten ottamista valokuvista Taikalamppu-lastenkulttuuriverkostosta.

Hannele Huovi ja Jukka Lemmetty: Urpo ja Turpo valokuvaajina. Tammi, 1996.

Mediavinkkausaineiston tavoitteena on houkutella lapsia monipuoliseen median käyttöön. Vinkki-materiaali esittelee myös lapsille sopivaa tuntemattomampaa mediakasvatusmateriaalia. Materiaalit on suunnattu 7–9-vuotiaille ja 10–12-vuotiaille lapsille. Vinkkauksen tavoitteena on innostaa lapsia käyttämään erilaisia kirjaston tarjoamia medioita, kuten elokuvia, internetiä, aikakauslehtiä ja pelejä sekä antaa heille ohjausta median monipuoliseen käyttöön. Vinkkauksessa voidaan myös tuottaa omia aineistoja sosiaaliseen mediaan, oppia elokuvan lajityypeistä, tehdä vertaisvinkkauksia ja nauttia medioiden tarjoamista tarinoista.

Mediatuokioaineisto on tarkoitettu perinteisten satutuokioiden materiaaliksi, mutta sisältönä ei ole perinteinen kirja, vaan muut mediat: elokuva, internet, pelit ja aikakauslehdet. Materiaali on suunnattu 3–6-vuotiaille lapsille. Mediatunneilla käsitellään eri medioita ja medioiden sisältöjä sekä harjaan-nutaan oman sisällön tuottamiseen. Mediatunneilla voidaan esimerkiksi nauttia saduista eri medioiden välityksellä, tehdä omia mediatarinoita ja pelata satuhahmojen kanssa.

Vuonna 2010 Metka järjesti kolme Koko perhe pelittää -iltaa eri puolilla Suomea: Joensuun seutukir-jastossa, Jyväskylän kaupunginkirjastossa ja Espoon koulutiloissa. Yhteensä tilaisuuksiin osallistui 305 henkeä. Tilaisuudet järjestettiin yhteistyössä Valtion elokuvatarkastamon, kirjastojen, koulujen, Suomen peliohjelmisto- ja multimediahdistyksen Figman kanssa.

Hankkeessa on ollut palkattuna työntekijöitä yhteensä yhdeksän kuukauden ajan.

Arvio

- Kirjastoseura on toiminut erittäin aktiivisesti Lapset ja media –ohjelman puitteissa. Se on luonut arvokkaan, maanlaajuisen kouluttajaverkoston, rakentanut koulujen kanssa yhteistoimintamallin, tuottanut säännöllisesti julkaisuja ja osallistunut kahden verkkosivuston luomiseen. Sisällöllisesti toiminta on kattanut niin medialukutaidon ja –turvallisuuden kuin tekijyydenkin tavoitteet. Valitet-tavaa on, että kirjaston ja koulun välinen mediakasvatuksen yhteistoimintamalli jäi kokeiluksi, jonka vaikutuksia ei ole seurattu.
- Kirjastot.fi on valmistanut kaksi näyttävää verkkosivustoa, joista molemmat käsittelevät medialuku-taitoa ja –turvallisuutta ja etenkin lasten verkkosivusto Okariinossa keskeisenä toiminta-ajatuksena on lasten tekijyys. Sivustot kattavat temaattisesti Lapset ja media –ohjelmassa asetetut medialukutaidon, –turvallisuuden ja tuottajuuden tavoitteet.
- Metka on järjestänyt suosittuja pelitapahtumia ja tuottanut runsaan aineiston, joka kattaa media-lukutaidon ja mediaturvallisuuden teemat ja jossa on keskeistä lasten oma tuottaminen. Myös Metkan toiminta kattaa sisällöllisesti medialukutaidon, -turvallisuuden ja tekijyyden teemat.

2. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen päivittäminen ja kehittäminen: asiantuntijat apuna

Kirjastoseura

Kuten todettu, Lapset, media ja kirjastot –hankekokonaisuuden toimintaa on koordinoanut Kirjasto-seuran palkkaama koordinaattori. Koordinaattori on myös osallistunut useiden toimintojen ja sisältöjen kehittämiseen. Hankekokonaisuuden toiminnan aikana on työskennellyt kaikkiaan kaksi koordinaat-toria. Koordinaattori on vastannut myös Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivuston suunnittelusta ja kehittä-misestä. Aluekouluttajat ovat vastanneet alueensa koulutuksista yhteistyössä ELY-keskusten kanssa. Aineistoja on tuotettu yhteistyössä mm. Metkan kanssa.

Koulutuksesta saatuja palautteita on käsitelty aluekouluttajien kanssa ja otettu esiin ohjausryhmässä. Koordinaattori on antanut palautetta yksittäisissä tapauksissa.

Kirjastot.fi

Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivuston kokonaissuunnitelmasta ja kehittämisestä on vastannut pitkälti koordinaattori, mutta erillisiä osioita ovat tehneet erikseen palkatut asiantuntijat.

Kirjastoseuran koordinaattori on osallistunut myös Okariinon kehittämiseen, mutta Okariinolla on ollut oma suunnittelija. Okariinoa rakennettaessa palautetta on kerätty kohderyhmältä ja yhteistyökumppaneilta tapaamisissa ja verkon kautta. Palautetta on käsitelty Okariinon toimituksessa, projektin ohjausryhmässä sekä myös Kirjastot.fi-toimituksessa ja -ohjausryhmässä. Kirjastot ja muut yhteistyökumppanit ovat ilmaisseet kiinnostuksensa liittyä sisällöntuotantoverkoston.

Metka ry

Metkan tuottamien aineistojen ja koulutuksien suunnittelussa käytetään hyväksi aikaisemmin tuotettuja aineistoja, joten aineistot päivittyvät uusien projektien myötä. Varsinainen aikaisemmin tuotettujen aineistojen päivittäminen ja uusintapainosten ottaminen edellyttäisi uuden hanke-rahoituksen tekemistä. Esimerkiksi elokuvien muuttuneita ikärajoja on kuitenkin päivitetty.

Uuden aineiston tai koulutuksen suunnittelussa tehdään yhteistyötä asiantuntijoiden kanssa. Aineistojen tuotannossa käytetään hyväksi ohjausryhmiä, jotka tukevat aineistojen tekijöitä. Asiantuntijat ovat kommentoineet materiaaleja ja koulutuksia sekä kirjoittaneet esimerkiksi artikkeleita aineistoihin. Heitä on kutsuttu myös luennoitsijoiksi koulutustilaisuuksiin. Asiantuntijoina ovat toimineet esimerkiksi tutkijat, psykologit ja Opetushallituksen edustajat.

Metkan järjestämissä koulutustilaisuuksissa on kerätty palautetta niihin osallistuneilta ja saatu tietoa, jota on käytetty tilaisuuksien kehittämiseen.

Arvio

- Verkkosivustoja, aluekouluttajaverkostoa ja mediakasvatusaineistoja on kehitetty rakentavassa ja vuorovaikutteisessa hengessä. Toiminnan ja sisältöjen ajantasaisuudesta huolehditaan vastuullisesti ja asiantuntijoita on käytetty kiitettävästi apuna kehittämistyössä. Lapset, media ja kirjastot -hankekokonaisuuden tukena on ollut ohjausryhmä, jossa ovat olleet edustettuina opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, kirjastot, Kirjastoseura, Kirjastot.fi, Metka ja ELY-keskukset. Ohjaustoiminta on ollut luonteeltaan väljää.

3. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen saatavuus: hyvä saatavuus, runsaasti tiedotusta

Okariino.fi- ja Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivustot ovat verkossa jokaisen saavutettavissa. Sivustoista, aluekouluttajaverkostosta ja yleensäkin hankekokonaisuudesta on tiedotettu runsaasti erilaisissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa, ammattilehdissä, verkkosivuilla, sähköposteissa ja uutiskirjeissä. Tiedotus on suunnattu ennen kaikkea kirjastojen työntekijöille, mutta myös opettajille ja vanhemmille.

Metkan tuottama Mediakasvatusmateriaali kirjastoalan ammattilaisille on kaikkien verkon käyttäjien saatavissa osoitteessa www.mediametka.fi ja Kirjastot.fi-sivustolta. Myös vuonna 2011 ilmestyneessä Mediаметkaa! Osa 5 Kirjasto kohtaa mediakulttuurin -kirja sisältää aineiston. Koko perhe pelittää -tapahtumien aineistot ovat Metkassa.

Metkan tuottamasta aineistosta on tiedotettu paljolti yhteistyökumppaneille (esimerkiksi kirjastot ja koulut), jotka puolestaan ovat tiedottaneet eteenpäin. Myös Lapset ja media -uutiskirjeessä sekä Mediakasvatusseuran uutiskirjeessä on tiedotettu. Koko perhe pelittää -tapahtumien yhteydessä Ylen

mediabussi vieraili samaan aikaan paikkakunnilla ja Yleisradiossa tehtiin ohjelmia tapahtumista. Aineistosta on tiedotettu myös erilaisten tilaisuuksien yhteydessä.

Mediavinkkaus- ja mediatuokiomateriaalien esittelyä varten järjestettiin koulutustilaisuus kirjastonhoitajille Lahdessa (13 osallistujaa) ja Mikkelissä (50 osallistujaa). Koulutuksissa esiteltiin aineisto ja kokeiltiin sitä ryhmissä. Tämän lisäksi materiaalia on käytännössä testattu muun muassa Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun opiskelijoiden kanssa sekä Keravan Keudan toisen asteen kirjastoalan opiskelijoiden kanssa. Juho Jussila (2010) haastatteli opinnäytteessään yhdeksää työntekijää eri kirjastoista ja he kaikki tunsivat Metkan materiaalin, vaikka pitivätkin tiedotusta "hiljaisena". Haastateltavat eivät olleet käyttäneet aineistoa työssään. Myös Superkirtsi-hanke tunnettiin. Sen sijaan Lapset, media ja kirjastot –hanketta ei tunnettu yhtä hyvin.

Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivustolla oli 10.9.–10.10.2011 välisenä aikana 2118 kävijää ja Okariino.fi –sivustolla 2451 kävijää.

Arvio

- Verkkosivustot ja niille sijoitetut aineistot ovat kaikkien verkkoyhteyden omistavien saavutettavissa. Myös aluekouluttajiin löytyy yhteydet Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivustolta, kuten myös Mediakasvatusseuran Mediakasvatus.fi-sivustolta. Kirjastotyöntekijöille on suunnattu paljon tiedotusta hankkeesta. Myös opettajille on tiedotettu. Sen sijaan lasten ja etenkin heidän vanhempiansa tavoittaminen on haasteellista. Metkan tuottama aineisto on erittäin hyvin saatavilla ja aineistoista on tiedotettu paljon yhteistyökumppaneille. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että aineistoa olisi käytetty.

4. Toiminnan yhteisöllistyminen ja vakiintuneisuus: laajaa yhteistyötä

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa on tehty runsaasti yhteistyötä sekä siihen osallistuneiden Kirjastoseuran, Kirjastot.fi:n ja Metkan kesken että muiden tahojen kanssa. Yhteistyö on ollut vakiintunutta etenkin yleisten kirjastojen, peruskoulujen, Mediakasvatusseuran, ELY-keskusten ja Metkan kanssa. Lisäksi esimerkiksi Kerhokeskuksen, Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Pelastakaa lapset ry:n kanssa on ollut yhteistä toimintaa. Myös esimerkiksi aluekouluttajien koulutuksessa on ollut yhteistyötä lääninhallitusten nuoris- ja kouluosastojen kanssa. Yleisötilaisuuksia on järjestetty Yleisradion Mediabussin kanssa.

Esimerkiksi Okariinon valmistamisen yhteydessä on tehty yhteistyötä mm. kunnan- ja kaupungin kirjastojen, Mediakasvatuskeskus Metkan, Suomen kirjailijaliiton, Lukukeskuksen ja Yleisradion lastenohjelmien kanssa. Hankkeen ympärille on rakentunut oma yhteistyöverkosto.

Metkan yhteistyö eri tahojen kanssa on ollut sekä kertaluontoista että toistuvaa. Yhteistyökumppaneina ovat olleet useampana vuotena esimerkiksi yliopistojen opettajankoulutuslaitokset, alueelliset elokuvakeskukset ja Aikakausmedia. Muita yhteistyökumppaneita ovat olleet Stakes, Yliopistojen opettajankoulutuslaitokset, Alueelliset elokuvakeskukset, Aikakauslehtien Liitto, Suomen Vanhempainliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pelastakaa lapset ry, Suomen Elokvakontakti, Valtion elokuvatarkastamo, Suomen kirjastoseura, kirjastot ja Kirkkohallitus.

Yhteistyökumppaneina aineistojen tuottamisessa ovat olleet Aikakausmedia ja Suomen Kirjastoseura. Aikakausmedia on tuottanut aikakauslehtiä käsittelevän aineiston jo vuodesta 2007 ja myös Kirjastoseuran kanssa on ollut monimuotoista yhteistyötä pitkään, mm. koulutustilaisuuksien järjestämisestä.

Arvio

- Yhteistyö hankekokonaisuudessa on ollut laajaa, monipuolista ja monien tahojen kanssa vakiintunutta. Merkillä pantavaa on, että yhteistyö on syntynyt hankekokonaisuuden myötä.

5. Mediakasvatuksen tehtäväkenttien kattavuus ja toimijoiden tavoittaminen: mediakasvatusta eri-ikäisille

Aluekouluttajakoulutus on suunnattu kirjastotyöntekijöille, joiden on tarkoitus kouluttaa toisia kirjastotyöntekijöitä, jotta nämä voivat antaa mediakasvatusta eri-ikäisille lapsille kirjastoissa, kouluissa, vanhempainilloissa ja erilaisissa koulutustilaisuuksissa.

Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivusto on suunnattu kirjastotyöntekijöille. Sivusto sisältää eri-ikäisten lasten mediakasvatusta tukevaa aineistoa.

Okariino.fi on suunnattu alustavasti lukutaitoisille, alle 10-vuotiaille lapsille sekä vanhemmille, lastenkirjastolaisille, opettajille ja yleensä kasvattajille. Okariinon valmistuu tulevaisuudessa 3-6-vuotiaille suunnattu kokonaisuus.

Metkan mediavinkkausaineisto on suunnattu 7-9-vuotiaille ja 10-12-vuotiaille lapsille. Mediatuokio-aineisto on suunnattu 3-6 -vuotiaille lapsille.

Arvio

- Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa toiminta ja aineistot on suunnattu sekä varhaiskasvatusikäisille että vanhemmille lapsille. Toimintaa ja aineistoja on suunnattu sekä varhaiskasvatuksen toimintakentille eli vanhemmille ja kirjastoihin, mutta myös kouluihin.

6. Toiminnan, aineistojen ja portaalien sisältöjen ja kohderyhmien moninaisuus ja tavoittaminen: moninaisuus ei keskiössä

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa moninaisuus ei juuri nouse esille. Aluekouluttajien koulutusta on tosin järjestetty myös ruotsiksi ja Mediakasvatus.kirjastot.fi- ja Okariino-sivustoille on tulossa ruotsinkieliset osuudet. Okariinon on tulossa myös venäjänkielinen osio. Mediakasvatus kirjastossa –teoksessa sivutaan hyvin lyhyesti maahanmuuttajalasten mediakasvatusta. Kotkassa aluekouluttajat järjestivät vuonna 2009 peli-illan äideille ja tyttärille. Myös Espoon Sellon kirjastossa on järjestetty peli-iltoja muun muassa isovanhemmille ja lapsille, äideille ja tyttärille, isille ja pojille sekä omia peli-iltoja tytöille.

Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivustolle on sijoitettu Metkan tuottama mediavinkkaus- ja mediatuokioaineisto. Aineistossa lähinnä tutustutaan erilaisiin medioihin ja internetiin, opetellaan käyttämään mediaa, ymmärtämään mediaturvallisuutta ja tekijänoikeuksia sekä opetellaan analysoimaan ja ymmärtämään mediatuotteita. Aineiston 40:stä suunnitelmasta kaksi keskittyy tyttöjen ja poikien, miesten ja naisten esittämiseen kuvissa ja lehdissä. Metkan aikaisemmissa projekteissa on tuotettu ruotsinkielistä aineistoa ja aikaisemmin on myös koulutettu maahanmuuttajanuoria.

Arvio

- Hankekokonaisuudessa moninaisuuden teemat eivät nouse voimakkaasti esille. Metkan valmistamissa aineistoissa moninaisuuden teemoista ainoastaan sukupuoli saa huomiota. Myös peli-illoissa sukupuoli on huomioitu.

7. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen suuntautuneisuus: keskiössä koko maa

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa alueelliset näkökohdat on huomioitu hyvin. Kuten käsite aluekouluttaja jo kertoo, mediakasvatusta tuntevia kirjastotyöntekijöitä on koulutettu maan eri osiin. Kaikkiaan heitä on 22, vähintään yksi kunkin maakuntakirjaston alueella. Aluekouluttajat ovat antaneet

koulutusta eri puolilla Suomea ja koulutuksissa on huomioitu paikalliset olosuhteet ja niitä on suunniteltu yhdessä paikallisten ELY-keskusten kanssa. Verkkosivustot ja sinne sijoitetut aineistot ovat tasa-arvoisesti maan eri osissa asuvien käytettävissä.

Hankekokonaisuus on suuntautunut kansallisesti. Kansainvälisyys jää vähemmälle. Kuitenkin esimerkiksi toukokuussa 2006 aluekouluttajat osallistuivat Helsingissä kansainväliseen internetiä käsitelleeseen konferenssiin. Lisäksi Kirjastoseuran koordinaattori on osallistunut kansainvälisiin konferenssiin. Okariinoa suunniteltaessa tutustuttiin tanskalaiseen Kysy Olivialta –palveluun.

Arvio

- Alueellinen tasa-arvo on huomioitu hyvin. Kokonaisuudessa on suuntauduttu toimintaan maan rajojen sisällä, mikä on tässä yhteydessä hyvä ratkaisu.

8. Oppimis- ja opetusmenetelmien moninaisuus: tuottajuutta opitaan

Kouluttajaverkostossa on sekä käytetty tekemällä oppii –menetelmää että koulutettu sen käyttöä. Okariinossa lapsia ohjataan omaan tekemiseen ja lapsilla on mahdollisuus lähettää omia tuotteitaan julkaistaviksi. Metkan tuottamisissa aineistoissa lasten oma tekeminen on keskeisellä sijalla. Aikuisille on ollut myös luento-opetusta.

Arvio

- Hankekokonaisuudessa käytetyissä opetusmenetelmissä tulee selkeästi esiin tuottajuusnäkökulma Lapset ja media –ohjelman tavoitteiden mukaisesti.

9. Tulevaisuus: toiminnot jatkuvat, rahoitus muutoksessa

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuus päättyi helmikuun 2011 lopussa. Kuitenkin mediakasvatus kirjastoissa jatkuu ja aluekouluttajat jatkavat työtään. Heidän määräänsä on tarkoitus lisätä. Rahoitusta on tarkoitus hakea opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja toiminta on tarkoitus järjestää valtakunnallisen Kirjastot.fi-sivuston yhteydessä. Mediakasvatus.kirjastot.fi-sivustoa täydennetään edelleen ja Okariinon rakentaminen jatkuu. Sivustolle on tulossa pienten lasten osio sekä venäjän- ja ruotsinkielinen osio. Rahoitus on tarkoitus saada tulevaisuudessa yleisten kirjastojen kehittämisrahoista ja Kirjastot.fi –verkkosivuston määrärahoista.

Metkan on tarkoitus jatkaa aineistojen luomista. Vuoden 2011 alkupuolella valmistui uutta aineistoa, joka käsitteli musiikkia, ääntä, valokuvia ja mobiilia. Hankkeiden jatkuminen on kuitenkin kiinni rahoituksen saamisesta. Aikaisemmin esimerkiksi Mediamuffinssissa luodut aineistot ovat edelleen käytössä ja järjestö saa yhä koulutuspyyntöjä järjestää lasten työpajoja ja aikuisille opetusta pienten lasten mediakasvatuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi rahoitusta voidaan hakea ulkopuolisilta tahoilta, esimerkiksi säätiöiltä ja rahastoilta. Metka myy myös koulusta eri tahoille. Niiden tuotot eivät ole kuitenkaan merkittäviä. Keskeinen tavoite on saada rahoitukseen pysyvyyttä.

Arvio

- Vaikka Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuus onkin loppunut, on tärkeää, että työ mediakasvatuksen tukemiseksi kirjastoissa jatkuu ja toimijat pyrkivät vastuullisesti järjestämään rahoitusta toiminnalle muilta tahoilta. Metkalla on vakiintunut paikka suomalaisen mediakasvatuksen kentällä ja on myönteistä, että sen on tarkoitus jatkaa vastaisuudessakin audiovisuaaliseen mediaan liittyvien aineistojen luomista.

Yhteenveto ja kehitysehdotuksia

Lapset, media ja kirjastot on ollut erittäin laaja ja pitkäkestoinen hankekokonaisuus. Se on pitänyt sisällään useita erilaisia hankkeita ja lukuisan määrän toimijoita. Sen puitteissa on tehty paljon mediakasvatuksen juurruttamiseksi kirjastoihin. On luotu aktiivinen ja vakiintunut maan kattava kouluttajaverkosto, joka on paitsi kouluttanut kirjastotyöntekijöitä myös järjestänyt mediakasvatustilaisuuksia vanhemmille ja laajemminkin kiinnostuneille. On rakennettu kaksi näyttävää verkkosivustoa, joista toiselle on tallennettu kirjastotyöntekijöiden mediakasvatustyön tueksi keskeistä aineistoa ja toiselle lapsille suunnattu vuorovaikutteinen ja tekijyyttä painottava verkkopalvelu. Lisäksi on tuotettu säännöllisesti julkaisuja kirjastotyöntekijöiden ja opettajien työn tueksi. On myös tuotettu tekijyyttä korostava mediakasvatusaineisto eri-ikäisille lapsille ja rakennettu kirjaston ja koulun välinen yhteistyömalli.

Vaikka tässä tutkimuksessa ei olekaan voitu empiirisesti todentaa, missä määrin mediakasvatus on onnistuttu juurruttamaan suomalaisiin kirjastoihin, niin voidaan kuitenkin sanoa, että tilanne on edistynyt ohjelman aikana. Mediakasvatustyö tunnetaan kirjastoissa ja monissa kirjastoissa se on huomioitu toiminnassa. Aktiivisimmissa kirjastoissa työskentelee pedagogisia informaatikkoja, joiden toimenkuvaan kuuluu mediakasvatus.

Tulee muistaa, että uuden toiminnan vakiinnuttaminen totuttuihin rakenteisiin ei ole helppoa. Yleinen kirjastolaitos on vakiintunut organisaatio ja sillä on lakisääteiset tehtävänsä. Mediakasvatusta ei ole edes kirjattu kirjaston lakisääteisiin tehtäviin, vaan mediakasvatus perustellaan kirjaston yleisillä tehtävillä.

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuuden hankkeet ovat edistäneet medialukutaitoa ja –turvallisuutta sekä opettaneet tekijyyttä eri-ikäisten lasten ja heidän vanhempiansa keskuudessa. Kehittämistyössä on käytetty hyväksi asiantuntijoita. Toiminnasta ja aineistoista on tiedotettu runsaasti ja saatavuus on hyvä pitkälti verkkosivustojen ansiota. Yhteistyö sekä kokonaisuuden sisällä että muiden mediakasvatuksen kentän toimijoiden kanssa on ollut runsasta ja monien kanssa vakiintunutta.

Verkkosivustot ja mediakasvatusaineistot on tarkoitettu eri-ikäisille lapsille ja eri-ikäisten lasten kanssa toimiville aikuisille. Kokonaisuudessa on siis toimittu laajemmin kuin vain varhaiskasvatusikäisten tai heidän kasvattajiensa kanssa. Toiminta on suuntautunut varhaiskasvatuksen toimintakentälle, mutta myös sen ulkopuolelle – usein kouluihin.

Moninaisuuden teemat eivät juuri nouse esille sen paremmin aineistoissa kuin toiminnassakaan. Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuus on suuntautunut kansallisesti ja kokonaisuudessa on otettu hyvin huomioon alueelliset näkökohdat. Lasten oman tuottamisen opettaminen ja mahdollisuuksien antaminen siihen painottuu kokonaisuudessa monin tavoin, mikä tukee Lapset ja media -ohjelman päämääriä. Myönteistä on, että viiden vuoden aikana käynnistetty toiminta mediakasvatuksen saamiseksi kirjastoihin tulee mitä ilmeisimmin jatkumaan, vaikka rahoituskanava vaihtuukin.

Tiivistys

- Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa on keskitytty mediakasvatuksen juurruttamiseen kirjastolaitoksen sisälle ennen kaikkea kouluttamalla kirjastotyöntekijöitä sekä tarjoamalla ja valmistaamalla aineistoja heidän käyttöönsä. Kokonaisuudessa on toimittu aktiivisesti ja luotu keskeisiä puitteita kirjastojen mediakasvatukselle. Ohjelman aikana mediakasvatus on tullut tunnetuksi kirjastoissa, mutta kirjastojen välillä on ilmeisesti suuria eroavuuksia siinä, missä määrin mediakasvatustyötä konkreettisesti tehdään.

Vahvuuksia

- Aktiivinen, vakiintunut ja maanlaajuinen kouluttajaverkosto.
- Näyttävät, tuoreet verkkosivustot.
- Osaamista luoda mediakasvatusaineistoja, järjestää koulutusta ja tapahtumia.
- Kirjastolaitos ja Kirjastoseura ovat vakiintuneita, arvostettuja ja tunnettuja organisaatioita ja niillä on käytössään hyvät viestintäkanavat.
- Runsaat ja usein vakiintuneet yhteistyösuhteet.
- Metkalla on pitkä historia ja paljon kokemusta ja tietoa etenkin audiovisuaalisesta mediasta ja mediakasvatuksesta. Sillä on osaamista luoda laadukasta aineistoa mediakasvatuksen tarpeisiin.

Kehitysehdotuksia

- Varhaiskasvatusikäisille määritelty toiminta tulee suunnata painotetusti varhaiskasvatusikäisiin ja varhaiskasvatuksen kentälle, esimerkiksi päiväkoteihin.
- Mediakasvatus tulee määritellä selkeästi yleisten kirjastojen tehtäviin ja kirjastojen tulee osoittaa tarvittavat voimavarat tehtävän hoitamiseen.
- Kirjastot voivat henkilökuntaa rekrytoidessaan huomioida mediakasvatuksen tarpeet.
- Moninaisuuden ajatuksen pohjalta toimintaa voidaan suunnata selkeästi erilaisille ryhmille ja myös sisältöjä ja koulutustapahtumia voidaan luoda tarkastelemaan tätä teemaa.
- Kirjastoseuran kannattaa selvittää kirjastojen ja koulujen välisen yhteistoiminnan tilanne.
- Toiminnan näkyväksi tekemiseen kannattaa panostaa. Kokonaisuuksille on suositeltavaa nimetä johtaja, joka vastaa keskitetysti tästä.
- Mikäli lapset halutaan tavoittaa Okariinon käyttäjiksi, ilmeistä on, että tiedon tulee kulkea heille esimerkiksi koulun tai kirjaston kautta. Myös yleisjulkisuutta, esimerkiksi sanomalehtiä, tarvittaneen vanhempien tavoittamisessa. Varminta lienee suunnata Okariino muun muassa kouluissa, kirjastoissa, päiväkodeissa, leikkipuistoissa ja kansalaisjärjestöjen toiminnassa käytettäväksi mediakasvatuksen välineeksi ja suunnata tiedotus näiden alojen ammattilaisille.
- Metkan kannattaisi kerätä palautetta myös aineistoista ja niiden toimivuudesta.

4. Mediakasvatus.fi-sivusto sekä muut Mediakasvatusseuran lapset ja media –ohjelman hankkeet

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuosina 2006–2009 Lapset ja media –ohjelmasta Mediakasvatusseura ry:n hankkeisiin 625 000 euroa. Summalla on rahoitettu Mediakasvatus.fi-verkkosivusto sekä tutkimus-, kehittämis- ja yhteistyöhankkeita vuosina 2007–2010. Seura on saanut opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoyksiköstä lisäksi toiminta-avustusta. Vuosina 2009–2010 saadulla toiminta-avustuksella on katettu lähinnä yleisiä toimintamenoja, kuten vuokria, hallintokuluja ja laitehankintoja, järjestetty tapahtumia ja nuorisoalan koulutuksia sekä maksettu sivutoimisen asiantuntijan palkkakuluja ja osa ruotsinkielistä toimintaa. Tässä arviointi rajautuu Lapset ja media –ohjelmasta myönnettyllä rahoituksella tapahtuneeseen toimintaan vuosina 2007–2010.

Lapset ja media –ohjelmasta myönnetty valtionavut vuosittain

Vuodelle 2007 myönnettiin 125 000 euroa mediakasvatusportaaliin, pohjoismaisen mediakasvatuskonferenssin järjestämiseen, Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin –tutkimuskatsaukseen sekä kehittämishankkeeseen mediakasvatustoiminnan tueksi.

Vuodelle 2008 myönnettiin 110 000 euroa kansainväliseen Mediakasvatus.fi-sivuston kehittämishankkeeseen ja Mediakasvatuksen tila –tutkimukseen.

Vuodelle 2009 myönnettiin 140 000 euroa kansainväliseen mediakasvatustyöhön, valtakunnallisen koulutusyhteistyön edellytysten kehittämiseen ja vanhemmille suunnattuun kyselyyn.

Vuodelle 2010 myönnettiin 250 000 euroa. Puolet summasta myönnettiin Mediakasvatus.fi-sivuston kehittämiseen ja kansainvälisen mediakasvatustyön edistämiseen. Toinen puoli rahoituksesta annettiin uuteen toimintoon eli Lasten mediabarometri –tutkimuksen pilotointiin. Hankkeessa kehitettiin tutkimusmenetelmiä alle 8-vuotiaiden lasten median käytön tutkimiseen.

Taulukko: Vuosille 2007–2010 myönnetty valtionavut Lapset ja media –ohjelmasta

Vuosi	2007	2008	2009	2010	yhteensä
Euroa	125 000	110 000	140 000	250 000	625 000

Toteuttajana Mediakasvatusseura

Mediakasvatusseura ry on vuonna 2005 perustettu tutkijoiden ja alan muiden toimijoiden yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten mediakasvatusta Suomessa. Yhdistys edistää alan toimijoiden keskinäistä yhteistyötä sekä mediakasvatuksesta kiinnostuneiden yhteisöjen yhteistoimintaa. Yhdistys osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun ja tekee aloitteita mediakasvatuksen edistämiseksi, kehittää kansainvälisiä yhteyksiä, tiedottaa, järjestää tapahtumia sekä harjoittaa kehitys- ja julkaisutoimintaa. Seuralla on 200 henkilöjäsentä ja lisäksi noin 50 yhteisöjäsentä (mm. media-alan järjestöjä, oppilaitoksia, lapsi- ja nuorisotyön järjestöjä). Seuran kotipaikka on Jyväskylä, mutta sillä on toimitila Helsingissä.

Keskeinen toiminta vuosina 2007-2010

Toiminta vuonna 2007 – sivusto avataan

Vuoden 2007 alussa aloitti työnsä projektikoordinaattori, jonka tehtävänä oli sivuston perustaminen. Mediakasvatus.fi-sivusto avattiin syyskuussa 2007. Myös englannin- ja ruotsinkielisiä sivuja aloiteltiin. Sivujen käyttöä opetettiin 18 koulutustilaisuudessa (1750 osanottajaa). Julkaistiin Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin –tutkimuskatsaus (Salokoski & Mustonen 2007).

Toiminta vuonna 2008 – ruotsinkielinen koordinaattori aloittaa

Vuoden 2008 huhtikuussa aloitti ruotsinkielinen koordinaattori ja ruotsinkieliset verkkosivut avattiin sekä käynnistettiin yleensäkin ruotsinkielinen toiminta suomenkielisen rinnalle. Suomenkielisten verkkosivujen kehittämistä jatkettiin, lisättiin palvelun tunnettuutta ja koulutettiin ammattilaisia verkkopalvelun käyttöön. Julkaistiin Suomalainen mediakasvatusmaisema. Katsaus organisaatioiden toteuttamaan mediakasvatukseen –tutkimus (Kuukka 2008).

Toiminta vuonna 2009 – kansainvälisyyttä

Vuonna 2009 keskityttiin kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen. Tähän liittyen englanninkielisiä verkkosivuja uusittiin; valmistettiin suomalaisesta mediakasvatuksesta kertovat esitteet Finnish Media Education Policies – approaches in culture and education ja Media Education in Finland – best practises; liittyttiin kansainvälisiin verkostoihin; seuran edustajia osallistui kansainväliseen konferenssiin Ruotsissa, jossa suomalaista mediakasvatusta esiteltiin eri tavoin. Seura myös järjesti Suomen edustuksen ja suomalaista mediakasvatuskenttää esittelevän osaston kansainväliseen konferenssiin.

Samaisena vuonna kehitettiin myös valtakunnallisen koulutusyhteistyön edellytyksiä. Seura suunnitteli ja koordinoi mediakasvatuksen parissa eri tahoilla toimiville henkilöille suunnatun kolmipäiväisen Kouluttajien Synergia –risteilyn, jonka yhteydessä myös vierailtiin Ruotsin Medierådetissa.

Seura osallistui viestintäviraston Taloustutkimuksella teettämään Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009 –selvitykseen (Aaltonen 2009), jossa tutkittiin 3-15-vuotiaiden lasten vanhempien audio-visuaalisen median ikärajaajärjestelmien tuntemusta, luokittelutarpeita ja muita lasten audiovisuaalisen median käyttöön liittyviä asioita.

Vuonna 2009 tehtiin sivuston käyttäjille käyttäjäkysely. Otettiin käyttöön palvelu, joka kerää verkosta mediakasvatusuutisia ja käytettiin Google-mainontaa kohdemarkkinointiin. Facebook-ryhmä toimi aktiivisesti ja Facebookissa julkaistiin muun muassa uutiskirjeet kaksi kertaa kuukaudessa. Lähetettiin englanninkielisiä tiedotteita.

Järjestettiin sivuston esittelyjä ja koulutuksia eri käyttäjäryhmille ja asiantuntijoille, yhteensä 20 kappaletta.

Toiminta vuonna 2010 – sivusto uusitaan

Vuonna 2010 sivusto uusittiin täysin. Muutoksen myötä sivusto muuttui entistä toiminnallisemmaksi ja vuorovaikutuksellisemmaksi. Sen ulkoasua ja toimintoja selkiytettiin ja lisättiin uusia toimintoja. Uudistuksen myötä mm. sivuston käyttö nopeutui; kommentointi, omien sisältöjen syöttö ja jakaminen helpottui. Uusina toimintoina tulivat mm. Mediakasvatuswiki, projektien kehitysalusta Linko ja Oma Profiili.

Vuoden 2010 aikana toteutettiin Lasten mediabarometri –tutkimus, jossa kehitettiin metodeja alle 8-vuotiaiden lasten median käytön ja mediasuhteen säännölliseen seurantaan. Raportti julkaistiin vuoden 2011 alussa.

Mediakasvatusseura järjesti yhteistyössä muiden tahojen kanssa kansallisia tapahtumia. Lisäksi se oli mukana järjestämässä pohjoismaista Koulut ja media –seminaaria. Suomalaista mediakasvatusta esiteltiin useissa kansainvälisissä tapahtumissa. Seuran edustajia osallistui lukuisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin tapahtumiin.

Tiivistys

- Mediakasvatusseuran keskeistä toimintaa Lapset ja media –ohjelman puitteissa on ollut Media-kasvatus.fi-verkkosivuston luominen ja ylläpito, tutkimusten tuottaminen sekä erilaisten tapahtumien järjestäminen ja osallistuminen konferensseihin ja muihin alan tapahtumiin.

Toiminnan arviointi

1. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen kattavuus: laadukasta ja runsasta

Mediakasvatus.fi-sivusto

English | Suomi | Svenska

mediakasvatus.fi

HAE ?

tarkennettu haku

AJANKOHTAISTA TIETOPANKKI MATERIAALIPANKKI KEHITYS JA TUTKIMUS

BOOKMARK

Uusia ideoita

Kiitos mediakasvatus.nyt -seminaarissa mukana olleille!

31.10.2011

Huippumielenkiintoinen päivä nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen parissa on takanapäin - kiitos kaikille mukana olleille! Jos et ehtinyt antamaan palautetta seminaarissa, anna sitä nyt!

1 2 3 4 5

Uutisia

- ▶ 12.11.2011 Uusi julkaisu digitaalisen ajan nuorista
- ▶ 09.11.2011 Pojat kiilaavat tyttöjen ohi englannin kielessä tietokonepel...
- ▶ 09.11.2011 Kunnissa nuorisotoimi aktiivisin sosiaalisen median toimija
- ▶ 08.11.2011 TV-sarja "Medialized" opettaa mediakritiikkiä lukiolaisille
- ▶ 08.11.2011 Fantasiakirjallisuutta Nifinissä
- ▶ 08.11.2011 Kaisa Kinnunen on Vuoden Mediakasvattaja

Kalenteri

La	4 merkintää	Ma	1 merkintä	Ke	3 merkintää
12	marraskuu	14	marraskuu	16	marraskuu

Viikon Wikitys

Mediakasvatus kirjastoissa

Vuodesta 2006 Suomen kirjastoseuran hallinnoima mediakasvatus -hanke on vienyt mediakasvatuksen toimintakulttuuria eteenpäin kirjastoissa ja tehnyt tätä työtä tunnetuksi myös kirjastojen ulkopuolel

Hei Vierailija!

Rekisteröitymällä Mediakasvatus.fi:n käyttäjäksi voit tuottaa sisältöä ja osallistua keskusteluun. Oman profiilin kautta voit jakaa sisältöjä ja tallentaa tärkeitä sisältöjä itsellesi kirjanmerkkeinä.

Rekisteröidy

Kirjautu

Mediakasvatus.fi -sivustosta

Lisää uutta sisältöä

Vanhemmille

Uutiskirje

Lingot

Wiki

Facebook

Twitter

Nuorisotyöntekijä Opettaja

Kuva ©Mediakasvatusseura. Toteutus Zento Oy.

Mediakasvatus.fi-sivusto tarjoaa yhteisen toiminta-alustan ja verkostoitumismahdollisuuden erilaisille mediakasvatuskentän toimijoille. Sivustolle kootaan tietoa mediakasvatuksesta, alan tapahtumista ja toimijoista. Sivuston palveluihin kuuluvat mm.

- uutis- ja tapahtumapalvelut;
- materiaalien ja asiantuntijoiden hakeminen;
- mediakasvatuswiki;
- vanhempien tukisivusto;
- Oma Mediakasvatus –portfolio
- hankkeiden kehitysalusta Linko.

Sivustolla on mahdollisuus olla myös yhteydessä muihin käyttäjiin ja jakaa Oman Portfolion kautta linkkejä, arvioida sisältöjä kirjallisesti ja "peukuttamalla". Rekisteröidyt käyttäjät voivat tuoda omia sisältöjä portaaliin. Käyttäjät voivat myös lähettää sivustolle uutisia, tapahtumia, tutkimuksia, asiantuntijatietoja ja vinkata kiinnostavasta sisällöstä toimitukselle. Sivustolla olevista aineistoista vastaavat aineistojen tuottajat. Mediakasvatusseura ei suoranaisesti juuri tuota aineistoja sivustolle, vaan aineistot on pikemminkin koottu muualta. Sivustolle on vuoden 2010 uudistuksessa tullut toiminto, jonka myötä sivustolle voidaan lisätä muualla tuotettuja audiovisuaalisia aineistoja, muun muassa videoita ja haastatteluja ja nostaa niitä etusivulle. Suosituin palvelu on materiaalipankki. Lisäksi uutis- ja tapahtumapalveluja käytetään runsaasti.

Sivusto toimii myös ruotsin ja englannin kielellä.

Sivuston kaksi koordinaattoria eivät pelkästään teknisesti päivitä sivustoa, vaan he osallistuvat myös aktiivisesti mediakasvatusta koskeviin ja sivuaviin keskusteluihin niin verkossa kuin muissakin medioissa sekä nostavat ajankohtaisia aiheita sivustolle kulloisenkin tilanteen mukaan. Tämän lisäksi he tiedottavat sivustosta eri tavoin ja järjestävät eri puolilla maata koulutuksia, joissa neuvotaan portaalin hyödyntämisessä.

Mediakasvatus.fi-sivuston toiminnassa on mukana laajasti niin kunnallisia, valtiollisia, kaupallisia, kuin kolmannen sektorin toimijoita ja sisältöjä. Tämä tekee siitä ilmeisesti kansainvälisesti ainutlaatuisen mediakasvatussivuston, sillä tiettävästi missään muualla ei ole koottu yhteen niin monia erilaisia toimijoita samalle sivustolle. Muualla mediakasvatussivustojen ylläpitäjinä saattaa olla esimerkiksi ammatillisia ryhmiä, muun muassa opettajia.

Mediakasvatus.fi-sivusto ei ole vain verkkosivusto, jolla julkaistaan ja jonka kautta välitetään erilaisia tietoja, vaan se kokoaa yhteen ja muodostaa yhteisen toiminta-alustan erilaisille mediakasvatusalan toimijoille. Näin sivuston avulla mm. koordinoidaan mediakasvatustoimintaa kansallisesti, mikä ehkäisee esimerkiksi päällekkäisten toimintojen syntymistä. Sivusto toimii myös kansallisena mediakasvatuksen arkistona, sillä sivustolla säilytetään aineistoja lakkautetuilta verkkosivuilta tai vähintäänkin niiden linkkejä, joiden pohjalta aineistoja voidaan etsiä eri palvelimilta.

Mediakasvatus.fi-sivuston kehittämiseen on käytetty tähän mennessä noin 6,5 henkilötyövuotta (Mediakasvatusseuran kaksi koordinaattoria). Lisäksi tutkimusprojekteissa on työskennellyt tutkijoita ja ohjausryhmiä. Seuran monet harjoittelijat ja määräaikaiset työntekijät ovat osallistuneet sivuston kehittämiseen ja ylläpitoon.

Julkaisut ja esitteet

Vuosina 2007-2010 Mediakasvatusseura on tuottanut tai ollut mukana tuottamassa Lapset ja media –ohjelman puitteissa neljä julkaisua ja kaksi laajaa englanninkielistä esitettä. Nämä työt ovat rakentaneet suomalaisen mediakasvatuksen tietopohjaa ja tuottaneet tietoa toimijoiden tueksi. Julkaisut ovat olleet myös avauksia ja tärkeää pohjatyötä mediakasvatuksen tutkimukselle ja erilaisille käytännöille Suomessa. Englanninkielisiä esitteitä on tarvittu rakennettaessa kansainvälisiä yhteyksiä mediakasvatuksen alueella.

Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin –tutkimuskatsauksessa (Salokoski & Mustonen 2007) selvitettiin, minkälaista on uusien median vaikutusta lapsiin selvittänyt tutkimus Suomessa ja muualla maailmassa ja minkälaisia tuloksia näissä tutkimuksissa on saatu. Lisäksi raportissa selvitettiin, minkälaisia mediakasvatusohjelmia maailmalta löytyy ja mitkä ovat olleet niiden vaikutukset. Raportissa myös vertailtiin eri maiden mediakasvatuksen ja –sääntelyn käytäntöjä. Tutkijat päätyivät muun muassa suosittelemaan sekä lapsia ja nuoria voimaannuttavaa mediakasvatusta että haitallisen aineiston sääntelyä.

Vuonna 2008 julkaistu Suomalainen mediakasvatusmaisema. Katsaus organisaatioiden toteuttamaan mediakasvatukseen –tutkimus (Kuukka 2008) kartoitti mediakasvatuksen tilaa järjestöissä, valtionhallinnossa ja media-alalla. Tutkimus tehtiin sähköpostikyselynä. Tutkimuksen tuloksena näiden toimijoiden mediakasvatus luokiteltiin kouluttavaan, tiedottavaan, tutkivaan, linjaavaan, valvovaan ja rahoittavaan mediakasvatukseen. Lisäksi tutkimus osoitti, että mediakasvatuksen kohderyhmänä olivat aikuiset ja toiminta keskittyi suurimpiin kaupunkeihin ja maan eteläosaan. Raportti tarjosi myös katsauksen valtionhallinnon toimiin mediakasvatuksessa 2000-luvulla sekä mediakasvatuksen paikkaan koulujen opetussuunnitelmissa.

Vuonna 2009 julkaistiin Finnish Media Education Policies – approaches in culture and education ja Media Education in Finland – best practises –esitteet. Ensin mainitussa esitellään suomalaista mediakasvatuspolitiikkaa, opetusta, lasten median käyttöä ja mediakasvatustyötä kansainväliselle yleisölle. Jälkimmäisessä kerrotaan suomalaisten järjestöjen mediakasvatustoiminnasta.

Seura osallistui viestintäviraston Taloustutkimuksella teettämään Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009 –selvitykseen (Aaltonen 2009). Tutkimuksessa selvitettiin vanhempien tietämystä lapsille haitallisten televisio-ohjelmien katsomiseen liittyvistä sääntelytoimista ja heidän näkemyksiään mediakasvatuksesta. Lisäksi selvitettiin lasten internetin ja matkapuhelinten käyttöä ja vanhempien hyödyntämien rajoituskeinojen käyttöä näiden osalta. Viestintävirasto on selvittänyt vanhempien mediakasvatustietämystä vuodesta 2003.

Vuoden 2010 aikana toteutettiin Lasten mediabarometri –tutkimus, jossa etsittiin menetelmiä alle 8-vuotiaiden lasten median käytön ja mediasuhteen säännölliseen seurantaan. Raportti julkaistiin vuoden 2011 alussa. Tutkimuksessa kokeiltiin erilaisia menetelmiä pienten lasten mediasuhteen tutkimiseen. Pienimpien lasten osalta sopivaksi aineistonkeruumenetelmäksi osoittautui kotihavainnointi ja yli 4-vuotiaiden osalta haastattelu ja tukioppilaiden tekemä lomakehaastattelu.

Arvio

- Mediakasvatusseuran keskeisin toiminto Lapset ja media –ohjelman puitteissa on Mediakasvatus.fi-verkkosivusto. Mediakasvatus.fi on laadukas, vuorovaikutteinen portaali, jonka sisällöt käsittelevät laajasti medialukutaidon, mediaturvallisuuden ja tekijyyden teemoja.
- Toinen toiminnan painopiste on ollut erilaisten julkaisujen tuottamisessa. Mediakasvatusseura on tuottanut tai ollut mukana tuottamassa neljän vuoden aikana neljä tärkeää julkaisua ja kaksi laadukasta esitettä. Tämä on suuri määrä. Julkaisut ovat olleet keskeisiä suomalaisen mediakasvatuksen tietopohjan rakentamisessa ja esitteet tärkeitä kansainvälisen yhteistyön kehittämisessä. Sisällöllisesti ne käsittelevät Lapset ja media –ohjelman tavoitteiden mukaisesti medialukutaidon ja mediaturvallisuuden teemoja.

- Mediakasvatusseura on Lapset ja media –ohjelman puitteissa lisäksi aktiivisesti järjestänyt ja ollut mukana järjestämässä useita kansallisia ja pohjoismaisia tilaisuuksia. Lisäksi sen edustajat ovat osallistuneet lukuisiin tapahtumiin ja konferensseihin. Nämä tilaisuudet ja niihin osallistuminen on kasvattanut suomalaisten mediakasvattajien tietopääomaa ja ne ovat näin osaltaan lisänneet sisällöllistä osaamista mediaturvallisuuteen ja medialukutaitoon liittyvissä kysymyksissä. Tukiessaan mm. suomalaisten mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen toimintaan toiminta on ollut Lapset ja media –ohjelman mukaista.
- Kokonaisuutena Mediakasvatusseuran toiminta Lapset ja media –ohjelman puitteissa on ollut runsasta ja laadukasta ja toiminnan sisällöt ovat olleet ohjelman tavoitteiden mukaisia.

2. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen päivittäminen ja kehittäminen: ohjausryhmät apuna

Portaalia ovat ylläpitäneet ja kehittäneet pääosin Mediakasvatusseuran kaksi koordinaattoria, jotka ovat koulutukseltaan medianomeja. Hankkeen myötä on luotu tilaaja-toimijamallia, jossa portaalia teknisesti toteuttava yritys sekä Mediakasvatusseura ovat tehneet tiivistä yhteistyötä.

Seuran kaksi koordinaattoria ja rekisteröityneet käyttäjät päivittävät sivustoa. Koordinaattorit päivittävät sivustoa säännöllisesti ja esimerkiksi Facebookia päivitetään ennalta laaditun aikataulun mukaan ja päivitykset menevät myös Twitteriin. Käyttäjät voivat lisätä materiaaleja, uutisia, tapahtumia tai muita sisältöjä verkkopalveluun. Koordinaattorit hyväksyvät lisätyt sisällöt ja tarvittaessa toimittavat niitä. Sivuston käyttäjät jakavat sekä lisäävät ja täydentävät aineistoja yhä enemmän. Seura käyttää maksullista mediaseurantapalvelua, joka kerää verkon eri uutispalveluista ja sivustoilta mediakasvatukseen liittyvät aineistot.

Koordinaattorit tarkistavat sivun sisältöjä sekä tieto- ja materiaalipankkeja säännöllisesti ja huolehtivat, ettei sivusto sisällä vanhentunutta tai väärää tietoa. Teknisesti sivustoa kehitetään jatkuvasti.

Lähinnä sosiaalisen median tuomien haasteiden vuoksi sivusto uusittiin vuonna 2010. Sen ulkoasua ja toimintoja selkeytettiin ja uusia, esimerkiksi tiedon ja sisältöjen jakamista ja syöttämistä helpottavia sekä käyttäjille tärkeiden sisältöjen keräämistä tukevia toimintoja lisättiin. Sivustojen teknisestä toivuudesta on vastannut Zento Oy.

Sivustoa toimittaa arkisin kaksi toimittajaa, jotka vastaavat verkkopalvelun sisällöistä sekä vastaavat käyttäjiltä tulleeseen palautteeseen. Palautetta on mahdollista antaa esimerkiksi palautelomakkein, sähköpostitse ja puhelimitse. Portaaliin kertynyt palaute on tavallisimmin liittynyt tekniseen puoleen, kuten rikkinäisiin tai vanhentuneisiin linkkeihin.

Portaalia kehittäessään ja uudistaessaan Mediakasvatusseura kokoaa erilaisia työ-, testaus- tai ohjausryhmiä mukaan yhteistyöhön. Ryhmiin on kutsuttu mediakasvatuksen asiantuntijoita ja osaajia eri tahoilta. Pyrkimys on ollut taata portaalin hyödyllisyys ja toimivuus erilaisille käyttäjäryhmille. Yhteistyökumppaneita ovat olleet mm. Mediakasvatusseuran yhteisöjäsenet ja yhteistyökumppanit, esimerkiksi Kirjastokaista, Yleisradio ja Nuorisotiedon kirjasto.

Sivuston ylläpitäjät katsovat, että portaalin ylläpitäminen vaatii myös ns. teknisen uskottavuuden säilyttämistä, mikä tarkoittaa sitä, että sen on riittävästi vastattava käyttäjien yhä kasvaviin vaatimuksiin ja odotuksiin.

Arvio

- Mediakasvatus.fi-sivustoa päivitetään aktiivisesti kahden koordinaattorin voimin. Erityisen ansiokasta on se, että seura kokoaa kehittäessään ja uudistaessaan sivustoa erilaisia työ-, testaus- tai

ohjausryhmiä mukaan yhteistyöhön. Tärkeää on, että sivustoa pyritään pitämään myös teknisessä kehityksessä mukana mahdollisimman hyvin. Mediakasvatusseuraan kuuluvat parhaat suomalaiset mediakasvatuksen asiantuntijat, mikä luo hyvät edellytykset sille, että toiminnan sisällöt pysyvät ajantasaisina ja uusi tieto välittyy laajasti alalle ja myös käytännön toimijoille. Myös aktiivinen yhteistyö yhteisöjäsenien kanssa edistää ajantasaisen tiedon kulkemista käytännön kentältä seuran toimintaan ja toisin päin.

3. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen saatavuus: saatavuus erinomainen

Mediakasvatus.fi-sivuston kävijämäärät, mediakasvatus.fi-uutiskirjeen tilaajamäärät sekä rekisteröityneiden käyttäjien joukko ovat olleet koko ajan nousussa. Vuonna 2010 sivusto uudistettiin perusteellisesti sosiaalisen median tarpeisiin ja muun muassa vuorovaikutuksellisuutta parannettiin. Vuonna 2010 sivusto keräsi yli 45 000 suomalaista kävijää ja rekisteröityneitä käyttäjiä sivuilla oli 782. Portaalin kautta julkaistaan myös mm. suomen- ja ruotsinkielisiä uutiskirjeitä, joilla on tilaajia yhteensä noin 2500.

Myös Facebook-sivujen aktiivisten käyttäjien määrä on kasvanut. Aktiivisia Facebook-sivun käyttäjiä oli vuoden 2011 maaliskuussa 442. Joulukuussa 2010 heitä oli 332.

Taulukko: rekisteröityneiden käyttäjien määrä 2007-2010

Vuosi	2007	2008	2009	2010
Rekisteröityneitä käyttäjiä	346	463	592	782

Taulukko: suomenkielisten uutiskirjeiden tilaajamäärät 2007-2010

Vuosi	2007	2008	2009	2010
Tilaajia	346	1 360	1 739	2 259

Suomalaisten sivuston kävijöiden määrä kasvoi selkeästi vuoteen 2009 ja näyttää vakiintuneen reiluun 90 000 käyttäjään. Vuonna 2010 suomalaisia kävijöitä oli 92 392.

Mediakasvatus.fi-sivustolla on käyttäjiä eri puolilta Suomea. Helsingin ja Tampereen alueilla ovat suurimmat keskittymät. Sivuston kävijöistä suurin osa on kotoisin yliopistokaupungeista. Vuoden 2009 käyttäjäkyselyn mukaan sivuston käyttäjien suurin ammattiryhmä muodostui aineenopettajista (22%). Myös opiskelijoita (15%) ja luokanopettajia (10%) sekä media- ja viestintäalan työntekijöitä (10%) sekä varhaiskasvattajia (6%) oli runsaasti.

Taulukko: sivuston suomalaiset kävijät 2007-2010

Vuosi	2007	2008	2009	2010
Kävijöitä	13 028	60 505	91 220	92 392

Sivuja käytetään myös ulkomailta. Jos otetaan huomioon ulkomaiset kävijät, oli sivustolla kävijöitä vuonna 2010 367 000. Eniten ulkomaisia kävijöitä oli Ruotsista, Norjasta, Saksasta, Yhdysvalloista, Virossa ja Isosta-Britanniasta.

Mediakasvatus.fi-sivujen tunnettuus on suomalaisten vanhempien keskuudessa kohtalaista. Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009 –tutkimuksen mukaan vajaa kolmannes vanhemmista tunsikin Mediakasvatus.fi-palvelun (Aaltonen 2009, 28).

Tiedotus hoidetaan pääasiassa sivuston ja postituslistojen kautta. Esimerkiksi vuonna 2010 postituslistojen kautta lähetettiin 15 jäsentiedotetta, 19 uutiskirjettä, 4 varhaiskasvatuksen kirjettä ja 12 ruotsinkielistä uutiskirjettä lähes 2500 vastaanottajalle.

Viime aikoina tiedotusta on lisätty huomattavasti sosiaalisessa mediassa, ennen kaikkea Facebookissa ja Twitterissä. Mediakasvatusseuralla on Facebookissa oma sivu, jolla oli vuoden 2010 lopussa yli 400 aktiivista käyttäjää. Twitterissä seuralla oli 350 seuraajaa. Esimerkiksi uutiskirjeet julkaistaan Facebookissa. Vuonna 2009 toteutettiin hakukonemarkkinointi, jonka avulla pyrittiin lisäämään sivuston tunnettua ja käyttäjien määrää.

Lisäksi sivustosta on tiedotettu ja sen toimintoja on esitelty kansainvälisissä tapahtumissa ja konferensseissa. Sivustoa esiteltiin esimerkiksi vuonna 2010 World Summit on Media for Children and Youth –konferenssissa Ruotsin Karlstadissa. Englanninkieliset sivut myös uudistettiin tuolloin.

Seuran työntekijät ovat pitäneet sivustoon ja sen käyttöön liittyviä koulutustilaisuuksia mm. eri alojen opettajille ja opettajiksi opiskeleville eri puolilla maata. Useimmiten koordinaattorit ovat osallistuneet erilaisiin koulutuskierroksiin eri tahojen kanssa. Tilaisuuksia on ollut paljon paikkakunnilla, joissa on opettajankoulutuslaitoksia, sillä ne ovat osoittaneet erityiskiinnostusta sivustoa kohtaan. Vuonna 2010 kahdeksaan tilaisuuteen ja tapahtumaan osallistui noin 540 henkilöä.

Arvio

- Verkkosivusto on luonnollisesti hyvin kaikkien niiden saatavilla, joilla on verkkoyhteys. Myös seuran julkaisut löytyvät selkeästi verkosta. Tiedotus on ollut tehokasta ja monipuolista.

4. Toiminnan yhteisöllistyminen ja vakiintuneisuus: runsaasti yhteistyötä

Mediakasvatusseura on koonnut erilaisia työ-, testaus- ja ohjausryhmiä kehittämään ja uudistamaan portaalia. Näihin ryhmiin on kutsuttu jäseniksi yhteisöjäseniä ja yhteistyökumppaneita. Suurimmat yhteistyöorganisaatiot ovat yleiset kirjastot, lastensuojelujärjestöt, Yleisradio ja viestintävirasto. Esimerkiksi portaalin ohjausryhmässä on ollut mukana kaksi Kirjastoseuran edustajaa ja vastaavasti Mediakasvatusseura on antanut asiantuntemustaan kirjastojen käyttöön. Myös Nuorisotiedon kirjaston ja Kirjastokaistan kanssa on ollut paljon yhteistyötä.

Lasten mediabarometri -tutkimuksen ohjausryhmässä oli edustettuna asiantuntijoita useista eri organisaatioista ja yliopistoista.

Seuralla on käytössään Slide Share –palvelu, jossa voidaan jakaa esityksiä niin seuran jäsenten kuin laajemmankin yleisön kanssa.

Sivuston teknisistä ratkaisuista vastaavan Zento Oy:n kanssa on kehittynyt toimiva yhteistyösuhde.

Arvio

- Mediakasvatusseuralla on runsaasti yhteistyötä eri tahojen kanssa ja monen kanssa yhteistyö on vakiintunutta. Seura tekee hedelmällistä yhteistyötä mm. yhteisöjäsentensä kanssa. Vuorovaikutus seuran lukuisten yhteisöjäsenten kanssa tuo runsaasti tietopääomia toimintaan ja luo laajat yhteiskuntasuhteet eri tahoille. Yhteistyö sivustoa teknisesti kehittävän yrityksen kanssa on toiminut erinomaisesti.

AJANKOHTAISTA	TIETOPANKKI	MATERIAALIPANKKI	KEHITYS JA TUTKIMUS
Toimijapankki > Vanhemmille Wiki		Blogi 24.10.2011 Hanne Korpeläinen Blogi on yksinkertainen sivusto, joka alkuperäisessä merkityksessään toimii virtuaalipäiväkirjana.	

 Olet tässä: [Etusivu](#) >> [Vanhemmille](#)

 BOOK-MARK

Vanhemmille

MITÄ MEDIAKASVATUS ON?

Mediakasvatus kuuluu osaksi jokaisen perheen arkea. Mediakasvatus on mm.:

- yhdessä tekemistä ja keskustelua medioista
- lapsen suojelemista haitallisilta ja liian hurjilta sisällöiltä
- turvallisen mediankäytön neuvontaa
- rajoja ja pelisääntöjä eri medioiden käyttöaikoihin sekä sisältöihin
- sopivien mediaesitysten ja -sisältöjen tarjoamista sopivina annoksina
- median haitallisten vaikutusten ennaltaehkäisyä ja positiivisten vaikutusten vahvistamista

Mitä mediakasvatus voisi olla Teidän perheessä? Vanhempien sivuilta löydät neuvoja ja niksejä mediakasvatukseen eri ikäisten lasten kanssa.

- Kysy meiltä - me vastaamme sähköpostitse!
- Tutustu kirjallisuuteen

TUTUSTU

Mediakasvatuskentällä on luotu paljon kiinnostavaa sisältöä, tukipalveluita ja tiedotuskanavia vanhemmille. Hyödynnä niistä sopivat ja vinkkaa niistä eteenpäin!

Mediapuhua perheille

- Pelittääkö? [↗](#)
- Kännykän päässä [↗](#)
- Tutki kuvia [↗](#)
- Uppoudu satuihin [↗](#)
- Suojaa mediapeikolta [↗](#)

[lisää](#)

Vanhemmille-sivu kertoo, mitä mediakasvatus on ja tarjoaa neuvoja ja vinkkejä eri-ikäisten lasten mediakasvatukseen. Sivun pääsisältö koostuu Lastensuojelun Keskusliiton kustantaman Lapsen maailma -lehden mediakasvatusvinkeistä perheille. Vinkeissä käsitellään omien otsikkojensa alla konsoli- ja tietokonepelejä, lasten turvallista netinkäyttöä, kännykkäetikettiä, televisio-ohjelmia ja television katselua sekä äänimedioita. Jokaisessa osiossa on linkkejä asiaa tarkemmin käsitteleville verkkosivuille, esimerkiksi Valtion elokuvataarkastamon pelien ikärajatietokantaan, Mannerheimin lastensuojeluliiton Mediakasvatus-sivuille, Kuluttajaviraston Lapsi kuluttajana -sivuille sekä Viestintäviraston Turvallisesti netissä -sivustolle, jossa on oma osionsa vanhemmille. Lisäksi sivulla on linkki Sanoma Magazinesin kustantaman Meidän perhe -lehden blogiin Mediapuhua perheille, jossa Mediakasvatusseuran verkkotoimittajat antavat vinkkejä siitä, miten medioita voi tutkia yhdessä kotona.

Kuva ©Mediakasvatusseura. Toteutus Zento Oy.

5. Mediakasvatuksen tehtäväkenttien kattavuus ja toimijoiden tavoittaminen: sisältöjä eri tehtäväkentille

Mediakasvatus.fi-sivusto on suunnattu henkilöille ja tahoille, jotka ovat nykyisessä tai tulevassa toiminnassaan tekemisissä mediakasvatuksen kanssa, kuten tutkijoille ja opiskelijoille, opettajille, lapsi- ja nuorisotyöntekijöille, kouluttajille, kirjastohenkilökunnalle, varhaiskasvattajille ja erilaisille järjestöille. Sivustolla on vanhemmille oma osio, jossa on tarjolla tietopaketteja ja materiaaleja vanhempien tueksi.

Kuten edellä on jo mainittu, opettajat ja mediatyöntekijät muodostivat vuonna 2009 suurimmat sivuston käyttäjien ammattiryhmät. Ammattiryhmistä erottautuivat myös varhaiskasvattajat (6%).

Seuran julkaisut käsittelevät laajasti mediakasvatusta. Lasten mediabarometri 2010, jossa on tutkittu alle 8-vuotiaiden median käyttöä, sijoittuu selkeästi varhaiskasvatuksen kenttään.

Arvio

- Mediakasvatus.fi-sivuston sisällöt ulottuvat niin varhaiskasvatuksen kuin muillekin mediakasvatuksen tehtäväkentille. Sivusto tavoittaa myös varhaiskasvatuksen toimijoita. Julkaisuista etenkin Lasten mediabarometri 2010 palvelee erityisen tärkeällä tavalla varhaiskasvatuksen tarpeita.

6. Toiminnan, aineistojen ja portaalien kohderyhmien moninaisuus ja tavoittaminen: kansalliskielet ja sukupuoli

Mediakasvatus.fi-sivuston osalta tässä työssä arvioitiin, nouseeko kulttuurinen tai sosiaalinen moninaisuus esiin sivustolla. Moninaisuutta on kaikki, minkä suhteen ihmiset ylipäätään eroavat toisistaan. Moninaisuuden teemoja voivat olla esimerkiksi kansallinen, kielellinen tai etninen tausta, ikä, sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2007-2010 mukaan Suomessa erityistä huomiota on ryhmien syrjäytymisvaaran vuoksi kiinnitettävä maahan muuttajiin, romaneihin, saamelaisiin, seksuaalisiin vähemmistöihin ja vammaisiin – myös sukupuoli on otettava huomioon.

Tarkempaan analyysiin valittiin sivuston käytetyin toiminto Materiaalipankki ja tietosanakirjatyypinen Wiki. Analyysissa rajauduttiin vain otsikoiden tarkasteluun.

Materiaalipankki

Mediakasvatus.fi-sivuston käytetyin toiminto on materiaalipankki. Materiaalipankista voi hakea sopivaa materiaalia aihealueen ja kohderyhmän mukaan. Aihealueita on 16, ja niitä ovat eri medioiden lisäksi mm. ilmaisu ja oma tuotanto, markkinointi ja kulutus, mediateollisuus ja -tuotanto sekä tekijänoikeudet ja lainsäädäntö. Materiaalien sisältöä voi etsiä myös hakusanoilla. Valittavana olevat kohderyhmät ovat varhaiskasvatus, kerhot, alakoulu, yläkoulu, 2. aste ja muut kohderyhmät.

Haun perusteella löytyneet materiaalit listautuvat sivulle allekkain usein kuvan ja lyhyen esittelyn kera. Materiaalin otsikkoa tai kuvaa klikkaamalla pääsee sivulle, jossa materiaali esitellään tarkemmin ja jossa on linkki itse materiaaliin.

Pankissa on hyvin erilaisia materiaaleja. Esimerkiksi haku "pelit & varhaiskasvatus" tuottaa tulokseksi Pelastakaa Lapset ry:n tuottaman Hiirimutaattori-tietopelin lapsille nettiturvallisuudesta ja tekijänoikeuksista, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Mediakasvatuksen työkirjan vanhemmille ja Meidän media -aineiston pienten lasten vanhemmille sekä kolme Mediakasvatuskeskus Metkan tuottamaa materiaalikokonaisuutta eri-ikäisten lasten parissa toimiville kasvattajille.

Materiaalihaku

Etsi sopivaa materiaalia teemojen ja/tai ikäryhmän avulla. Voit printata materiaalin tai käyttää sitä suoraan esim. videotykin avulla. Kirjautuneena käyttäjänä voit linkittää sopivia materiaaleja Omaan Profiiliisi. Jos pidät materiaalista, peukuta sitä ja jos käytät materiaalia, tule kommentoimaan sitä. Voit lisätä materiaaleja klikkaamalla oikealla olevaa nappia "Lisää materiaali"

Aihealue	Kohderyhmä	Etsi sisällöstä	Käytä
<ul style="list-style-type: none">AikakauslehdetElokuvatIkärajatIlmaisu ja oma tuotantoInternetKirjatMarkkinointi ja kulutusMedialukutaitoMedian historiaMedian uhatMediateollisuus ja -tuotanto	<ul style="list-style-type: none">VarhaiskasvatusKerhotAlakouluYläkoulu2. AsteMuut kohderyhmät	<input type="text"/>	<input type="button" value="Käytä"/>

Materiaalipankista voi hakea sopivaa materiaalia aihealueen ja kohderyhmän mukaan. Haun perusteella löytyneet materiaalit listautuvat sivulle allekkain usein kuvan ja lyhyen esittelyn kera.
Kuva ©Mediakasvatusseura

Mediakasvatus.fi:n rekisteröityneet ja sisään kirjautuneet käyttäjät voivat linkittää materiaaleja Omaan Profiiliinsa. Kirjautunut käyttäjä voi myös lisätä materiaaleja pankkiin ja kommentoida materiaaleja.

Materiaalihausta löytyi useita sukupuolta mediassa käsitteleviä aineistoja:

- Fredi - Pojat, tasa-arvo ja ihmisoikeudet on opetusmateriaali, jossa sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä tarkastellaan poikien ja miesten näkökulmista.
- Friidu-opetusmateriaali sisältää yläkoulu- ja lukioikäisille sopivaa aineistoa aiheesta "Naiset ja Media".
- Suomen UNIFEM on koostanut aineiston, jonka avulla voi tarkastella median luomia käsityksiä naisista ja naiseudesta.
- Suomen UNIFEM on koostanut mediatarkkailuohjeet, joiden avulla voidaan havainnoida median tasa-arvoisuutta tai tasa-arvottomuutta sukupuolen näkökannalta.
- Tampereen Tyttöjen Talon tytöt osallistuivat helmi-maaliskuussa 2006 mainonnan tyttö- ja naiskuvaa käsittelevään haastatteluun, johon liittyi visuaalinen tehtävänanto.

Wiki

Wiki on tarkoitettu mediakasvatuskentän käsitteiden ja ilmiöiden avaamiseksi. Wiki toimii sekä ajankohtaisena tietopankkina että keskustelun käynnistäjänä. Se sisältää muun muassa artikkeleita liittyen opetukseen, koulutukseen, nuorisotyöhön, varhaiskasvatukseen ja tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämiseen. Suomenkielisen Wikin lisäksi löytyy myös ruotsin- ja englanninkielinen Wiki. Suomenkielisestä Wikin otsikoista ei löytynyt moninaisuuden teemoja.

Arvio

- Mediakasvatus.fi sivusto huomioi kielellisen moninaisuuden perusteet sikäli, että sivut on julkaistu kolmella kielellä: suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Muuten moninaisuuden teemat nousevat selkeästi esiin ainoastaan sukupuolen osalta.

7. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen suuntautuneisuus: myös kansainvälisyys huomioitu

Sivusto toimii suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ruotsinkielinen sivusto toimii sekä pohjoismaisen mediakasvatusyhteistyön tukena että suomenruotsalaisen mediakasvatuksen sivustona. Englanninkieliset sivut on tarkoitettu ikkunaksi suomalaiseen mediakasvatukseen kansainvälisille toimijoille. Mediakasvatusseura kuuluu kahteen kansainväliseen mediakasvatusverkostoon. Englanninkielisten sivujen kautta välitetään niille tietoa suomalaisesta mediakasvatuksesta.

Seura on tuottanut kaksi esitettä englanninkielellä kansainväliselle yleisölle.

Mediakasvatus.fi-sivustoa käytetään kaikkialla Suomessa – eniten yliopistopaikkakunnilla.

Seuran edustajat ovat osallistuneet useisiin kansainvälisiin, pohjoismaisiin ja kansallisiin tapahtumiin ja konferensseihin sekä ovat osallistuneet monen tapahtuman järjestelyihin.

Arvio

- Sivusto on suuntautunut laaja-alaisesti niin Suomeen kuin ulkomaillekin. Myös esitetuotannossa on otettu huomioon kansainvälisyyden vaatimukset. Seuran edustajat ovat osallistuneet aktiivisesti kotimaisten tapahtumien lisäksi pohjoismaisiin ja kansainvälisiin konferensseihin.

8. Oppimis- ja opetusmenetelmien moninaisuus.

Ei arvioinnin kohde tässä.

9. Tulevaisuus: kiinnostavia kehittämissuunnitelmia ja innostuneisuutta

Mediakasvatusseura haluaa jatkaa Mediakasvatus.fi-sivuston ylläpitoa ja kehitystyötä. Vuonna 2011 sivuille on tulossa uusia toimintoja ja osioita. Lisäksi vanhoja sisältöjä kehitetään. Sivustolle perustetaan mm. pienten lasten kasvattajille suunnattu Mediahyrrä, jonka avulla on mahdollista hakea mediakasvatuksellisia harjoituksia lapsiryhmien parissa. Lisäksi lasten vanhemmille tarkoitettujen osioiden sisällöt uudistetaan kokonaan. Sivustolle pyritään kehittämään jatkossa myös erilaisia videokonferenssimahdollisuuksia, joiden kautta mediakasvatustietoutta olisi mahdollista levittää entistä enemmän audiovisuaalisessa muodossa (esim. presentaatioita, haastatteluja, luentoja, yleiskatsauksia). Ajatuksena olisi tekstimuotoisen tiedonlevityksen ohella parantaa liikkuvan kuvan tarjoamia mahdollisuuksia tiedonvälityksessä.

Seura katsoo, että portaali vaatii vähintään kahden työntekijän täysipäiväisen työpanoksen vastaisuudessaakin, jotta se voidaan pitää ajantasaisena ja kattavana sivustona. Seuralla ei ole toistaiseksi vaihtoehtoisia rahoitusta valtionavun sijaan tai hankerahoituksen rinnalle.

Arvio

- Seuralla on kiinnostavia kehittämissuunnitelmia tulevaisuuden suhteen ja innostuneisuutta kehittää toimintaa edelleen.

Yhteenveto ja kehitysehdotuksia

Mediakasvatus.fi-sivusto on hyvin resursoitu, kahden ammattitaitoisen ja täyspäiväisen työntekijän voimin ylläpidetty ajantasainen ja jatkuvan kehityksen alainen portaali. Sillä on tukenaan laaja ja monipuolinen, alan asiantuntijoista koostuva yhteisö, joka mahdollistaa sivuston sisällöllisen laadun ja ajantasaisuuden. Eri-ikäisten lasten ja nuorten mediakasvatukseen tarkoitettujen portaalien aineistot kattavat niin mediaturvallisuuden ja –lukutaidon kuin sisällön tuotannon teemat. Sivusto on suunnattu niin varhaiskasvatukseen kuin muillakin mediakasvatuksen tehtäväkentillä toimiville. Ammatillisista ryhmistä se näyttää tavoittaneen mm. opettajia ja varhaiskasvattajia.

Portaalista tiedottamisessa Mediakasvatusseura on käyttänyt monipuolisesti hyväksi tietotekniikkaa, kouluttanut aktiivisesti portaalien käyttäjiä ja tiedottanut sivustosta myös kansainvälisissä yhteyksissä. Sillä on vakiintuneita yhteistyösuhteita yhteisöjäseniinsä ja yhteistyökumppaneihinsa. Myös sivuston teknisen toteuttajan kanssa on syntynyt tiivis yhteistyösuhde. Sivusto yhdistää kansallisen mediakasvatuskentän toimijat ja kasvattaa ja vahvistaa näin alan verkostoja ja tiedon leviämistä. Portaali on kasvattanut kävijämääriään ja sen käyttäjien sivustolle antamien sisältöjen määrä on ollut kasvussa. Sivustolla on huomioitu myös ruotsin- ja englanninkieliset käyttäjät. Portaalissa on jatkuva palautteen anto mahdollisuus ja portaalien korjataan palautteen perusteella. Eri alueet on huomioitu portaalissa mm. siten, että portaalikoulutuksia on järjestetty eri paikkakunnilla ja hakutoiminnoissa on mahdollisuus etsiä toimijoita eri alueilta. Sivustolla on käyttäjiä ympäri maata. Vanhempien tavoittaminen on haasteellista, mutta siinäkin on onnistuttu kohtalaisen hyvin. Mediakasvatus.fi-sivuston ja Mediakasvatusseuran muun Lapset ja media –ohjelmaan sisältyvän toiminnan voidaan katsoa edistävän erinomaisesti Lapset ja media –ohjelman tavoitteiden toteutumista ja kehittävän suomalaista mediakasvatusta.

Niin Mediakasvatus.fi-sivusto kuin seuran julkaisutoiminta tarjoavat tietoa ja sivusto myös aineistoja eri-ikäisten lasten ja nuorten mediakasvatukseen ja sitä tukevaan toimintaan. Lapset ja media –ohjelman tavoitteena on ollut ennen kaikkea varhaiskasvatukseen mediakasvatus ja siihen liittyvän toiminnan tukeminen. Toiminta on siis kohdistunut laajempaan ryhmään kuin on ollut ohjelmassa tavoitteena.

Vaikka Mediakasvatus.fi-sivustolta löytyy monipuolisesti mediakasvatuksen eri teemoihin liittyviä aineistoja, toivottavaa olisi, että kansallisen kulttuuripolitiikan päämäärien mukaisesti myös mediakasvatussisältöjen kehittämisessä ja toiminnan suuntaamisessa selkeämmin huomioitaisiin moninaisuus ja moninaisuuden teemat. Lapset ovat erilaisia paitsi iältään, myös mm. sukupuoleltaan, sosio-ekonomiselta taustaltaan sekä etniseltä ja kansalliselta taustaltaan. Lapset ja heidän vanhempansa puhuvat Suomessa äidinkielineen ruotsin ja suomen lisäksi muitakin kieliä. Ihmiset ovat erilaisia myös seksuaalisen suuntautumisensa suhteen. Tämä olisi hyvä muistaa niin sisältöjä tuotettaessa kuin niitä suunnattaessa erilaisille ryhmille.

Tiivistys

- Mediakasvatusseuran Mediakasvatus.fi-verkkosivusto ja Lapset ja media-ohjelman puitteissa tapahtunut julkaisutoiminta on erittäin laadukasta ja toteuttaa erinomaisesti Lapset ja media –ohjelman tavoitteita. Runsas osallistuminen erilaisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin ja niiden järjestämiseen on tehnyt seuran mediakasvatustyötä tunnetuksi erilaisille tahoille. Tieteellisiin konferensseihin osallistuminen on lisännyt seuran toimijoiden tietopääomaa. Kaiken kaikkiaan Mediakasvatusseuran toiminta ohjelman yhteydessä on tukenut selkeästi mediakasvatuksen tutkimustoiminnan kehittämistä Suomessa, mikä on ollut yksi keskeinen tavoite ohjelmassa.

Vahvuuksia

- Laaja, erittäin asiantunteva ja yhteistoiminnallinen yhteisö.
- Osaamista muodostaa ja käyttää ohjaus- yms. ryhmiä päämäärien toteuttamiseen.
- Riittävä, osaava ja varsin pitkäaikaisissa työsuhteissa toimiva henkilökunta kolmikielisen sivuston päivittämistä ja kehittämistä varten.
- Asianmukaiset tilat.
- Työntekijöillä erinomaiset viestintätaidot ja etenkin verkkoviestinnän tuntemus.

Kehitysehdotuksia

- Varhaiskasvatuseräisten mediakasvatukseen ja sitä tukevaan toimintaan myönnettyä rahoitusta tulisi käyttää selkeästi kohderyhmään keskittyvään toimintaan.
- Suositellaan moninaisuuden teemojen selkeää esille ottoa sisällöissä sekä sen pohtimista, miten toimintaa voisi suunnata myös erilaisille väestöryhmille.
- Suositellaan, että tietyin väliajoin analysoidaan verkkosivuston sisällöt ja katsotaan, että eri aiheista löytyy sisältöjä.
- Verkkosivuston tunnettuuden lisäämiseksi vanhempien keskuudessa voisi pohtia esimerkiksi yleisen mediajulkisuuden (mm. sanomalehdet, radio, televisio) laajempaa hyväksikäyttämistä.

5. Saamelaislapset ja media

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoitti Saamelaislapset ja media –kokonaisuutta vuosina 2007-2010 Lapset ja media –ohjelmasta yhteensä 110 000 eurolla.

Lapset ja media –ohjelmasta myönnettyt valtionavut vuosittain

Vuodelle 2007 kokonaisuudelle myönnettiin 20 000 euroa saamelaisten lasten ja nuorten elokuva- ja televisiotoiminnan kehittämiseen.

Vuodelle 2008 kokonaisuudelle myönnettiin 20 000 euroa saamelaislapset ja media -projektiin.

Vuodelle 2009 kokonaisuudelle myönnettiin 30 000 euroa saamelaislasten mediakasvatusprojektiin.

Vuodelle 2010 kokonaisuudelle myönnettiin 40 000 euroa saamelaiseen mediakasvatukseen ja –koulutukseen.

Taulukko: Vuosille 2007–2010 Lapset ja media –ohjelmasta myönnettyt valtionavut Saamelaislapset ja media -kokonaisuudelle

Vuosi	2007	2008	2009	2010	yhteensä
Euroa	20 000	20 000	30 000	40 000	110 000

Toteuttajana elokuvakeskus Skábma

Saamelaislapset ja media -hankkeiden toteuttajana on toiminut alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábma Inarissa, jossa myös saamelaiskäräjät toimii. Skábma on saamelaiskäräjien alaisuudessa toimiva alueellinen elokuva- ja audiovisuaalisen alan resurssikeskus. Termi resurssikeskus viittaa siihen, että keskus haluaa tukea saamelaisia elokuvantekijöitä ja tarjota erilaisia resursseja heidän käyttöönsä. Elokuvakeskus on saanut rahoitusta toimintaansa myös Taiteen keskustoimikunnalta ja Valtion elokuvataidetoimikunnalta. Seuraavassa keskitytään vain Lapset ja media –ohjelmasta myönnettyllä rahoituksella järjestettyyn toimintaan.

Elokuvakeskuksen tehtävänä on tukea saamen kieltä ja kulttuuria sekä luoda edellytykset saamelaisten ja muiden alkuperäiskansojen oman äänen ja kuvan näkyvyydelle ja kuuluvuudelle elokuva- ja media-teollisuudessa alkuperäiskansojen omilla ehdoilla ja omista lähtökohdista.

Käytännön toiminnassa Skábma tukee elokuvien ja mediatuotteiden suunnittelua, kehittämistä ja tuotantoa etsimällä rahoituskanavia ja yhteistyökumppaneita sekä järjestämällä koulutusta ja elokuva-alan tapahtumia saamelaisalueella. Lisäksi keskus levittää saamelaiselokuvia erilaisiin tapahtumiin, jakaa tietoa saamelaiselokuvasta, alueesta ja saamelaisista tekijöistä. Skábma on myös mukana järjestämässä vuosittaista alkuperäiskansojen Skábmagovat – kaamoksen kuvia -elokuvalifestivaalia Inarissa.

Alkuperäiskansojen elokuvakeskuksen toiminnan lähtökohdat ovat sekä elinkeinolliset että kulttuuriset. Se toisin sanoen pyrkii toiminnallaan edistämään sekä alueen taloutta että kulttuuria. Keskus pyrkii hyödyntämään yhteispohjoismaisen saamelaisalueen tuomaa synergiaetua elokuvien käsikirjoittamisessa, kuvaamisessa ja erityisesti niiden kansainvälisessä rahoittamisessa. Lisäksi keskus pyrkii hyödyntämään Skábmagovat-elokuvajuhlien mukanaan tuomaa maailmanlaajuista elokuvaverkostoa.

Viime vuosikymmenien aikana ovat alkuperäiskansat eri puolilla maailmaa ottaneet haltuunsa elokuvan ja alkaneet itse määritellä omaa kulttuuriaan. Skábmagovat-festivaalin kautta on pyritty lisäämään tietoisuutta saamelaisten omasta ja myös muiden alkuperäiskansojen kulttuureista. Skábmagovat-festivaali järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1999. Skábmagovat - Kaamosen kuvia oli alun perin Inarin kirkonkylän kaamosajan kulttuuritapahtumien sarja, mutta jo pitkään nimi on ollut pelkästään elokuvafestivaalin käytössä. Tapahtumasarja koostui kolmesta visuaalisen kulttuurin tapahtumasta: luontovalokuva- ja elokuvatapahtuma Camera Borealiksesta, SieivaGovat -valokuvaseminaarista ja alkuperäiskansojen elokuva- ja televisiotuotantotapahtumasta. Camera Borealis järjestetään edelleen vuosittain, sen ajankohdaksi on vakiintunut marraskuu. SieivaGovat on jäänyt vuosien varrella pois.

Alkuperäiskansojen elokuva- ja televisiotuotantofestivaaleilla esitellään vanhaa ja uutta saamelaisten ja muiden alkuperäiskansojen elokuva- ja televisiotuotantoa. Tutustumiskohteena on ollut vuosittain saamelaisten lisäksi joku toinenkin alkuperäiskansa, jota on tuotu esille elokuvien, luentojen ja seminaarien kautta. Sen lisäksi esitetään laajasti muidenkin alkuperäiskansojen elokuvia ja muun muassa Venäjältä on joka vuosi saatu näytettäväksi alkuperäiskansojen elokuvia. Skábmagovat on elokuvantekijöiden ja alkuperäiskansojen ja heidän tarinoistaan kiinnostuneen yleisön kohtaamisen ja keskustelun paikka. Osa elokuvanäytöksistä esitetään 300-paikkaisessa lumesta rakennetussa Revontuliteatterissa. Festivaalilla on erikseen oma lasten ja nuorten ohjelmisto. Lapsille ja nuorille on ohjelmaa kahtena päivänä. Tuolloin esitetään sekä lasten tekemiä elokuvia että järjestetään työpajoja.

Saamelaiset Suomessa

Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa tuotetaan mediakasvatusta saamelaislapsille ja saamenkielen taitoisille lapsille. Saamelaisella tarkoitetaan henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen 1) että hän itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään; tai 2) että hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa; taikka 3) että ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai olisi voitu merkitä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa.

Suomessa asuu noin 9 000 saamelaista. Saamelaisten laissa määriteltyyn kotiseutuun kuuluvat Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylän kunnassa sijaitseva Lapin paliskunnan alue. Suomen saamelaisista vajaa 40 % asuu tällä alueella.

Suomen perustuslaissa saamelaisille alkuperäiskansana turvattua kulttuuri-itsehallintoon liittyviä tehtäviä suunnittelee ja toteuttaa saamelaisten itsehallintoelin saamelaiskäräjät, jonka toimitilat sijaitsevat Inarissa.

Suomessa puhutaan kolmea saamen kieltä: pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea. Pohjoissaame on suurin kieliryhmä. Suomessa sen puhujia on noin 2 000. Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa heitä on yhteensä noin 20 000. Inarin- ja koltansaamen puhujat asuvat Inarin kunnassa. Kumpaakin kieltä puhuu noin 300 ihmistä. Saamen kieli sai virallisen aseman Suomessa vasta vuonna 1992. Monet saamelaiset ovatkin menettäneet alkuperäisen kieltensä ja nykyään monet saamelaislapset oppivat saamea vasta koulussa. Saamenkielinen opetus aloitettiin 1970-luvun puolivälissä.

Radio, televisio, elokuva ja verkko ovat keskeiset saamenkieliset mediat Suomessa. Saamen radio Sámi Radio toimii omalla kanavallaan. Yleisradio aloitti säännölliset saamenkieliset radiolähetykset vuonna 1947. Saamenkieliset televisiouutiset alkoivat vuoden 2002 alussa. Saamenkieliset lastenohjelmat alkoivat syksyllä 2007. Televisio-ohjelmat näkyvät myös internetissä. Televisiouutiset tuotetaan yhteistyössä Suomen, Norjan ja Ruotsin yleisradioyhtiöiden kanssa. Unna Junná on ollut Suomen ja Ruotsin yleisradioyhtiöiden yhteistuotantoa. Vuoden 2011 alusta Ruotsin yleisradioyhtiö sanoutui irti hankkeesta. Verkkoyhteydet toimivat lähes kaikkialla. Saamelaiselokuva syntyi 1980-luvulla ja

2000-luvulla on puhuttu saamelaiselokuvan "uudesta aallosta". Vuodesta 1987 inarinsaamenkielinen yhdistys on julkaissut aikakauslehteä. Norjassa ilmestyy saamenkielinen sanomalehti, jota seurataan myös Suomen puolella. Saamenkielinen media on Suomessa siis ennen kaikkea sähköistä ja audio-visuaalista mediaa.

Keskeinen toiminta vuosina 2007–2010

Toiminta vuonna 2007 - lasten televisio-ohjelma Unna Junná aloittaa

Syksyllä 2007 alkoivat säännölliset saamenkielisen lasten televisio-ohjelman Unna Junnán lähetykset YLE:n TV2:ssa. Ohjelma lähetettiin sunnuntaiaamuisin ja se näkyi koko maassa. Ohjelman tuotannosta vastasi YLE:n TV2, YLE:n Sámi Radio ja SVT:n Sápmi Kiirunasta. Elokvakeskus osallistui Saamelaislapset ja media –kokonaisuuden puitteissa Unna Junná –lasten televisio-ohjelman suunnitteluun ja koordinointiin.

Elokvakasvatuksen huomion kohteena olivat koltan- ja inarinsaamelaiset nuoret. Sevettijärven ylä-asteen oppilaat tekivät kaksi lyhytelokuvaa elokuvaohjaajan avustuksella. Lisäksi valmistettiin DVD Saamelaislapset leikkivät ja laulavat.

Elokvakeskus oli mukana järjestämässä lasten- ja nuorten elokuvapäiviä ja työpajoja Skábmagovat-elokuvajuhlilla.

Kuukausipalkkainen työntekijä työskenteli kaksi kuukautta ja palkkio- perustaisesti tehtiin 72 tuntia.

Toiminta vuonna 2008 – lisää työpajoja

Vuonna 2008 elokvakeskus järjesti Saamelaislapset ja media –kokonaisuuden puitteissa työpajoja, osallistui Unna Junnán tekemiseen ja lasten elokuvapäivien järjestämiseen elokvajuhlille. Uutta oli radiotyöpajan järjestäminen. Lapset ja media –ohjelman rahoituksella järjestettiin neljä työpajaa. Niissä tehtiin 23 elokuvaa ja neljä extraa. Työpajoihin osallistujia oli 68.

Yhdessä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja YLE:n Sámi Radion kanssa järjestettiin Unna Junná –lastenohjelmatyöpaja. Työpajassa koulutettiin saamenkielisiä lastenohjelmatoimittajia ja tehtiin kahdeksan inserttiä Unna Junnáan. Työpajassa tehtiin myös Binna Báanna -nimistä lasten radio-ohjelmaa.

Elokvakeskus järjesti alkuperäiskansojen elokvajuhlille lasten elokvapäivät. Päivien aikana järjestettiin työpaja, johon osallistui lapsia eri puolilta Suomen saamelaisaluetta ja Norjasta.

Inarin- ja kolttsaamelaisille ala- ja yläasteen koululaisille järjestettiin käsikirjoitustyöpaja ja heidän kanssaan tehtiin kaksi lyhytelokuvaa.

Elokvakeskus järjesti Nuorgamissa Suomen ja Norjan saamelaislapsille yhteisen elokvatyöpajan. Tarkoitus oli elokvan tekemisen lisäksi harjoitella saamen kielen käyttöä norjalaisten lasten kanssa.

Lisäksi elokvakeskus järjesti työpajojen nelipäiväisen elokvakesäleirin, jolla opittiin elokvan tekemistä. Leirille osallistui nuoria myös Tampereelta.

Kuukausipalkkainen työntekijä työskenteli kaksi kuukautta ja palkkioperustaisesti tehtiin 72 tuntia.

Toiminta vuonna 2009 – työpajoja kaupunkeihin

Vuonna 2009 työpajatoiminta jatkui monipuolisena. Lapset ja media –ohjelman rahoituksella vuoden 2009 aikana järjestettiin viisi elokuvatyöpajaa, joissa tehtiin 21 elokuvaa. Osanottajia oli 50.

Saamelaisalueen ulkopuolella Rovaniemellä ja Oulussa pidettiin työpajat kaupunkilaisnuorille. Rovaniemen työpaja järjestettiin yhteistyössä paikallisen saamelaisyhdistyksen Mii ry:n kanssa. Oulussa järjestettiin animaatiotyöpaja yhdessä Valveen elokuvakoulun kanssa.

Inarissa järjestettiin elokuussa monikulttuurinen työpaja nuorille ja nuorille aikuisille. Saamelaisten lisäksi työpajassa oli mukana suomalaisia, irakilaisia, somaleja, burmalaisia ja venäläisiä. Ivalossa järjestettiin yhdessä YLE:n Sámi Radion kanssa työpaja. Työpajassa syntyneitä aineistoja käytettiin Unna Junná –ohjelmassa. Työpajaan osallistui ala-asteen oppilaita Ivalosta.

Elokuvakeskus järjesti edellisten vuosien tapaan lasten elokuvapäivät alkuperäiskansojen elokuvajuhlilla ja tässä yhteydessä myös elokuvatyöpajan lapsille.

Lisäksi elokuvakeskus järjesti työpajoja lapsille ja nuorille muiden tahojen myöntämällä rahoituksella.

Työntekijä työskenteli yhden kuukauden täysipäiväisesti ja kymmenen kuukautta puolipäiväisenä. Palkkioperustaisesti tehtiin 179 tuntia.

Toiminta vuonna 2010 – monipuolisuutta

Vuonna 2010 järjestettiin kuusi elokuvatyöpajaa, joista kolme pidettiin Inarissa ja muut eri puolilla saamelaisaluetta. Työpajoissa oli 80 osallistujaa ja niissä tehtiin 34 elokuvaa. Työpajat kestivät 2-4 päivää.

Lapsille ja nuorille järjestettiin kaksi omaa elokuvapäivää Skábmagovat-elokuvajuhlilla Inarissa. Päivien aikana järjestettiin animaatiotyöpaja. Lisäksi näytettiin lasten tekemiä elokuvia Sevettijärvellä järjestetyllä perheleirillä, joka oli tarkoitettu alle 13-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen.

Lasten elokuvatyöpajojen pitäjille järjestettiin ideointi- ja koulutustilaisuus Inarissa. Tilaisuuteen osallistui kymmenen ohjaajaa.

Opettajille, vanhemmille ja muille ohjaajille tehtiin kaksi Power Point –tietopakettia. Toinen tietopaketeista käsittelee tietoturvakysymyksiä ja toinen medialukutaitoa. Molemmat sijoitettiin elokuvakeskuksen verkkosivulle.

Koottiin ja luetteloiitiin työpajojen tuotteita, jotta niitä voidaan käyttää mm. mediakasvatustilaisuuksissa.

Elokuvakeskus kartoitti mediakasvatuksen tarjontaa kouluissa ja päiväkodeissa. Kartoituksessa havaittiin, että mediakasvatusta oli annettu monessa muodossa, vaikka päiväkodeilla ei olekaan käytössä saamenkielistä mediakasvatusaineistoa. Joissakin päiväkodeissa on käytössä työpajojen elokuvia ja myös pienillä lapsilla on ollut mahdollisuus nähdä näitä elokuvia erilaisissa tilaisuuksissa.

Vuonna 2010 rakennettiin saamelaisen mediakasvatuksen sivustoa Skábma-elokuvakeskuksen verkkosivuille. Sivusto julkaistaan vuonna 2011 (www.samediggi.fi/skabma).

Projektipäällikkö työskenteli yhdeksän kuukautta täysipäiväisesti. Palkkioperustaisesti tehtiin 307 työtuntia.

Unna Junná – saamenkielinen lasten tv-ohjelma

Yleisradio teki vuonna 2005 päätöksen saamenkielisen lastenohjelmatuotannon aloittamisesta, ja syyskuussa 2007 alkoivat saamenkielisen lasten televisio-ohjelman Unna Junnán lähetykset. Unna Junná on esitetty YLE TV2 -kanavalla sunnuntaisin klo 7.45, ja FST5 on lähettänyt aamun ohjelman uusinnan samana päivänä klo 10.30. Ohjelmat on tekstitetty suomeksi ja ruotsiksi.

Unna Junnán pääkohderyhmä on 6–8-vuotiaat lapset, mutta ohjelmien sisältö ja niissä käsiteltävät aiheet koskettavat myös tätä nuorempia ja vanhempia lapsia. Yhden ohjelman pituus on 15 minuuttia, ja tavallisesti se sisältää 3–4 juonto-osuutta sekä 2–3 lyhyttä ohjelmaiserttiä. Usein lapsen ja aikuisen yhdessä ja toisinaan myös lasten itsensä juontamissa osuuksissa käsitellään ohjelman teemaa — esimerkiksi eläimiä, joulun odotusta, roskaamista ja kierrätystä — ja puuhataan erilaisia asioita erilaisissa paikoissa, yleensä ulkona. Inserteissä tavataan ja haastatellaan lapsia eri puolilta Saamenmaata heidän omassa ympäristössään ja tutustutaan myös kaupungissa asuvien saamelaislasten elämään. Saamelaislaulut ja -leikit sekä luontokuvin ryyditetyt tarinat Saamenmaasta ovat Unna Junnán keskeistä sisältöä.

Vuosina 2007–2010 Unna Junnáa tehtiin YLE:n ja SVT:n yhteistuotantona siten, että YLE Sámi Radio Inarissa ja SVT-Sápmi Kiirunassa toimittivat kumpainenkin 15 ohjelmaa vuodessa. Vuoden 2011 alusta SVT irtautui Unna Junnán tuotannosta, koska se halusi panostaa yhden saamenkielisen lastenohjelman sijaan kahteen eri-ikäisille lapsille suunnattuun ohjelmaan. Myös valtiorajan yli tapahtuva yhteistyö koettiin monimutkaiseksi maiden erilaisten teknisten vaatimusten ja ratkaisujen sekä emoyhtiöiden erilaisten odotusten ja työskentelykulttuurien vuoksi. Yleisradion johdon päätöksellä Unna Junnáa tuotetaan kuusi kuukautta vuodessa. Keväällä 2011 YLE Sámi Radio lähetti 15 ohjelmaa kuten aikaisempinakin vuosina, 10 uutta ohjelmaa sekä viisi uusintaa. Uusia ohjelmia tehdään ja esitetään keväällä 2012.

Yhteistuotantoaikana Unna Junnát juonettiin pohjoissaameksi, mutta inserteissä käytettiin kaikkia kolmea Suomessa puhuttua saamen kieltä: inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea. Yhteistuotannon loppumisen jälkeen ohjelmia on juonettu pohjoissaamen lisäksi myös koltan- ja inarinsaameksi ja ohjelman insertit tehdään yleensä eri kielillä kuin sen juonto-osuudet. Ruotsissa Unna Junná esitettiin aluksi SVT1-kanavalla, myöhemmin Barnkanalenilla. YLE TV2:n ja FST:n lisäksi Unna Junná on voinut katsoa YLE Areenassa sekä TV Finland -satelliittikanavan välityksellä kaikkialla Euroopassa. Ylen Elävässä arkistossa on otteita vuoden 2007 Unna Junná -ohjelmista. Keväällä 2011 Unna Junnán aamulähetykset on kerännyt keskimäärin 34 000–45 000 katsojaa ja parhaimmillaan 52 000 katsojaa, uusintalähetykset FST5:llä 1000–15 000 katsojaa.

Syksyllä 2010 Unna Junná palkittiin suomalais-ugrialaisten kansojen elokuvafestivaaleilla Syktyvkarissa Komin tasavallassa. Palkinnon perustelujen mukaan Unna Junná on innovatiivinen lastenohjelma, joka tarjoaa lapsille pohdiskeltavaa ja siten myös aivoille ruokaa.

Unna Junnáa tekemässä:
Petra Magga-Vars juontaa,
Joonas Saari kuvaa.
© Yle Sámi Radio/Unna Junná

Tiivistys

- Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa keskeistä on siis ollut järjestää elokuvatyöpajoja, joissa lapset saavat tehdä pienimuotoisia elokuvia ja muita tässä työssä elokuviksi kutsuttavia audiovisuaalisia sisältöjä. Työpajoissa on tehty jaksoja saamenkieliseen lasten televisio-ohjelmaan Unná Junnaan. Keskeistä toiminnassa on ollut myös saamenkielisten elokuvien ja audiovisuaalisten tuotteiden esittäminen lapsille, jotta saamelaislapset voivat harjaantua saamenkielessä.

Toiminnan arviointi

1. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen kattavuus: mediakasvatusta elokuvia tekemällä

Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa on järjestetty 15 työpajaa neljän vuoden aikana. Näissä pajoissa on tuotettu kaikkiaan noin 80 elokuvaa ja niihin on osallistunut noin 200 lasta ja nuorta. Työpajoissa tuotetaan myös osuuksia saamenkieliseen lasten televisio-ohjelmaan. Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa on siis omaksuttu selkeästi tekemällä oppimisen –menetelmä, jonka avulla lapset oppivat median, ennen kaikkea elokuvan ja television, toimintaa ja harjaantuvat sisältöjen tuottamisessa.

Elokuvan käsite pitää lasten työpajojen yhteydessä sisällään runsaasti erilaisia audiovisuaalisia tuotteita, jotka vaihtelevat pituudeltaan ja sisällöltään. Saamelaislasten työpajoissa on tuotettu fiktiivisten ja dokumentaaristen elokuvien lisäksi myös esimerkiksi animaatioita. Lisäksi lapset ovat tehneet työpajoissa omia televisiouutisiaan ja osuuksia saamenkieliseen lasten televisio-ohjelmaan Unna Junnaan ja radio-ohjelmaan Binna Bánnaan. Työpajojen tulokset vaihtelevat määrällisesti ja laadullisesti lapsiryhmän mukaan.

Elokuvatyöpajojen voidaan katsoa kehittäneen etenkin saamelaislasten kykyjä oppia tekemään itse audiovisuaalisia mediatuotteita ja rohkaisseet lapsia esittämään näkemyksiään mediassa. Ne ovat myös kehittäneet lasten medialukutaitoa ja antaneet valmiuksia turvalliseen median käyttöön. Osoituksena menestyksestä voidaan pitää elokuvien saamia palkintoja eri elokuvajuhlilla. Esimerkiksi Oulun kansainvälisillä lasten ja nuorten elokuvajuhlilla vuonna 2009 kilpailusarjaan valittiin kuusi Skábma-elokuvakeskuksen tuottamaa elokuvaa ja palkittiin elokuva Kalastaja. Vuonna 2010 palkittiin elokuva Riekkö. Tampereen elokuvajuhlilla 2010 palkittiin Baltian ja Pohjoismaiden Kids for the Kids –kilpailussa elokuva Kaverukset minuuttielokuvien parhaana alle 12-vuotiaiden sarjassa.

Keskeistä saamelaislasten työpajoissa on myös ollut saamen kielen oppiminen. Elokuvien tekeminen on luonut puitteet nykyaikaisen ja ajantasaisen saamen kielen oppimiselle ja käyttämiselle. Saamenkielen oppimisen voidaan katsoa edistävän kansalaisten kielellistä yhdenvertaisuutta ja näin edistävän kulttuuripolitiikan yleisiä päämääriä.

Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa on tuotettu myös jonkun verran mediakasvatusaineistoja, jotka koostuvat medialukutaitoa ja mediaturvallisuutta käsittelevistä Power Point –esityksistä. Esitykset ovat verkossa (www.samediggi.fi/skabma).

Kokonaisuuden yhteydessä on myös rakennettu verkkosivustoa, joka oli alun perin määrä tuottaa neljällä kielellä. Sivusto valmistuu vuoden 2011 aikana.

Arvio

- Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa on järjestetty runsaasti elokuvatyöpajoja ja tuotettu runsaasti elokuvia, joissa lapset harjaantuvat tuottamaan audiovisuaalista aineistoa. Ohjelman aikana on käynnistynyt saamenkielinen lasten televisio-ohjelmatuotanto, mitä voidaan pitää erittäin merkittävänä aikaansaannoksena. Sisällöllisesti elokuvapajatoiminta on kehittänyt paitsi lasten tekijyyttä, myös lasten medialukutaitoa. Mediaturvallisuus on jäänyt vähemmälle huomiolle, mutta kaiken kaikkiaan toiminta kattaa erittäin hyvin Lapset ja media –ohjelmassa asetetut sisällölliset tavoitteet.

2. Mediakasvatustoiminnan, -aineistojen, -portaalien ja tutkimuksen päivittäminen ja kehittäminen: epämuodollista yhteistyötä

Työpajojen tuotokset kootaan vuosittain yhteen ja luetteloidaan, jotta niitä voidaan esittää eri tilaisuuksissa. Työpajoista ei kerätä palautetta erillisillä lomakkeilla, vaan palautetta hankitaan vuorovaikutuksessa alueen asukkaiden kanssa. Pienessä yhteisössä toimijat tuntevat toisensa henkilökohtaisesti ja vaihtavat näkemyksiä arkisissakin tilanteissa.

Elokuvapajatoiminnalla ei ole ohjausryhmää, mutta projektipäällikkö toimii läheisessä yhteistyössä elokuvapajojen ohjaajien kanssa suunnitellessaan työpajoja ja aineistoja. Projektipäällikkö toimii lisäksi yhteistyössä useiden elokuvaohjaajien kanssa.

Mediakasvatusaineiston määrää kartutetaan jatkuvasti ja aineistot pyritään sijoittamaan verkkoon.

Arvio

- On myönteistä, että toimintaa kehitetään aktiivisesti välittömässä vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ja tuotetut aineistot säilytetään ja asetetaan yhteiseen käyttöön asianmukaisella tavalla. Vastaisuudessa suositellaan myös muodollisen palautteen keräämistä ajoittain.

3. Saatavuus ja tiedottaminen: työpajoja eri paikkakunnilla

Pitkien välimatkojen vuoksi työpajoja järjestetään saamelaisalueen eri puolilla eri kouluissa. Pienten paikkakuntien lapsia kuljetetaan tarvittaessa työpajoihin. Työpajoja on järjestetty myös kotiseudun ulkopuolella Oulussa ja Rovaniemellä.

Lasten tekemät elokuvat ovat saatavilla elokuvakeskuksen toimistosta Inarista. Tulevaisuudessa osa elokuvista on tarkoitus sijoittaa verkkosivulle.

Verkkosivuston tekeminen on osoittautunut suunniteltua suuremmaksi työksi, sillä saamenkielisiä, mediakasvatukseen perehtyneitä kirjoittajia on ollut hankala löytää. Myös suunniteltu käännöstyö aiheuttaa enemmän kuluja kuin mihin oli varauduttu. Alun perin suunnitelmissa oli sivuston julkaiseminen neljällä kielellä: pohjoissaameksi, inarinsaameksi, koltansaameksi ja suomeksi.

Pitkän etsimistyön tuloksena on löytynyt henkilöitä, jotka pystyvät tekemään saamelaislasten tarpeisiin mediakasvatusmateriaalia. Pohjoissaameksi on koottu perustietoja mediakasvatuksesta sekä tietoisuuksia mm. internetin turvallisesta käytöstä ja medialukutaidosta. Nämä materiaalit tullaan kääntämään myös koltan- ja inarinsaameksi sekä suomeksi tai englanniksi. Materiaalit julkaistaan verkossa vuoden 2011 aikana.

Saatavuuden kannalta tiedottaminen on hyvin tärkeää. Koska työpajat on järjestetty peruskoulun ala-asteiden ja Skábmagovat-elokuvajuhlien yhteydessä, tiedotus on suunnattu ennen kaikkia kouluille, päiväkodeille ja niiden kautta lasten vanhemmille. Paikallislehdissä on julkaistu ilmoituksia. Myös

Yleisradion Sámi Radion uutis- ja ajankohtaisohjelmien kautta on viestitty toiminnasta. Tiedotusta on suunnattu myös saamelaisyhdistyksille, jotka ovat tiedottaneet verkkosivujensa kautta tapahtumista. Opettajia, ohjaajia ja osittain vanhempiakin on lähestytty myös suoraan sähköpostitse. Tiedotus esimerkiksi elokuvajuhlilla on toiminut erittäin hyvin, sillä lähes kaikki saamelaiskoulut ovat tuoneet oppilaansa elokuvajuhlille talvisin. Elokuvajuhlilla on vuosittain pyritty esittämään kaikki vuoden aikana tehdyt elokuvat.

Saamelaiselokuvia on esitetty myös saamelaisalueen ulkopuolella mm. Oulun kansainvälisillä lasten ja nuorten elokuvajuhlilla, oululaisissa kouluissa, Arktista wimmaa –tapahtumassa ja Rovaniemen kouluilla sekä Tampereen elokuvajuhlilla. Lisäksi elokuvia on esitetty erilaisissa seminaareissa.

Arvio

- Pitkistä välimatkoista huolimatta työpajojen saavutettavuus on ollut hyvä, sillä työpajoja on järjestetty eri paikkakunnilla ja myös pohjoisessa saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, jossa asuu huomattava osa saamelaislapsista. Tiedottaminen työpajoista on ainakin saamelaisten kotiseutualueella ollut erinomaista, koska lähes kaikki koulut ovat osallistuneet elokuvajuhlille. Aineistojen sijoittaminen verkkoon mahdollistaa niihin tutustumisen kaikille halukkaille.

4. Toiminnan yhteisöllistyminen ja vakiintuminen: vakiintunutta yhteistyötä useiden tahojen kanssa

Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa mediakasvatustoiminta on ollut aktiivista ja se on tapahtunut varsin pienillä resursseilla. Saamelaislapset ja media –kokonaisuus on toteutettu 19 kuukauden täysipäiväisellä ja 630 tunnin palkkioperustaisella työllä. Palkkioperustaisesti ovat työskennelleet ennen kaikkea työpajojen ohjaajat. Projektipäällikkö on työskennellyt vain osan vuodesta palkattuna. Hänen työpisteensä on sijainnut Rovaniemellä, mistä hän on liikkunut eri puolilla saamelaisaluetta ja erityisesti Inarissa. Sijainti saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella on auttanut yhteistyösuhteiden hoitamisessa saamelaisalueen ulkopuolisiin tahoihin. Saamelaiskäräjien toimielimiä sijaitsee eri paikkakunnilla ja myös Inarin kirkonkylässä eri toimintoja on jouduttu sijoittamaan eri rakennuksiin. Vuoden 2012 alussa Inarissa käyttöön otettava saamelaiskulttuurikeskus Sajos kokoaa yhteen nyt hajallaan olevat toimipisteet. Myös elokuvakeskus Skábma muuttaa Sajokseen.

Yksi syy Saamelaislapset ja media –kokonaisuuden toiminnan tehokkuuteen lienee läheisissä ja vakiintuneissa yhteistyösuhteissa. Elokuvatyöpajat on järjestetty yhteistyössä Saamelaisten koulutuskeskuksen, koulujen ja Yleisradion kanssa. Koulutuskeskus on antanut kameroita ja tietokoneita lainaksi. Koulut puolestaan ovat tiedottaneet lapsille ja heidän vanhemmilleen työpajoista, antaneet tilat ja sovittaneet työpajat aikatauluihinsa.

Myös Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa on yhteistyötä. Saamelaisalueen koulutuskeskus on toisen asteen oppilaitos, joka järjestää monialaista ammatillista koulutusta suomeksi ja saameksi sekä edistää saamelaiskulttuuria koko saamelaisalueella. Oppilaitoksen päätoimipaikka sijaitsee Inarin kirkonkylässä. Muut toimipaikat ovat Ivalossa, Kaamasen Toivoniemessä ja Enontekiön Hetassa. Oppilaitoksen koulutus- ja tutkimusyhteistyö ulottuu saamelaisalueen valtioiden lisäksi erityisesti pohjoisten alkuperäiskansojen maailmaan.

Inarissa toimivan medialinjan kanssa on yhteistyötä muun muassa Unna Junná –ohjelman toimittamisessa. Medialinja keskittyy elokuva- ja televisiotuotantoon. Koulutuksessa opitaan käsikirjoittamista, kuvaamista, editoimista ja tuottamista. Lisäksi opetetaan ääni- ja radiotyötä, animaatiotyötä, julkaisutuotantoa sekä verkkoviestintää. Monikulttuurisuus, saamelaiskulttuuri ja kansainvälisyys ovat työskentelyn keskeisiä ajatuksia. Alkuperäiskansojen yhteistyöstä järjestetään erillinen kurssi. Medialinjan voi suorittaa vuoden tai kahden vuoden mittaisena. Koulutus antaa opiskelijoille valmiuksia osallistua kahden vuoden opiskelujen jälkeen järjestettävään audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinnon näyttöön.

Yhteistyö on vakiintunutta myös Yleisradion saamenkielisen radion kanssa, joka on tuottanut yhdessä Ruotsin television kanssa vuodesta 2007 saamenkielistä Unna Junná –televisio-ohjelmaa lapsille sekä vuodesta 2002 Binna Bánna lasten radio-ohjelmaa. Elokuvakeskusten järjestämissä työpajoissa on tehty osuuksia Unna Junnáan ja ohjelmassa on esitetty lasten työpajojen tuotoksia. Skábmagovat-elokuvajuhlilla on puolestaan esitetty Unna Junnáa. Yleisradion Mediabussi on myös vierailut saamelaisalueella ja tiedottanut alueen mediakasvatustoiminnasta. Myös Saamelaisaitteen tukiyhdistyksen kanssa on ollut yhteistyötä. Tapauskohtaista yhteistyötä on tehty muun muassa paikallisten saamelaisyhdistysten kanssa.

Arvio

- Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa toiminta on hyvin yhteisöllistynyttä ja yhteistyö vakiintunutta. Eri osapuolten toiminnot tukevat erinomaisesti toisiaan, mikä mahdollistaa sen, että alueelle on rakentunut toimivat puitteet mediakasvatustyölle.

5. Mediakasvatuksen tehtäväkenttien kattavuus ja toimijoiden tavoittaminen: alakoululaiset elokuvantekijöinä

Saamelaislapset ja media -hankkeet on suunnattu ennen kaikkea alakoululaisille. Koulujen yhteydessä lapset on voitu tavoittaa helposti, sillä koulut ovat mielellään sijoittaneet mediatyöpajat aikatauluihinsa. Koulut ovat osallistuneet aktiivisesti myös elokuvajuhliin, joiden yhteydessä on järjestetty elokuvatyöpajoja. Jossain määrin työpajoihin on osallistunut myös alle kouluikäisiä lapsia. Lapset ovat saattaneet osallistua työpajoihin osittain myös vapaa-ajallaan. Televisio-ohjelma Unna Junná on suunnattu 6–8-vuotiaille lapsille. Vuonna 2010 päiväkodeissa tehtiin kartoitus, josta kävi ilmi, että myös päiväkodit antavat saamelaisalueella mediakasvatusta. Toiminta ei ole sisällynyt Lapset ja media –ohjelmaan.

Arvio

- Saamelaislapset ja media –kokonaisuus on tavoittanut Lapset ja media –ohjelman tavoitteiden mukaisesti varhaiskasvatukseen, vaikka toiminta onkin järjestetty pitkälti varsinaisen koulutyön kautta eli varhaiskasvatuksen tehtäväkenttien ulkopuolella ja työpajoihin on osallistunut isompiakin lapsia. Koulujen kautta lapset on tavoitettu tehokkaasti. Alle kouluikäiset ovat tulleet huomioiduksi mm. siten, että jotkut päiväkodit ovat ottaneet työpajojen aineistoja lasten katsottaviksi. Päiväkoti-ikäisillä on ollut mahdollista nähdä työpajojen tuotoksia myös erilaisten tapahtumien yhteydessä ja Unna Junná –televisio-ohjelmassa koko Suomessa. On myös otettava huomioon, että Saamelaislapset ja media –kokonaisuutta toteutetaan maantieteellisesti suurella alueella ja pienellä väestöpohjalla, mikä tekee ryhmien muodostamisesta vaativaa.

6. Kohderyhmien moninaisuus ja tavoittaminen: työpajoissa saamelaisalueen lapsia

Elokuvatyöpajat on suunnattu saamenkielisille, lähinnä Suomen saamelaisten kotiseutualueella asuville alakouluikäisille lapsille. Niin aineistoissa kuin toiminnassakin on otettu huomioon kolme erilaista Suomessa käytettyä saamen kieltä siten, että aineistoja ja toimintaa on tarjottu kaikilla kolmella kielellä. Painopiste on ollut kuitenkin pohjoissaamessa, joka on eniten käytetty saamen kieli Suomessa. Lasten tavoittaminen on onnistunut ilmeisen hyvin, kuten jo edellä on kuvattu. Esimerkiksi vuonna 2009 lasten ja nuorten elokuvapäivillä kävi 1 265 lasta. Mukana oli lapsia myös Norjasta ja Ruotsista. Saamelaisten kotiseutualueella Suomessa asui vuonna 2007 850 alle 18-vuotiasta lasta ja nuorta.

Työpajoissa viestitään usein eri kielillä, myös suomen kielellä, sillä kaikki lapset eivät puhu saamea äidinkielenään, vaan oppivat sitä koulussa ja erilaisissa käytännön tilanteissa. Joissakin työpajoissa on mukana saamen kielen opettajia tukemassa lasten kielen oppimista.

Elokuvatyöpajoihin on saattanut osallistua myös norjalaisia ja ruotsalaisia saamenkielisiä lapsia, mikä on mahdollistanut lasten keskinäisen kieliharjoittelun. Myös saamelaisalueen ulkopuolella on järjestetty muutama työpaja saamenkielisille lapsille.

Lasten televisio-ohjelma Unna Junná näkyy kaikkialla Suomessa eli se on hyvin kaikkialla Suomessa asuvien lasten tavoitettavissa.

Vuonna 2009 järjestettiin Inarissa monikulttuurinen työpaja, jonka aineistoja käytettiin Unna Junnássa. Työpaja on hyvä esimerkki siitä, miten monikulttuurisuuden teemaa voi toteuttaa työpajatoiminnassa.

Arvio

- Moninaisuuden huomioiminen näkyy toiminnassa myönteisellä tavalla siten, että työpajoissa otetaan selkeästi huomioon saamelaislasten erilaiset kielitaustat ja erikielisten lasten keskinäistä viestintää pyritään kehittämään. Monikulttuurisen työpajan järjestäminen on ollut erittäin hyvä oivallus. Työpajojen järjestämisessä on otettu huomioon lisäksi se, että saamelaislapset asuvat niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Myös muiden moninaisuuden teemojen huomioiminen rikastuttaisi lisää toimintaa.

7. Alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen suuntautuminen: saamelaisten kotiseutualue ja alkuperäiskansat

Elokuvatyöpajoja on järjestetty ennen kaikkea Suomen saamelaisten kotiseutualueella eli toiminta on suuntautunut pohjoisimmassa Lapissa asuvien lasten mediakasvatukseen. Vuorovaikutusta on ollut myös muiden maiden saamelaisten kanssa. Muualla Suomessa asui vuonna 2007 alle 18-vuotiaita saamelaislapsia ja –nuoria 1851.

Elokuvakeskus Skábmalla on vuorovaikutusta alkuperäiskansojen kanssa Venäjällä ja Kanadassa. Esimerkiksi vuonna 2009 elokuvakeskuksen edustaja vieraili Komin tasavallassa, jossa keskusteltiin lasten televisio-ohjelmien vaihdosta paikallisen televisioyhtiön kanssa ja yhteistyöstä Venäjän alkuperäiskansojen kanssa. Vuonna 2010 Skábmagovat-elokuvajuhlien edustajat etsivät elokuvia lasten ja nuorten ohjelmistoon ja keskustelivat Amerikan intiaanilasten ja saamelaislasten mediakirjeenvaihdosta Image Native –elokuvafestivaaleilla Torontossa.

Elokuvakeskuksessa on pohdittu, miten vaihtaa elokuvia muiden alkuperäiskansojen kanssa. Yhtenä vaihtoehtona on mietitty mediakirjeenvaihtoa, jossa lasten tekemiä elokuvia lähetettäisiin kerralla suurempi erä, "paketti", muille elokuvajuhlille.

Arvio

- Alueellisesti toiminta on suuntautunut laaja-alaisesti eri puolille saamelaisaluetta ja myös pohjoisen suuriin kaupunkeihin. Muun Suomen saamelaislapset ovat voineet seurata Unna Junnáa televisiosta sekä ovat voineet osallistua mediatyöpajoihin pohjoisessa. Kiinnostava kansainvälinen toiminta on rakentunut Venäjän ja Kanadan alkuperäiskansojen kanssa. Myös rajanaapureiden Norjan ja Ruotsin saamelaisten kanssa on ollut yhteistoimintaa.

8. Oppimis- ja opetusmenetelmien moninaisuus: keskeistä oma tekeminen

Saamelaislapset ja media –hankkeiden työpajoissa on keskitytty ennen kaikkea tekemällä oppii –menetelmään. Järjestäjät katsovat tämän menetelmän sopivan hyvin työpajoihin, joissa näin viihtyvät myös hyvin toiminnallisesti suuntautuneet lapset. Oman tekemisen ohessa lapset harjaantuvat saamen kielten käyttöön. He oppivat käyttämään omaa saamen kieltään ja oppivat ymmärtämään muiden

Elokuvatyöpajat

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábma ja YLE Sámi Radion lastenohjelmatoimitus ovat yhdessä järjestäneet vuosina 2009–2011 saamelaisalueen kouluilla seitsemän elokuvatyöpajaa sekä yhden animaatiotyöpajan. Animaatiotyöpajassa oli mukana myös alkuperäiskansojen elokuvafestivaali Skábmagovat ja Inarinsaamenkielen yhdistys Anaráškielâ servi. Saamelaisalueen koulutuskeskus on tarjonnut työpajoille kuvauskaluston ja animaatiotyöpajaan myös tuotantotilat. Työpajoissa on käytetty ammattilaistason kuvauskalustoa, esimerkiksi samanlaisia kameroita kuin Unna Junnáa tehtäessä. Tavallisesti lastenohjelmatoimitus on tuonut elokuvatyöpajojen ohjaajiksi kaksi toimittajaa sekä kuvaaja-leikkaajan ja elokuvakeskus kuvaaja-leikkaajan. Työpajojen tuotoksia on esitetty Unna Junnán ohjelmainsertteinä.

Useimmiten aloite työpajan järjestämisestä tulee joko koulun opettajilta tai lasten vanhemmilta. Toisinaan myös lapset itse toivovat työpajatoimintaa, etenkin jos se on heille tai heidän koulussaan aikaisemmilta vuosilta tuttu työmuoto. Opettajat eivät yleensä osallistu varsinaisiin työpajoihin, vaan lapset työskentelevät niissä ohjaajien kanssa. Niinpä ohjaajat huolehtivat myös siitä, että työpajoissa käytetään hyvää saamen kieltä.

Työpajan alussa käydään läpi ero koulunäytelmän ja elokuvan tekemisen välillä. Lasten on usein vaikea hahmottaa ja tajuta elokuvailmaisun mahdollisuuksia: kohtaukset voidaan kuvata epäkronologisesti ja tarvittaessa useampaan kertaan, väärät repliikit voidaan leikata pois, kaikkea ei tarvitse kertoa sanoilla vaan asioita voi ilmaista myös äänien ja musiikin avulla jne.

Työskentely työpajassa voi edetä kokonaisvaltaisesti lasten ehdoilla, jolloin lapset ohjaajien opastuksella käsikirjoittavat, näyttävät, ohjaavat ja kuvaavat elokuvan itse ja joskus harvoin osallistuvat myös kuvausmateriaalin editointiin. Toisinaan työskentely tapahtuu yhteisideoinnin pohjalta. Tällöin lapset kehittelevät ohjaajien avustuksella tarinan, jonka näyttävät ja jonka työpajaohjaajat ohjaavat, kuvaavat, äänittävät ja editoivat. Käsikirjoitus on voitu tehdä myös yhdessä opettajan kanssa ennen varsinaista työpajaa. Lapsi, joka ei halua kameran eteen, voi toimia ohjaajien apuna esimerkiksi kamerapoikana tai -tyttöä.

Koska työpajat ovat pääsääntöisesti kaksi–kolmipäiväisiä, materiaalin jälkikäsittelyä ei ehditä tehdä niiden puitteissa. Editoinnista kuitenkin puhutaan jo kuvausten yhteydessä: ohjaajat selittävät, miltä lopputulos tulee näyttämään ja miten siihen päästään. Kuvattu materiaali pyritään myös editoimaan mahdollisimman nopeasti, jotta työpajaprosessi olisi vielä lasten muistissa valmista DVD-levylle tallennettua elokuvaa katseltaessa.

Lapset osallistuvat innokkaasti työpajatoimintaan, siitäkin syystä, että se tuo hauskaa vaihtelua kouluarkeen. Työpaja tarjoaa lapsille perinteisen koulutyön lisäksi toisenlaisen foorumin ilmaista itseään ja käyttää erilaisia taitoja. Lapset ovat poikkeuksetta tyytyväisiä työpajoissa valmistuneisiin elokuviin. Työpajaohjaajan mukaan valtaosa elokuvista on hyviä tai jopa yllättävän hyviä, ja lopputulokseltaan hatarammatkin teokset ovat olleet työprosesseina tavalla tai toisella opettavia. Lasten antaman palaute kertoo, että työpajojen ansiosta heidän yleinen kiinnostuksensa elokuvaa ja mediaa kohtaan kasvaa. Elokuvakeskus Skábman ja YLE Sámi Radion yhteinen elokuvatyöpajatoiminta saamelaiskouluilla jatkuu edelleen.

Kaksi pahaa haltiaa taikoo auringon pois. Kaksi hyvää haltiaa onnistuu kumoamaan taian ja muuttamaan pahat haltiat hyväiksi. Häldeeh-elokuvan idea ja käsikirjoitus: Ester Olthuis (6 v) ja Maiju Siggá Seurujärvi (6 v). Näyttelijät: Ester Olthuis, Maiju Siggá Seurujärvi, Olivia Paadar (8 v) ja Sáárákáisá Seurujärvi (8 v).

Kun oma elokuva on tehty, saavat lapset käyttää itsenäisesti vanhempia kameroita ja kuvata koulukavereita ja opettajia. Nämä koulu-uutiset ja muut tarinat ovat usein niin hyviä, että ne päätyvät editointipöydän kautta esitettäviksi.

Inarin koululla järjestettiin elokuvatyöpaja toukokuussa 2010. Työpajassa valmistui kahdessa päivässä neljä lyhytelokuvaa tekijöinä 0–3-luokkalaiset inarinsaamenkieliset oppilaat: Pessi Koskinen (7 v), Ester Olthuis (6 v), Olivia Paadar (8 v), Saammal Rodgers (8 v), Henri Seipiharju (8 v), Maiju Siggá Seurujärvi (6 v), Sáárákáisá Seurujärvi (8 v) ja Sammeli Suominen (7 v). Mukana myös opettaja Miina Seurujärvi. Työpajaohjaajat: Kirsti Länsman, Joonas Saari ja Ritva Torikka. Kuvat: Yle Sámi Radio/Unna Junná.

puhumia saamen kieliä. Joissakin työpajoissa lasten tukena on saamenkielten opettajia tai muuten erittäin hyvin jotakin saamen kieltä puhuvia henkilöitä, esimerkiksi vanhempia saamelaisia. Työpajoissa lapset oppivat ilmaisemaan itseään saameksi niin elokuvissa kuin käytännön vuorovaikutustilanteissa. Elokuvien tekeminen ja aiheiden liittyminen usein lasten omaan elämään kehittää lasten nykykielen sanastoa ja ilmaisuja ja antaa lapsille varmuutta kielen käytössä. Jotkut lapset ovat oppineet saamea lähinnä vain koulussa ja he saattavat olla epävarmoja käyttämään kieltä.

Taikalamppu-menetelmää on käytetty joissakin elokuvatyöpajoissa. Menetelmä tarkoittaa sitä, ettei otoksia käsitellä jälkikäteen. Menetelmän heikkous on, että tuotantojen laatu on heikompi kuin jälkikäsitellyissä tuotteissa eikä niitä siksi voida välttämättä esittää yleisöille. Tämän vuoksi menetelmää ei suosita suuremmissa määrin saamelaislasten elokuvissa. Menetelmän heikkous on myös se, etteivät lapset jälkikäsitteilyn puuttuessa pääse oppimaan tätä keskeistä prosessia ja sitä, miten media tuottaa merkityksiä nimenomaan tässä vaiheessa.

Arvio

- Toiminta on perustunut lasten omaan tekemiseen eli se toteuttaa erinomaisesti Lapset ja media –ohjelman keskeistä tavoitetta eli medialukutaidon ja median turvallisen käytön oppimista ja tuottajuuden kehittymistä.

9. Tulevaisuus: toimintaa uusissa tiloissa

Toimintaa on tarkoitus jatkaa hankkeiden muodossa. Elokuvatyöpajojen lisäksi tarvetta on oppi-, neuvonta- ja virikemateriaalin tuottamiselle. Tukea on tarkoitus hakea jatkossakin opetus- ja kulttuuriministeriöltä sekä taiteen keskustoimikunnasta.

Vuoden 2012 alussa Inariin valmistuu saamelaiskulttuurikeskus Sajos, johon elokuvakeskus sijoittuu. Uusi talo tarjoaa entistä paremmat tilat elokuvien tekoon. Muita keskuksen toimintoja ovat hallinnon lisäksi muun muassa saamenkäsityöhön, saamelaismusiikkiin ja elinkeinoihin liittyvät toiminnot. Lapsille ja nuorille on talossa omat tilat. Keskuksen sisällä tulee toimimaan saamelaiskirjasto. Ajatus on kehittää myös alkuperäiskansojen välistä yhteistyötä mediakasvatuksen ja lasten tekemien elokuvien osalta.

Arvio

- Myös tulevaisuudessa on tarvetta saamelaislasten mediakasvatustyölle ja uudet tilat tarjoavat paremmat toiminta- ja yhteistyömahdollisuudet muiden toimijoiden kanssa. Alkuperäiskansojen välisen yhteistyön kehittäminen mediakasvatuksessa on kannatettava ajatus.

Yhteenveto ja kehitysehdotuksia

Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa keskeistä on ollut lasten oma tekeminen, minkä kautta lapset ovat voineet oppia ymmärtämään ja käyttämään mediaa, ennen kaikkea audiovisuaalista mediaa. Oman tekemisen myötä lasten medialukutaidon ja median turvallisen käytön voidaan katsoa kehittyneen ja lisäksi he ovat saaneet harjaannusta sisällön tuotannossa. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa (2007) keskeisenä mediakasvatuksen keinona nähdään lasten oma tekeminen. Sen katsotaan kehittävänsä sekä lasten medialukutaitoa että parantavan median turvallista käyttöä. Oman tekemisen katsotaan myös tukevan lasten kasvua sisällöntuottajiksi. Tällä hetkellä saamenkielisistä sisällöntuottajista on pulaa. Mediakasvatustoiminnan voidaan odottaa lisäävän heidän määräänsä

tulevaisuudessa. Kehittämishjelman mukaan tekemällä oppiminen myös edistää lasten mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja vahvistaa lasten sosiaalista identiteettiä. Näin Saamelaislapset ja media – kokonaisuuden voidaan katsoa toteuttaneen myös tätä päämäärää.

Lapset ja media –toimintaohjelmassa mediakasvatuksen päämääräksi asetettiin myös Filmihillo-projektin ajatusten jatkaminen. Filmihillo oli lasten- ja nuortenelokuvien teemavuosi vuonna 2004. Se oli opetusministeriön yhteistyöhanke eri tahojen kanssa ja tarkoituksena oli lisätä lasten- ja nuortenelokuvien näkyvyyttä ja arvostusta ympäri maata. Keskeistä oli myös lasten ja nuorten oma tekeminen, minkä tarkoituksena oli avata elokuvaa lasten ja nuorten näkökulmasta.

Elokuvatyöpajatoimintaa kehitetään pitkälti epämuodollisessa yhteistyössä, minkä voidaan katsoa sopivan hyvin pieneen yhteisöön, jossa niin sanotusti kaikki tuntevat kaikki. Palautteen keräämiseksi elokuvatyöpajoista kannattanee ainakin joskus kokeilla myös muodollisia lomakkeita, sillä palautteen antaminen kasvokkain saattaa olla vaikeaa, etenkin jos palaute sisältää kielteisiä arvioita. Myös palautteen kerääminen verkon avulla saattaisi olla osaltaan hyväksi. Mahdollisten uusien ajatusten saamiseksi elokuvapajatoimintaan – ja laajemminkin mediakasvatukseen – voisi kokeilla myös esimerkiksi asiantuntijaseminaarien järjestämistä aiheesta. Yhteistyösuhteet esimerkiksi median tekijöihin, tutkijoihin ja opettajiin omalta osaltaan varmistavat toiminnan ajantasaisuutta ja saattavat tuottaa uusia ajatuksia.

Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa työpajoihin osallistuminen on pyritty turvaamaan kaikille lapsille järjestämällä työpajoja eri puolilla kotiseutualuetta ja myös muutamassa kaupungissa alueen ulkopuolella. Tätä voidaan pitää saavutettavuuden kannalta erittäin hyvänä ratkaisuna. Hyvä saavutettavuus kuuluu kulttuuripolitiikan keskeisiin tavoitteisiin.

Myönteistä on myös se, että pajojen tuotteet on kerätty yhteen ja luetteloitu. Tämä edesauttaa niiden käyttöä jatkossakin. Samoin tuotteiden sijoittaminen verkkoon lisää niiden saatavuutta. Tiedottaminen työpajatoiminnasta näyttää toimivan tehokkaasti koulujen kautta. Kuten suunnitelmissa onkin, tulevaisuudessa verkkoa kannattaa kehittää sekä aineistojen kokoamisessa että tiedottamisessa. Tulevaisuudessa voi myös pohtia, kannattaisiko työpajoja järjestää enemmänkin kotiseudun ulkopuolella, vaikkapa Helsingissä. Asuuhan suurin osa saamelaislapsista kotiseutualueen ulkopuolella.

Yhteistyö eri tahojen kanssa on erittäin toimivaa ja vakiintunutta. Tämä antaa hyvät mahdollisuudet jatkaa ja kehittää mediakasvatustyötä saamelaislasten parissa.

Saamelaislapset ja media –kokonaisuus keskittyy lähinnä alakoululaisten mediakasvatukseen ja toimintaa on pitkälti järjestetty yhteistyössä koulujen kanssa eli varhaiskasvatuksen tehtäväkentän ulkopuolella. Toiminnan kohteina ovat kuitenkin olleet myös varhaiskasvatusikäiset Lapset ja media –ohjelman mukaisesti. Lasten tavoittaminen näyttää onnistuneen erittäin hyvin koulujen kautta. Alle kouluikäisten mediakasvatus jää kokonaisuudessa vähemmälle huomiolle, mutta toisaalta alueen päiväkodeissa annetaan mediakasvatusta. Myönteistä on, että elokuvakeskus on selvittänyt asiaa.

Kohderyhmänä toiminnassa ovat olleet erikieliset saamelaislapset. Saamelaislapsetkin eroavat toisistaan äidinkielen lisäksi myös ainakin sukupuoleltaan ja sosioekonomiselta asemaltaan. Lasten tausta on erilainen lisäksi riippuen siitä, saako perhe toimeentulonsa luontaiselinkeinoista vai palkkatyöstä. Näidenkin erojen huomioon ottaminen voi tulevaisuudessa rikastuttaa toimintaa.

Saamelaislapset ja media –kokonaisuus toimii kotiseutualueella ja on suuntautunut myös yhteistyöhön muiden valtioiden saamelaisten kanssa. Lisäksi kontakteja on aktiivisesti luotu alkuperäiskansoihin muissa maissa. Toiminta tukee Lapset ja media –ohjelman päämääriä kansainvälisen yhteistyön osalta. Kehittämisen kohteeksi nousee muualla kuin kotiseudulla asuvien saamelaislasten tavoittaminen.

Oppimis- ja opetusmenetelmänä omaksuttu tekemällä oppii –menetelmä vastaa Lapset ja media –ohjelman tavoitteita.

Tulevaisuus tarjoaa saamelaislasten mediakasvatukselle huomattavasti paremmat tilaresurssit Inarissa, kun elokuvakeskus muuttaa saamelaiskulttuurikeskukseen. Uudet tilat mahdollistavat myös yhteistoiminnan kehittämistä muiden saamelaiskulttuuritoimijoiden kanssa. Ajatus kehittää mediakasvatusta alkuperäiskansojen kanssa tukee kansainvälisyyden vahvistamista toiminnassa. Taloudellisesti toiminta on vastaisuudessakin riippuvainen valtion rahoituksesta.

Tiivistys

- Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa on järjestetty runsaasti elokuvatyöpajoja, tuotettu paljon kiinnostavia elokuvia, oltu mukana käynnistämässä saamenkielistä lasten televisio-ohjelmatuotantoa ja tuotettu osuuksia televisio-ohjelmaan. Kokonaisuudessa on onnistuneesti keskitytty lasten media-taitojen ja tekijyyden kehittämiseen oman tekemisen kautta. Kokonaisuus toteuttaa erinomaisesti Lapset ja media –ohjelmassa asetettuja tavoitteita medialukutaidon ja tekijyyden kehittämässä sekä tukee myös median turvallisen käytön oppimista.

Vahvuuksia

- Tekemällä oppiminen –menetelmän käyttö ja lasten vahvistaminen oman tekemisen avulla.
- Rungas, kiinnostava elokuvatuotanto.
- Aktiivinen, vakiintunut, epämuodollinen yhteistyö eri tahojen kanssa.
- Hyvä organisointi ja tiedotus.
- Eri puolilla saamelaisten kotiseutualuetta ja pohjoisen suurissa kaupungeissa asuvien lasten osallistumismahdollisuuksista huolehtiminen.

Kehitysehdotuksia

- Sen pohtiminen, millä tavalla toimintaa voisi suunnata laajemmin myös alle kouluikäisille.
- Muodollisen palautteen kerääminen ajoittain.
- Moninaisuuden teemojen selkeä käsittely ja huomioon ottaminen toiminnassa.
- Lasten laajempi mukaan ottaminen elokuvien jälkikäsittelyyn.
- Sen pohtiminen, millä tavalla muualla Suomessa asuvat saamelaislapset voitaisiin tavoittaa.

6. Rakennettu mediakasvatuksen perustaa

Tässä raportissa on arvioitu kolmen vuosina 2006–2009 opetus- ja kulttuuriministeriön Lapset ja media –ohjelmasta rahoitetun hankekokonaisuuden toimintaa.

Vanhin, noin viisivuotinen, ja toiminnallisesti mittavin on ollut Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuus, joka käynnistyi jo vuoden 2005 puolella ja joka päättyi vuoden 2011 alkupuolella. Kokonaisuuden hankkeista ovat vastanneet Suomen kirjastoseura, Kirjastot.fi ja Mediakasvatuskeskus Metka. Kirjasto-seuran keskeistä toimintaa on ollut kokonaisuuden koordinoinnin lisäksi aluekouluttajaverkoston, julkaisujen, kirjastojen ja koulujen välisen yhteistoimintamallin luominen sekä lisäksi se on osallistunut myös kahden verkkosivuston tuottamiseen, vaikka päävastuu sivustoista onkin ollut Kirjastot.fi:llä. Mediakasvatuskeskus Metka on tuottanut eri-ikäisille lapsille tarkoitettua mediakasvatusaineiston kirjastojen käyttöön.

Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuudessa on tutkittuna aikana luotu keskeisiä puitteita kirjastojen mediakasvatustyölle. Kun toiminta käynnistyi 2000-luvun puolivälissä, mediakasvatusta ei välttämättä tunnettu kirjastoissa. Mediakasvatus oli uusi haaste kirjastolaitokselle ja se herätti myös vastarintaa. Työ oli pitkälti asiasta kiinnostuneiden työntekijöiden varassa. Vaikka mediakasvatus on edelleen usein kirjastotyöntekijöiden aktiivisuuden varassa, heillä on nyt tukenaan mm. koulutettu, maanlaajuinen mediakasvatuksen aluekouluttajaverkosto, kirjastotyöntekijöiden oma verkkosivusto, mediakasvatusta kirjastoissa käsitteleviä julkaisuja ja eri-ikäisille lapsille suunnattuja, verkosta löytyviä aineistoja. Vuosien myötä mediakasvatus on myös tullut tunnetuksi kirjastoissa, vaikka ilmeistä onkin, että siinä missä määrin eri kirjastoissa tehdään mediakasvatustyötä, on huomattavia eroja (ks. Jussila 2010). Joissakin kirjastoissa on työntekijöitä, joiden vastuualueisiin kuuluu mediakasvatus, joissakin kirjastoissa asia on edelleen hoitamatta. Arvioinnissa ehdotetaan, että mediakasvatus määritellään konkreettisesti kirjastojen tehtäviin ja että kirjastoille on myös varattava resurssit tähän työhön. Muut keskeiset kehittämissuhteet Lapset, media ja kirjastot –kokonaisuuden osalta koskevat varhaiskasvatusta, moninaisuutta, kirjastojen ja koulujen välisen yhteistoimintatilanteen selvittämistä, toiminnan näkyvyyden parantamista, Okariino-sivuston käyttöä ja palautteen keräämistä.

Toinen arvioitu kokonaisuus on ollut Mediakasvatusseuran Lapset ja media –ohjelman puitteissa järjestämä toiminta. Mediakasvatusseura on luonut Mediakasvatus.fi-verkkosivuston ja ylläpitänyt sitä, tuottanut tutkimuksia sekä järjestänyt erilaisia tapahtumia ja sen edustajat ovat osallistuneet alan konferensseihin ja tapahtumiin. Tämän toiminnan ansiosta esimerkiksi suomalaisilla, niin suomen- kuin ruotsinkielisillä, mediakasvatuksesta kiinnostuneilla tutkijoilla, opettajilla, varhaiskasvattajilla, opiske- lijoilla ja vanhemmilla on mahdollisuus mm. hankkia keskitetysti tietoa mediakasvatuksesta, saada käyttöönsä mediakasvatusaineistoja ja olla yhteydessä toisiinsa. Myös kansainvälisillä asiantuntijoilla on mahdollisuus seurata suomalaista mediakasvatusta englanninkielisiltä verkkosivuilta.

Mediakasvatusseura on tehnyt mediakasvatuksen kehittämisen suhteen keskeistä työtä rakentaessaan kolmikielisen mediakasvatuksen verkkosivuston, tuottaessaan runsaasti laadukkaita julkaisuja sekä järjestäessään tapahtumia ja osallistuessaan erilaisiin tilaisuuksiin. Keskeiset kehittämissuhteet Mediakasvatusseuran Lapset ja media –ohjelman hankkeiden osalta koskevat varhaiskasvatusikäisten huomioimista, moninaisuuden teeman selkeämpää esille ottamista, verkkosivuston analysointia ja vanhempien tavoittamista verkkosivuston käyttäjiksi.

Kolmas arvioitu kokonaisuus on ollut Saamelaislapset ja media. Kokonaisuudessa on ennen kaikkea järjestetty elokuvatyöpajoja saamelaislapsille ja osallistuttu Suomen ensimmäisen saamenkielisen lasten televisio-ohjelman Unna Junnán tekemiseen. Kokonaisuudesta on vastannut saamelaiskäräjien

yhteydessä Inarissa toimiva elokuvakeskus Skábma. Kokonaisuudessa on toteutettu Lapset ja media –ohjelman päämääriä ennen kaikkea opettamalla lapsille omaa tekemistä, mikä omalta osaltaan on parantanut myös lasten medialukutaitoja ja turvallista median käyttöä. Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa keskeistä on ollut myös luoda lapsille mahdollisuuksia kehittää saamen kielen käyttöä ja mahdollisuus saada vastaanottaa ja nauttia saamenkielisestä kulttuurista. Kokonaisuus on siis tukenut myös saamelaisten sivistyksellisiä oikeuksia ja liittynyt näin laajempiinkin kulttuuripolitiikan päämääriin.

Saamelaislapset ja media –kokonaisuudessa on tehty keskeistä työtä mediakasvatuksen kehittämiseksi. Kokonaisuuden ansiosta saamelaiset lapset ja nuoret saavat ohjausta itsensä ilmaisemisessa saamenkielellä audiovisuaalisessa mediassa, saavat harjaannusta saamenkielessä, saamenkielinen kulttuuritarjonta on lisääntynyt ja sitä on saatettu sekä saamelaisten että muun väestön ulottuville. Kehitysehdotukset Saamelaislapset ja media –kokonaisuuden osalta koskevat varhaiskasvatusikäisten huomioimista, palautteen keräämistä, moninaisuuden teeman huomioimista, lasten mukaanottoa elokuvien jälkikäsitteilyyn ja muualla kuin saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamelaislasten huomioimista.

Arvioiduissa kokonaisuuksissa lähdettiin lähes tyhjästä rakentamaan suomalaista mediakasvatusta. Vuosien aikana kokonaisuuksissa on määrätietoisella työllä luotu perustaa kirjastoissa ja saamelaislasten parissa tapahtuvalle mediakasvatukselle sekä verkkopalveluja hyväksi käytävälle mediakasvatustyölle. Nämä kolme kokonaisuutta ovat toteuttaneet erittäin hyvin Lapset ja media –ohjelman päämääriä medialukutaidon, turvallisen median käytön ja tekijyyteen kasvamisen suhteen. Arvioidut kokonaisuudet ovat vastanneet hyvin myös Lapset ja media –ohjelman sekä kansallisen kulttuuripolitiikan yleisiin linjauksiin. Mediakasvatuksen osalta niissä asetettiin yleiseksi päämääräksi medialukutaidon ja -turvallisuuden parantaminen sekä tekijyyden oppiminen (Mediaväkivalta; Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007-2011, Audiovisuaalisen politiikan linjat). Konkreettisempia päämääriä olivat mm. tiedotuksen parantaminen, verkkosivuston perustaminen, tutkimuksen edistäminen, aineistojen tuottaminen, osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön, mediakasvatuksen alueellinen kattavuus, mediakasvatuksen sisällyttäminen varhaiskasvatukseen ja sen kehittäminen opettajien koulutuksessa ja tekijänoikeuskoulutuksesta huolehtiminen.

Kehittämisehdotuksia: varhaiskasvatus ja moninaisuus

Kaikkien kolmen kokonaisuuden osalta yhteiset kehittämisehdotukset koskevat varhaiskasvatusta ja moninaisuutta.

Lapset ja media –ohjelmassa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriyksikön osalta keskeiseksi tavoitteeksi asetettiin mediakasvatuksen järjestäminen varhaiskasvatusikäisille eli alle 8-vuotiaille. Tässä arvioinnissa on havaittu, että kokonaisuuksissa toiminta on kohdistunut alle 8-vuotiaisiin, mutta myös vanhempiin lapsiin. Näyttää siltä, että kokonaisuudet ovat laajentuneet varhaiskasvatustyöstä yleisemmäksi lasten mediakasvatustyöksi ja keskeisenä yhteistyökumppanina on usein toiminut koulu. Tämä johtunee ainakin osittain siitä, että koulut muodostavat vakiintuneen rakenteen, jonka kanssa on helpompi järjestää toimintaa kuin monimuotoisemman varhaiskasvatusalan kanssa. Kansainvälisesti katsottuna näyttää olevan niin, että varhaiskasvatusikäiset lapset näyttävät jostain syystä jääneen vähemmälle huomiolle mediakasvatuksessa kuin isommat lapset (Rantala). Myös mediatutkimuksessa on havaittu, että sen paremmin suomalainen kuin kansainvälinenkään mediatutkimus ei ole tuottanut samassa määrin tutkimusta pienistä kuin isommista lapsista (Lasten mediabarometri 2010). Tätä taustaa vasten näyttää siltä, että Lapset ja media –ohjelmassa oltiin poikkeuksellisen varhain liikkeellä varhaiskasvatusikäisten mediakasvatustyössä. Tätä taustaa vasten voidaan myös suositella, että tulevaisuudessakin huomio olisi selkeästi varhaiskasvatusikäisten mediakasvatuksessa.

Tässä raportissa ei ole voitu yksityiskohtaisesti tutkia, missä määrin moninaisuuden teemat nousevat esille kokonaisuuksien sisällöissä ja toiminnan suuntaamisessa. Tämä tutkimus rajoittuu ainoastaan karkeaan arviointiin. Moninaisuutta käsitellään todennäköisesti esimerkiksi mediakasvatusaineistoissa ja –keskusteluissa huomattavasti enemmän kuin tutkimuksessa on voitu havaita. Näyttää kuitenkin siltä, ettei moninaisuus nouse välttämättä esille siinä suhteessa kuin Lapset ja media –ohjelmaan liittyvissä suomalaisen kulttuuripolitiikan yleisissä linjauksissa on toivottu. Esimerkiksi Mediaväkivalta-toimintaohjelmassa sekä Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa 2007–2011 korostetaan lasten näkemistä moninaisena ryhmänä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Audiovisuaalisen politiikan linjat –raportissa korostetaan sukupuolen merkitystä. Kulttuuripolitiikan strategia 2020 –raportissa kulttuurin moninaistuminen nähdään yhtenä keskeisenä toimintaympäristömuutoksena. Siksi myös tulevaisuuden mediakasvatustoiminnassa eri tahoilla tulisi kiinnittää huomiota moninaisuuteen, toisin sanoen siihen, että niin lapset kuin aikuisetkin ymmärretään mahdollisista yhteisistä ominaisuuksista huolimatta myös keskenään erilaisina. Tämä erilaisuus voi näkyä niin toiminnan kohdentamisessa erilaisille ryhmille kuin mediakasvatuksen sisällöissä.

Lähteet

Aaltonen, Tiina (2009) Mediakasvatus suomalaisperheissä 2009. Viestintäviraston julkaisu 11/2009.

Audiovisuaalisen politiikan linjat. Opetusministeriön julkaisuja 2005:8.

Björkman, Taru (2008) Suojelua vai suodatusta? Internetin sisällönsuodatus yleisissä kirjastoissa. BTJ-kustannus ja Suomen kirjastoseura. Helsinki.

Finnish Media Education Policies. Approaches in culture and education. Finnish Society on Media Education. Esite. 2009.

Haavisto, Tuula (2005) Kenen ehdoilla kirjastossa? Kirjastot, lapset ja Internetin yöpuoli. Muistio. Suomen kirjastoseura.

Heinonen, Anne (2011a) Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta. Katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön. Suomen kirjastoseura.

Heinonen, Anne (2011b) Biblioteksfostran och mediefostran - en blick på samarbetet mellan bibliotek och skola. Finlands biblioteksöreningen.

Jussila, Juho (2010) Kirjasto kasvattajana. Yleisten kirjastojen näkemyksiä mediakasvatuksesta. Opinnäytetyö. Kulttuurialan yksikkö. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Korkeakoski, Esko & Pääjoki, Tarja (2009) Taikalamppujen loisteessa. Lastenkulttuurin taikalamppuverkoston keskusten vuosien 2006–2008 toiminnan arviointi. Opetusministeriön julkaisuja 2009:24.

Kulttuuripolitiikan strategia 2020. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12.

Kupiainen, Reijo – Niinistö, Hanna – Pohjola, Kirsi – Kotilainen, Sirkku (2006) Mediakasvatusta alle 8-vuotiaille. Keväällä 2006 toteutetun Mediamuffinssi-kokeilun arviointia. Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö. Tampere.

Kuukka, Ilkka (2008) Suomalainen mediakasvatusmaisema 2008. Katsaus organisaatioiden toteuttamaan mediakasvatukseen. Selvitys. Mediakasvatusseura.

Lapset ja media –hanke, muistio 10.11.2005. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011. Matti Vanhasen II hallitus. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41.

Lasten mediabarometri 2010: 0-8-vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. (Toim.) Sirkku Kotilainen. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2011. Helsinki.

Media Education in Finland – best practices. Finnish Society on Media Education. Esite. 2009.

Mediakasvatus kirjastossa (2009) (Toim.) Seppo Verho. BTJ-kustannus ja Suomen kirjastoseura. Helsinki.

Media lapsen elämässä. Kirjastolehti. Kirjastoseuran tietopaketti. 2007.

Media nuorten elämässä. Kirjastolehti. Kirjastoseuran tietopaketti. 2010.

Mediametkaa! Osa 5. Kirjasto kohtaa mediakulttuurin. (2011) (Toim.) Anu Ruhala – Antti Pentikäinen – Hanna Niinistö. Mediakasvatuskeskus Metka. Helsinki.

Mediaväkivalta. Lapset ja media. Luonnos toimintaohjelmaksi 2005–2007. Opetusministeriön monisteita 2004:10.

Rantala, Leena Finnish Media Education Policies and Best Practices in Early Childhood Education and Care Since 2004. Julkaisematon artikkelikäsikirjoitus.

Sallmén, Pirjo (2009) Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa Mediakasvatus kirjastossa. (Toim.) Seppo Verho. BTJ-kustannus ja Suomen kirjastoseura. Helsinki.

Salokoski, Tarja & Mustonen, Anu (2007) Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja säätelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2 / 2007. Helsinki.

Suoninen, Annika (2008) Mediakasvatus päiväkodissa ja esiopetuksessa. Mediakasvatuksen tilan ja Mediamuffinssi-oppimateriaalien käyttöönoton arviointi syksyllä 2007. Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimuskeskus. Jyväskylä.

Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006-2010. Opetusministeriön julkaisuja 2006:6.

Liite 1

Kyselylomake

Vastaa mahdollisimman lyhyesti seuraaviin kysymyksiin. Vastauksia on mahdollisuus tarkentaa haastattelun yhteydessä.

Toimita hankkeisiin liittyvät toimintakertomukset ja loppuraportit tai vastaavat asiakirjat samanaikaisesti kyselylomakkeen kanssa.

1. Vastaajan nimi ja yhteystiedot
2. Hankkeen nimi
3. Luettele lyhyesti, mitä hankkeessa on tehty ja mitä mediakasvatuksen teemoja on käsitelty (esim. järjestetty vanhemmille koulutustilaisuus 22.3.2007, 2h, jonka aikana käsiteltiin mainonnan keinoja ja tekijänoikeuksia).
4. Minkälaisille ryhmille toiminta, aineistot ja portaalit on suunnattu (erilaiset mediakasvattajaryhmät, etniset vähemmistöt, ikäryhmät, sukupuolet, kielivähemmistöt yms.)?
5. Kuinka paljon hankkeeseen on vuosittain käytetty rahaa (eriteltyinä OKM:n ja muiden myöntämä rahoitus) ja henkilötövuosia?
6. Millä tavalla toimintaa, aineistoja, portaaleja ja tutkimusta pidetään ajan tasalla ja kehitetään?
7. Millä tavalla toiminta, aineisto, portaalit ja tutkimus ovat eri tahojen (lapset, mediakasvattajat, vanhemmat, eri puolilla maata asuvat yms.) saatavilla?
8. Millä tavalla ja keille olette tiedottaneet hankkeista ja niiden sisällöistä?
9. Mitkä ovat tahot, joiden kanssa on tehty yhteistyötä hankkeissa? Onko yhteistyö ollut kertaluontoista vai toistuvaa?
10. Minkälaisia oppimis- ja opetusmenetelmiä on käytetty?
11. Millä tavalla palautteen anto ja käsittely on järjestetty?
12. Minkälainen on ollut palautteen keskeisin sisältö?
13. Millä tavalla hankkeet jatkuvat tulevaisuudessa?
14. Millä tavalla hankkeet on tarkoitus resurssoida tulevaisuudessa?
15. Mitä muuta haluat kertoa hankkeesta?
16. Luettele tässä asiakirjat (toimintakertomukset ja loppuraportit tai niiden www-osoitteet), jotka toimitat tutkijalle:

Liite 2

Haastattelut

Kokonaisuuksien yhteyshenkilöt:

Suomen kirjastoseura
Pirjo Sallmén

Mediakasvatuskeskus Metka ry
Anu Ruhala

Kirjastot.fi
Matti Sarmela

Mediakasvatusseura ry
Rauna Rahja
Anniina Lundvall

Saamelaiskäräjät / Elokuva- ja elokuvakeskus Skábma
Tarja Porsanger

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Kristiina Hautala-Kajos
Jukka Liedes
Leena Rantala